

Vzájemné vztahy a postoje českých a polských žáků na česko-polském pomezí

Barbora Roiková

Bakalářská práce
2010

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Barbora ROIKOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Vzájemné vzahy a postoje českých a polských žáků
na česko-polském pomezí.**

Zásady pro vypracování:

**Zpracování teoretických východisek pro praktickou část práce.
Provedení kvantitativního výzkumu formou dotazníkového šetření.
Zpracování a vyhodnocení výsledků výzkumu.
Přijetí odpovídajících závěrů.**

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KLOFEROVÁ, S. Mluva v severomoravském pohraničí. Brno: MU, 2000. ISBN 80-210-2470-4.

MOŽNÝ, I. Česká společnost. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-624-1.

PRŮCHA, J. Multikulturní výchova: příručka (nejen) pro učitele. Praha: Triton, 2006. ISBN 80-7254-866-2.

SIWEK, T. Česko-polská etnická hranice. Ostrava: Ostravská univerzita, 1996. ISBN 80-7042-457-5.

ŠÍŠKOVÁ, T. Menšiny a migranti v České republice. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-648-9.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **18. ledna 2010**

Termín odevzdání bakalářské práce: **7. května 2010**

Ve Zlíně dne 18. ledna 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
vedoucí katedry

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 3.5.2010

.....*Rafail B.*.....

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odporuje-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce, kterou právě držíte v ruce, je psaná na téma - Vzájemných vztahů českých a polských žáků na Česko-polském pomezí. Pro správné vyčlenění oblasti Těšínska obsahuje první polovina teoretické části informace etnografické a druhá polovina informace o procesu socializace, kultuře a vzdělávání v této oblasti. V praktické části jsou zaznamenány výsledky z kvantitativního výzkumu vzájemných vztahů mezi žáky devátých tříd na základních školách. Projekt, umístěný v závěru práce, je mou ilustrací a zachycením myšlenky na zlepšení těchto vztahů.

Klíčová slova: Těšínsko, Těšínské Slezsko, Polsko, Poláci, žáci, Čecho - poláci, národnostní menšina

ABSTRACT

This Bachelor thesis, you are holding in your hands, is written on the subject of mutual relations between Czech and Polish students at the Czech-Polish border. For proper allocation of the Cieszyn contains the first half of the theoretical part of ethnographic information and the second half information on the process of socialization, culture and education in this field. The practical part of the recorded results of quantitative research relationships to the pupils in primary schools. The project, located at the end of the work, is my illustrations and capturing ideas for improving these relations.

Keywords: Cieszyn Silesia, Poland, Poles, pupils, Czechs - Poles, ethnic minority

Děkuji panu Mgr. Jakubovi Hladíkovi, Ph.D. za odborné vedení práce, cenné rady, věcné připomínky a jeho čas věnovaný konzultacím této práci. Dále děkuji panu PhDr. Davidovi Pindurovi za poskytnutý rozhovor a taktéž děkuji panu Doc. RNDr. Tadeuszi Siwkovi, CSc. za odborné rady.

OBSAH

ÚVOD.....	8	
I	TEORETICKÁ ČÁST	10
1	ETNOGRAFICKÉ ÚDAJE	11
1.1	GEOGRAFICKÉ VYMEZENÍ TĚŠÍNSKÉHO SLEZSKA	11
1.2	UŽITÍ POJMU TĚŠÍNSKO A VYMEZENÍ JEHO HRANIC DŘÍVE A DNES	13
1.3	BĚŽNÁ MLUVA NA TĚŠÍNSKU.....	13
1.4	UŽÍVÁNÍ MATEŘSKÉHO JAZYKA NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN V CIZÍM STÁTĚ.....	15
1.5	OBYVATELÉ TĚŠÍNSKA V HISTORII A SOUČASNOSTI.....	15
1.6	POLÁCI MEZI NÁMI	16
1.7	VYMEZENÍ NÁRODNOSTNÍ MENŠINY A ZNAKŮ MULTIKULTURNÍ SPOLEČNOSTI.....	18
1.8	VĚDOMÍ NÁRODNOSTI	19
1.9	ETNICKÁ SEBEIDENTIFIKACE.....	20
1.10	ETNICKÁ HRANICE.....	20
1.11	ETNICKÁ ORIENTACE	21
2	SOCIALIZACE A VZDĚLÁVÁNÍ POLSKÉ ETNICKÉ MENŠINY NA ČESKÉ A POLSKÉ STRANĚ TĚŠÍNSKA.....	22
2.1	PRVNÍ ZMÍNKY O ŠKOLSTVÍ.....	22
2.2	NÁRODNOSTNÍ ŠKOLSTVÍ.....	22
2.2.1	Přehled škol s polským vyučovacím jazykem ve Slezsku.....	25
2.2.2	Přehled škol, které vzdělávají žáky v polském i českém jazyce vyučovacím	26
2.3	SDRUŽOVÁNÍ NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN	27
2.4	POLSKÁ NÁRODNOSTNÍ MENŠINA.....	27
2.5	PROJEKTY SPOLEČNÉ ČESKO-POLSKÉ SOCIALIZACE KONANÉ NA DANÉM ÚZEMÍ TĚŠÍNSKA	29
2.6	ČESKO - POLSKÉ KULTURNÍ PROJEKTY PLÁNOVANÉ PRO REALIZACI V ROCE 2010.....	30
2.7	KULTURA NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN NA TĚŠÍNSKU.....	31
2.8	KULTURNÍ AKCE, KTERÉ ZAZNAMENALI ŽÁCI V DOTAZNÍCÍCH.....	34
II	PRAKTICKÁ ČÁST	37
3	ÚVODNÍ INFORMACE PRAKTICKÉ ČÁSTI	38
4	METODOLOGIE ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	40

4.1	CÍLE PROVÁDĚNÉHO VÝZKUMU	40
4.2	MÍSTO REALIZACE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	41
4.3	VZOREK A METODA JEHO VÝBĚRU TEXT	42
4.4	METODA ZÍSKÁVÁNÍ DAT.....	42
4.5	REALIZACE A PRŮBĚH DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	42
4.6	POUŽITÉ METODY	43
5	VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	45
6	ROZDĚLENÍ A POPIS KATEGORIÍ.....	46
6.1	DEMOGRAFICKÉ ÚDAJE.....	48
6.2	VZÁJEMNÉ SYMPATIE	49
6.3	VOLNÝ ČAS	53
6.4	ŽIVOT V POHRANIČNÍ OBLASTI.....	59
6.5	NÁRODNOSTNÍ PROBLÉMY TĚŠÍNSKA	61
6.6	KOMUNIKACE A JAZYK	64
6.7	ŠKOLA A ŽÁCI.....	66
6.8	VZÁJEMNÉ VZTAHY ČESKÉ A POLSKÉ MAJORITY A MINORITY	67
7	SHRNUTÍ.....	73
	ZÁVĚR	80
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	83
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	87
	SEZNAM OBRÁZKŮ	88
	SEZNAM TABULEK.....	89
	SEZNAM GRAFŮ	90
	SEZNAM PŘÍLOH.....	91

ÚVOD

Území České republiky se svou rozlohou nachází uprostřed Evropského kontinentu. Proto je Česká republika nazývána „Srdcem Evropy,“. Jako národ jsme vděční praotci Čechovi, že v dávné minulosti vystoupil na horu Říp a dal tak podnět pro vznik národa českého.

Tímto chci poukázat na to že, všechny státy světa i my máme kolem hranic státu své státní sousedy. Mezi nimi jsou kromě Němců, Rakušanů, Slováků také na severovýchodně žijící Poláci a právě jejich kulturou, postavením a vztahy k Čechům a ve srovnání s nimi se chci ve své bakalářské práci zabývat.

Vláda s občany České republiky tvoří stát otevřených možností. Přijímá na své území množství jiných národností. Proto v dnešní době již není pravdou, že by v jednom státě byli občané pouze jedné národnosti. Ve velkém množství prosperujících států najdeme velké množství lidí jiné národnosti, jazyka, barvy kůže nebo náboženského vyznání. Toto je v odborné literatuře autory nazýváno pojmem „tavícího kotle,“ nebo kulturní asimilací. Největším představitelem „tavícího kotle,“ je USA, ale výjimkou není ani Česká republika, která, i když malá rozlohou, pojímá mnoho národnostních menšin. Jak už jsem zmínila výše, mezi ostatními národnostmi, které se u nás vyskytují, najdeme i druhou nejhojněji zastoupenou národnostní menšinu v Moravskoslezském kraji a to jsou Poláci. O přítomnosti Poláků se dozvídáme z médií a jiných informačních zdrojů, myslím si ale, že jejich přítomnost se nejvíce dotýká pohraničně severně žijících lidí, kteří jsou s nimi v každodenním kontaktu.

Sama bydlím ve městě, které je dvanáct kilometrů vzdálené od polských hranic. Vztahy mezi Čechy a Poláky vnímám jako všední přítomnost kolem mne. Jedním z důvodů, které mi dopomohlo k výběru tématu pro tuto bakalářskou práci, je skutečnost, že mám možnost kontaktu s Poláky, což je pro provedení výzkumu nezbytné. Mám také mnoho kamarádů a spolužáků v mém okolí ze základní školy, kteří žijí v rodinách s jedním rodičem polské národnosti. Moji rodiče jsou jedni z mnoha zástupců dalších příkladů. Proto je mi toto téma blízké a pro mne zajímavé. Mým záměrným cílem této bakalářské práce je tedy zjistit vzájemné vztahy a postoje žáků devátých tříd k oběma národům.

Etnikům a jejich kultuře kam tato problematika spadá, se chci věnovat i nadále ve svém dalším studiu, a byla bych moc ráda, kdybych se v tomto oboru mohla uplatnit i ve svém zaměstnání. Proto psaní této bakalářské práce vnímám, jako zdroj nových vědomostí a poznatků k danému oboru. Doufám, že výsledky výzkumného šetření budou pro mne přínosem.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 ETNOGRAFICKÉ ÚDAJE

V této části jsou jednotlivé kapitoly věnované etnografickému a geografickému vymezení Těšínského Slezska.

1.1 Geografické vymezení Těšínského Slezska

Těšínské Slezsko se nachází v česko-polském pohraničí v podélném pásmu vymezeném na jihovýchodě obcí Mosty u Jablunkova a na severozápadě městem Bohumín a jeho nejbližším okolím. Severní hranice po staletí oddělovala Těšínské Slezsko od Polska a vedla z větší části podél řeky Visly a Olše až k jejímu ústí do Odry.

(Davidová, Bogoczová, 1997, s. 100).

Ondřeka uvádí, že Těšínské Slezsko má všechny své geografické prvky jako ostatní území, má své historické hranice, zemské hranice, má svůj vlastní znak, Těšínsko najdeme na řadě historických map, ještě nedávno byly jeho pýchou vlastní zemský sněm, zemský soud, zemská kancelář a dokonce i vlastní zemská ústava. Od r. 1920 je území rozděleno do území dvou států - na polské Těšínsko (o rozloze cca 1005 km čtverečních, tj. zhruba 44% procent území) a na české Těšínsko (cca 1277 km² tj. 56% území). Polská část Těšínska, včetně starobylého města Těšína, po němž celé Těšínsko získalo před staletími své jméno, je dnes součástí Slezského vojvodství, česká část je součástí Moravskoslezského kraje. Těšínské Slezsko je částí mnohem většího historicko-geografického evropského územního celku. Je součástí Slezska, rozsáhlé země, která svou rozlohou konkuruje jak Čechám, tak Moravě. Morava je tedy územně menší než Slezsko. Těšínsko stejně jako Slezsko má smůlu, že je rozděleno do území dvou států - větší část Slezska nacházíme v Polsku, menší v ČR. (Ondřeka, 2008, s. 9).

Pokud mluvíme o Těšínském Slezsku, máme na mysli hustě osídlenou oblast v průmyslové zóně, kde rozdíly mezi tradičním městským a venkovským prostředím jsou zanedbatelné. Svébytnost tohoto kraje vytvářela zdejší politická situace, která je zde mimořádně proměnlivá. „(Jen během 20. st., měnilo toto území svou státní příslušnost celkem šestkrát, což mělo za následek podstatné zásahy do národnostní skladby místního obyvatelstva, ale také do jeho jazykového povědomí“). (Davidová, Bogoczová, 1997, s. 100).

Obrázek č. 1: Mapa Euroregion Těšínské Slezsko

(Mapy. [online]).

Obrázek č. 2: Mapa vymezení oblasti Těšínska.

(Mapy. [online]).

1.2 Užití pojmu Těšínsko a vymezení jeho hranic dříve a dnes

Užívání Těšínska je třeba vnímat různě: jinak v odborné literatuře etnografické, jinak v historické a jinak v politickosprávní. A ještě jiné vymezení tohoto názvu můžeme najít v dnešních novinách, proto pak ani nikoho nepřekvapí, že zejména pro „ty dříve narozené“ se nejedná jen o bezprostřední okolí města Českého Těšína. Nemůžeme se tomu divit, protože ani ve školních učebnicích dějepisu nebývá jako „Těšínsko“ vždy označováno celé historické území Těšínského Slezska, tak jak by mělo. Většinou se uvádí jen ta část, která byla po rozbití Československa po Mnichovu v letech 1938-1939 obsazena Polskem, a následně v letech 1939-1945 Německem. Ale ani toto označení nemůžeme považovat za správné, poněvadž součástí Těšínského Slezska byla i neobsazená území v okolí Frýdku a Ostravy, o polském Těšínském Slezsku ani nemluvě. V polské historiografii, ale hlavně v nejrůznější publicistice, bývá tato část Těšínského Slezska nazývána „Zaolzie“.

(Ondřeka, 2008, s. 9).

V 9-10. st. nebyla středověká polsko-česká hranice ještě přesně vymezena, jako ostatně většina tehdejších státních hranic. Přesnější určení hranic mezi českým a polským královstvím bylo zčásti stanoveno teprve v r. 1054, ale úplně zpřesněno bylo až v roce 1256. Po následném připojení Slezska k České koruně ve 14. st. se pak polsko-česká politická hranice odsunula na severovýchod a šla k toku Odry severně od Vratislavi, Opole a na východ od Těšína, takto zůstala až do chvíle definitivní ztráty české samostatnosti v r. 1620. Následně se hranice mezi Slezskem a vlastním Polskem stala hranicí polsko-rakouskou a po zániku Polska v r. 1795 hranicí prusko-rakouskou. „V roce 1742 byla větší část slezského území obsazena Pruskem a u Rakouska zůstalo spolu s českými zeměmi jen Opavsko a Těšínsko. Poláci a Češi spolu sousedili až do r. 1918 jen jako etnika a nikoli jako státní útvary“ (Siwek, 1996, s. 26).

1.3 Běžná mluva na Těšínsku

Po stránce jazykové navazuje Těšínsko od jihozápadu na oblast slezskomoravskou (přesněji ostravskou), na východě se propojuje se středoslovenskými dialektami Čadce a okolí a od severu se spojuje s nářečím polského Slezska. Nářečí polského Slezska sahají hluboko do vnitrozemí a s nářečím těšínským mají nejvíce společných znaků. V české odborné literatuře se v souvislosti s prostředím Českého Těšína můžeme setkat s výrazy dvojjazyč-

nými nebo jazykově smíšenými. Jestliže dvojjazyčností míníme střídání ve verbální komunikaci spisovných útvarů dvou národních jazyků, pak musíme říci, že česko-polský bilingvismus na Těšínsku je velmi asymetrický s jednoznačnou převahou většinové češtiny.

(Davidová, Bogoczová, 1997, s. 100).

To, že je zde možnost umět již od malička dva jazyky, je velkou výhodou, kterou bychom měli brát s kladným postojem. (Michalska, 2006, s. 54).

Standardní polština zde plní úlohu vyučovacího jazyka na polských základních a v omezeném rozsahu i středních školách, můžeme ji slyšet na náboženských mších v dvojjazyčné církvi, je kódem oficiálních vyjádření v rámci menšinových organizací a v písemné podobě jazykem místního menšinového tisku. Ale v komunikaci úřední, v administrativní sféře, ve zdravotnictví, a na pracovištích apod. převažuje čeština. V běžné každodenní komunikaci se zde střídají dva odlišné jazykové kódy: nářečí, které obsahuje řadu jazykových zvláštností, jež jsou češtině jednoznačně cizí, a která tento útvar spojují s polským národním jazykem. Druhým jazykem je čeština, bývá většinou spisovně mluvená, ale poznamenaná lokální jazykovou příslušností mluvčích, vyjádřených akcentem.

(Davidová, Bogoczová, 1997, s. 100).

Podle Daneše termínem běžná mluva rozumíme v návaznosti na definici nestabilizovanou variantu národního jazyka s vlastním hláskoslovím, tvaroslovím, skladbou nebo slovní zásobou, která je vymezena na základě své funkce: je používána jako nástroj běžné denní komunikace, v situacích, důležitých pro komunikaci a posílení sociálních vztahů komunikantů, nikoli prezentace osobnosti pomocí jazyka''.

(Daneš in Kloferová, 2000, s. 12).

Ve Slezsku měla přednost spisovná čeština, neboť šlo o území náležející k České koruně a čeština byla jazykem vyspělým s dlouhou spisovnou tradicí, zatímco polština se jako spisovný jazyk teprve dotvářela. Čeština také usnadňovala pozdější nástup polštiny a byla polštinou přirozeně nahrazována v oblastech s polským obyvatelstvem. Polština se ujala jako spisovný jazyk v některých dolních a hornoslezských městech až na konci 16. století, a až v 17. století splnila spisovná čeština velmi závažný úkol kulturní i politický: zrychlila kulturní vývoj ve Slezsku, rozvoj českých škol a byla prostředkem zastavujícím na dlouhou dobu postup germanizace.

Pro vysvětlení jazykového vývoje ve Slezsku je velmi významné, že se na slezské půdě vyvíjely, stýkaly a vzájemně prolínaly dvě slovanské národnosti, česká a polská, o nichž je také tato bakalářská práce. Po stránce jazykové si byly velmi blízké, mnohem bližší než dnes, přesto určitá podoba zůstala. (Knop, Lamprecht, Pallas, 1967, s. 3, 16).

1.4 Užívání mateřského jazyka národnostních menšin v cizím státě

Vzhledem k tomu, že právní řád České republiky neupravuje otázku úředního jazyka, je možno předpokládat, že z tohoto hlediska je mateřský jazyk jednotlivých národnostních menšin stavěn na úroveň a znalosti jazyka českého, a to i ve správním, i v soudním řízení. Na národnostně smíšených územích státní správy a samosprávy se hodně nabízí otázka používání jiného než českého jazyka před správními orgány, což ale není nikde blíže právně vytyčeno. Velmi aktuální je zavedení a používání dvojjazyčných místních názvů, vydávání vyhlášek, správních rozhodnutí a jiných listin taktéž jazyce polské národnostní menšiny. Používání mateřského jazyka, například při soudním jednání a v trestním řízení je zavedeno Občanským soudním řádem a trestním zákonodárstvím.

(Frištenská, Sulitka 1995, s. 20).

1.5 Obyvatelé Těšínska v historii a současnosti

Těšínské Slezsko se především kvůli své geografické poloze na styku několika národů stalo místem setkávání a vzájemného ovlivňování a vytváření jazyků a kultur, dohromady zde žili a pracovali jeho obyvatelé, kteří hovořili různými jazyky, ale byli vzájemně propojeni svým osudem. Jakmile v r. 1920 došlo k politickému rozhodnutí, že území Těšínského Slezska bude rozděleno, skoro nikdo si nedovedl představit, že o několik desetiletí později. Budou lidé, kteří sdílejí společný život v tomto prostoru, hledat společné kořeny. Přímou příčinou k tomu vybízí nedávný vstup ČR i Polska do Evropské unie a do tzv. Schengenského prostoru a v něm úspěšně se rozvíjející činnost Euroregionu Těšínské Slezsko (*Śląsk Cieszyński*). I přes všechny problémy ve vzájemných vztazích vycházejících z roku 1920, jejichž výsledkem bylo rozdělení Těšínského Slezska na dvě části, je i dnes v obou částech Těšínského Slezska přímo hmatatelná síla odkazu. Naše způsoby jednání a myšlení ovliv-

ňovali české, polské, slovenské, německé, ale i židovské kulturní a jazykové vlivy, které jsou známé i dnes. (Laštůvka, Sabelová, 2008, s. 7, 8).

Pokud se zaměříme na charakterové vlastnosti považuje Pindur Čechy „za větší úředníky „puntičkáře“, stavějící se více zodpovědně k daným úkolům, ale i úkolům třeba v oblasti hospodářské. Češi jsou více důslední, což je možná ještě důsledek zbytku rakouské výchovy. Polák může působit jako větší improvizátor, mnohdy neřeší smlouvy. Samotná mentalita Poláků je ve větší míře srdečnější, emocionálnější. Češi jsou chladnokrevnější, nedají najevo své emoce, jsou více uzavření. Poláci jsou dodnes velmi religiózní. Češi jsou „bezvěrci“, což však zcela neplatí o regionu Těšínska“. (Pindur, 2010).

Rozmanité a multietnické prvky území celého Těšínského Slezska jsou tím, co ho všestranně odlišuje ve vědomí lidí zde žijících. Euroregion, kterým je Těšínsko nazváno, láká k realizaci společných projektů dnes i v budoucnosti. Schengenský prostor dává příležitost Těšínskému Slezsku a obyvatelům být znovu pro ostatní zajímavým celkem – společným Těšínským Slezskem a přitom zanechat specifika obou částí Těšínského Slezska, tedy české i polské. (Laštůvka, Sabelová, 2008, s. 7, 8).

Rozvoj národnostních poměrů a vzájemného soužití mezi Čechy a Poláky byl přirozený, nutný a zákonitý. (Kudělka, 1957, s. 43).

1.6 Poláci mezi námi

Poláci jsou v prostředí České republiky v podstatě unikátní případ národnostní menšiny, která je jak koncentrovaná v jednom regionu, tak relativně početná (4/5 z asi 50 tisíc Poláků žijí v regionu Těšínska). Významně se tím odlišuje od německé či slovenské menšiny, které jsou silně teritoriálně rozptýleny. V souvislosti s vysokým stupněm národního uvědomění přitom v jejím rámci existují podmínky, které jsou vhodné pro působení svébytné politické reprezentace, jež na úrovni politických stran nachází svůj výraz v existenci politické strany – Coexistentia = Soužití, což je založené na etnické a regionální bázi.

(Coexistentia-Soužití a politická reprezentace polské menšiny na Těšínsku. [online]).

Hernová, Sokolová uvádí, že počet polské menšiny v povalečném období se v České republice výrazně nijak neměnil až do roku 1980, směřoval k počtu kolem 66 tisíc osob. Výraznější úbytek zaznamenalo až sčítání lidu v r. 1991, kdy jejich počet klesnul na číslo 59 383. „Určitou roli v tomto snížení počtu příslušníků polské menšiny mohlo způso-

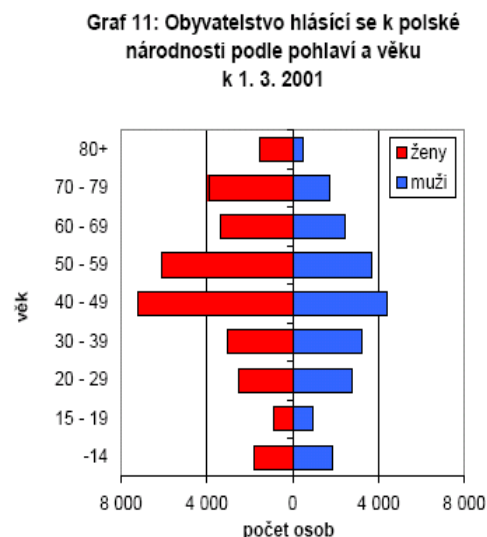
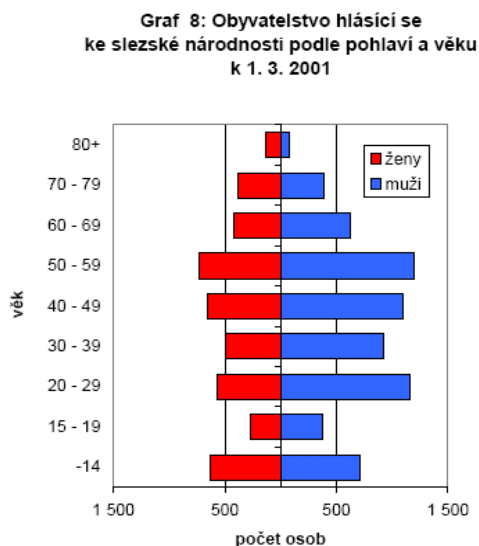
bit zavedení moravské a slezské národnosti do posledního sčítaného lidu''. Protože někteří Poláci se přihlásili k slezské národnosti. „Většina osob, které se hlásí v ČR k polské národnosti, je tradičně usídlena v okresech Frýdek-Místek a Karviná, v pásmu obcí, které sousedí s Polskem. Skutečnost, že koncentrace polské menšiny v tomto území klesá, bývá předmětem kritiky v tomto smyslu, že polská menšina nemá příznivé podmínky k životu v tom regionu, a proto se jejich část stěhuje do jiných regionů ČR''.

(Hernová, Sokolová, 2000, s. 15).

Údaje o počtu obyvatel hlásících se k slezské a polské národnosti z roku 2001 znázorňují přiložené grafy.

Obrázek č. 3: Počet obyvatel 2001

Obrázek č. 4: Počet obyvatel 2001

Při sčítání v r. 1991 se ke slezské národnosti přihlásilo 44 tisíc občanů, a v roce 2001 už jen 11 tisíc osob. Velká většina osob se slezskou národností byla sečtena v Moravskoslezském kraji. Nejsilnější počet Slezanů zastupují v okresech Opava, Frýdek-Místek a Karviná. V okrese Opava, kde se ke slezské národnosti přihlásilo absolutně nejvíce obyvatel, představuje 4 486 osob 2,5 % všech obyvatel okresu. V roce 1991 byl maximální počet - 20 159 osob - rovněž v okrese Opava, což však tehdy reprezentovalo 11,2 % obyvatel okresu. Slezská národnost však byla procentně zastoupena v národnostní struktuře jednotlivých okresů minimálně. Nejvyšší podíl byl opět v okrese Opava (2,5 % obyvatel), ve všech ostatních okresech republiky byl podíl osob se slezskou národností menší než 1 %, z toho dokonce v 57 okresech byl 0,01 % a méně. Z pohledu podílu slezské národnosti na

počtu obyvatel obce byly v roce 2001 významnější podíly v obcích Kobeřice, Chuchelná a Strahovice (vše okres Opava).

Polská národnostní menšina je po slovenské národnosti druhou nejpočetnější ve struktuře obyvatelstva České republiky. Celkový počet osob s polskou národností v roce 2001 byl téměř 52 tisíc osob, z čehož 6,5 % byly osoby se statutem cizince s dlouhodobým pobytem. Také počet osob s polskou národností v úhrnu mezi dvěma sčítáními klesl, a to o více než desetinu jejich počtu z roku 1991. Počty osob s polskou národností se navýšily ve třech krajích – ve Středočeském (o více než dvě třetiny), v Praze a v Jihomoravském kraji, výrazně se snížily v Karlovarském (o čtvrtinu) a Moravskoslezském kraji, ve všech ostatních krajích byl také pokles, ale mírnější. Případy nárůstu absolutních počtů můžeme jednoznačně přičíst vlivu zahrnutí cizinců s dlouhodobým pobytem (bývá to ve velké míře v regionech s pracovními příležitostmi). Poklesy absolutních počtů jdou naopak na vrub skupiny obyvatel národnosti polské s trvalým pobytem, tedy komunity žijící dlouhodobě na území naší republiky, kde vývojové tendence vedou ke snižování počtů i podílů na populaci České republiky. (Český statistický úřad. [online]).

1.7 Vymezení národnostní menšiny a znaků multikulturní společnosti

Dle Šatavy (in Hladík) můžeme termínem národnostní menšiny označit všechny typy a kategorie etnických společenství s výjimkou státních národů na vlastním teritoriu. Do národnostních menšin tak zahrnujeme:

1. „Malá etnika nedisponující vlastním státem.
2. Části velkých státních národů sídlících na území jiného státu.
3. Specifické případy na pomezí etnografické skupiny či sociální skupiny.

Znaky fungující multikulturní společnosti jsou:

- existence dvou nebo více skupin obyvatel obývajících společný geografický prostor, které se hlásí ke své etnicko-kulturní odlišnosti,
- kulturně politická participace všech etnicko-kulturních skupin v rámci společenského života,
- tolerance a respekt ke kulturním odlišnostem ostatních skupin,
- dodržování zákonů země, ve které členové odlišných etnicko-kulturních skupin žijí,

- transparentní odmítání projevů netolerance, xenofobie a rasismu,
- nekonfliktní a obohacující komunikace mezi odlišnými etnicko-kulturními skupinami,
- existence vzdělávacího systému, který podporuje snášenlivost a kooperaci mezi odlišnými skupinami'' (Hladík, 2006, s. 39).

1.8 Vědomí národnosti

Problematika interetnických vztahů hodnotí, kromě jiných věcí i otázky vědomí příslušnosti k etniku, jehož se cítíme být členy. Identifikace s etnikem (národem, národností) je složitý a mnohvrstevnatý proces, jenž se odehrává v průběhu celého života, ale obvykle o něm rozhoduje období dětství a je součástí socializace člověka. Identifikace s národem obsahuje vědomí odlišnosti vlastních jiných skupin (vědomí „my“ a „oni“). Součástí identifikace jsou vztahy k vlastní skupině, jehož intenzita není u všech členů skupiny shodná. Může to být vztah velmi vlažný nebo naopak stav vyznačující se zájmem o život skupin, s níž se osoba cítí spjata. Zahrnuje obvykle užívání národního jazyka, zájem o národní kulturu, vyznačuje se národnostními rysy životního způsobu, včetně zvyků a tradic s nimi spojených. Je to současně i vědomí spolupatřičnosti k národu, národnosti s jeho historickým společenstvím, která existují i v současnosti a také mají svou budoucnost. Toto vědomí obsahuje též určité spory s národem, s nímž žijeme ve stejném státě. V národním vědomí se tyto vztahy často přetvářejí do systémů kladných i záporných etnických stereotypů. Vědomí etnické příslušnosti minorit má specifické rysy. Čechy ovlivňuje život Poláků jako minority ve státě, v němž většinu tvoří české obyvatelstvo, s nímž sdílí společné území, ekonomiku, kulturu, sociální systém. Češi také dominují v rámci vztahů společenských kulturních včetně rodinných vztahů, jelikož zauímají na rozdíl od Poláků celou oblast území ČR, není proto divu, že Poláci jsou zapojeni do systému společenských vztahů s příslušníky majoritního etnika. „Proto vědomí příslušnosti k národnostní menšině zahrnuje jak sounáležitost s národem, od něhož menšina odvozuje svůj původ, tak současně i vědomí existence menšiny jako samostatné skupiny, která žije nezávisle na svém původním národu a v mnoha oblastech se od něho odlišuje. Vytváří svou vlastní kulturu, má specifickou sociální skladbu, a jiné znaky spojené s životem v rámci ČR. Tyto aspekty menšinové pozice si plně uvědomuje a rozvíjí je“ (Sokolová, Herncová, Šrajerová, s. 152).

1.9 Etnická sebeidentifikace

Sebeidentifikace je pojem pro vyjádření, ale hlavně vytvoření vlastní osobnosti a vědomí její autonomie vůči jiným lidem, včetně její etnicity. Jestli má mít pro člověka význam, musí být uznána jak skupinou, k níž se osoba hlásí, tak i odlišným etnikem. Tato skutečnost je buď důležitým upevněním, nebo naopak zpochybnění etnické příslušnosti. Pro velkou většinu lidí v národně homogenních společnostech bývá národnost zděděná, získává se automaticky, protože její výchova je v souladu s národností rodičů a většiny společnosti. Členství v etnické skupině je však možné získat nejen narozením, ale i jinak, hlavně výchovou, simulací a pak je to v zásadě věc volby, což je otázka vědomí nikoliv dědictví, i když se tak v homogenních společnostech jeví. Změny národní příslušnosti bývají některými lidmi odsuzovány. Součástí ega je také etnicita jako vědomí sounáležitosti s určitou skupinou, která se odlišuje od jiných skupin, která umožňuje člověku někam patřit, někam se zařadit a tím upevňuje jeho celkové sebevědomí, jeho osobnost. Lidé bez etnicity mívají obvykle pocity vykořenění, které narušuje jejich pocit autonomie. Odlišení vlastní skupiny a jiných etnik bývá v současných podmínkách hlavně v oblasti jazykové, kulturní, ale může též zahrnovat i náboženské rozdíly. Po celkové stránce jsou etnické rozdíly proměnlivé jak v čase, tak v prostoru. (Hernová, Sokolová, 2000, s. 39).

1.10 Etnická hranice

Dle Siwka „etnikum chápeme jako souhrn lidí vyznačujících se společnou etnicitou a etnickou příslušností, odlišující se od jiných analogických skupin. Národ a národnost chápeme jako synonyma. Národ je velké společenství lidí propojených kombinací několika druhů objektivních vztahů (hospodářských, politických, územních, jazykových, kulturních, náboženských) a odrazem těchto vztahů ve společenském vědomí. Národ a etnikum jsou pojmy velmi blízké, národ má však spíše proti etniku politický obsah. Etnikum může existovat i bez státního útvaru, zatímco národ se vztahuje ke státu. Etnikum znamená většinou synonymum národa v relativně homogenním národním státě. Pokud, je etnická skupina součástí národa nacházejícího se v jiném státě hovoříme o národnostní menšině. Etnická hranice nemusí být totožná se státní hranicí ani se nemusí krýt s nějakou přírodní zónou diskontinuity. Etnické hranice tedy mají podobu přechodné periferní zóny – často dost širokého pomezí, ve které se vzájemně prolínají etnické znaky příslušnosti k sousedním re-

gionům. „Současný výskyt různých etnických znaků na pomezí je způsoben dvěma jevy: pohyblivostí obyvatel a nejednoznačnou etnickou orientací“. Významnou potíží je také jednoznačné zařazení všech obyvatel k určitému etniku, nebo jejich současný výskyt.

Dle Siwka: „etnická hranice je zóna mezi sousedními oblastmi osídlenými příslušníky různých etnik, v nichž se vyskytují současně prvky příslušnosti k těmto etnickým skupinám v takové míře, že ji podle nich nelze zcela jednoznačně přiřadit k žádné z nich“.

(Siwek, 1996, s. 10,11).

1.11 Etnická orientace

Jestliže se bude občan přiklánět k národnosti matky nebo otce, záleží na mnoha okolnostech. Dalším přijatelným řešením etnické orientace je ve smíšených rodinách zaměření podle dominující národnosti: polské-německé, polsko-české..., což bylo také v několika případech zaznamenáno v dotaznících vyplněných žáky. Zabezpečení intergeneračního přenosu etnické informace je tedy úkolem především pro rodiny a probíhá jako součást socializace dítěte. Společně s rodiči se na něm obvykle podílí i širší rodina, a v případě národně i kulturně silně smíšeném prostředí může jít o multijazykovou a multikulturní informaci, což je velmi časté u mnoha rodin na Těšínsku. Na intergenerační transfer etnické informace mají významný vliv kromě rodiny také i jiné instituce, jsou to například: škola, média, zájmové kroužky, kulturní organizace, politické strany, veřejné mínění. Intergenerační předávání tak zahrnuje kromě učení jazyka a kulturních specifík také dějiny skupiny, ale i přenos mýtů o společných předcích a nejrozmanitějších předsudcích. „Tak se zjišťuje jak kontinuita etnika s minulými generacemi, tak jeho budoucnost. Rodina hraje v procesech tvorby etnicity důležitou roli, přesto však etnicita nemá biologickou povahu“. Přenos etnické informace tedy není podmíněn pokrevním příbuzenstvím, ale je podmíněn výchovou. Proces sebeidentifikace s etnikem je pak otázkou volby, a záleží na každém jednotlivci, které etnikum si vybere. (Hernová, Sokolová, 2000, s. 95, 96).

2 SOCIALIZACE A VZDĚLÁVÁNÍ POLSKÉ ETNICKÉ MENŠINY NA ČESKÉ A POLSKÉ STRANĚ TĚŠÍNSKA

Tato kapitola se svým obsahem zmiňuje o školství, najdeme zde přehled škol s polským vyučovacím jazykem na Těšínku a také si můžeme utvořit představu o možnostech socializace.

2.1 První zmínky o školství

„V roce 1842 vznikly na Těšínku v evangelickém gymnáziu dva kroužky, český a polský. Oba spolky si vytýčily za úkol pěstovat mateřský jazyk, což dokazuje, že boj o národnostní práva měl v této oblasti jazykový charakter“. Tyto spolky byly studentské a měly program tedy studijní, byly většinou profesorského sboru trpěny. Jejich existenci dovolovaly i vyučovací osnovy gymnázia, které byly důsledně germanizující a odnárodnující, a které ponechávaly např. vyučování polštiny jen dvě hodiny týdně ve dvou nejnižších třídách. V literatuře je psáno, že polský kroužek založil Pavel Stalmach, což byla později velmi významná postava polského národnostního hnutí v této oblasti. „První projevy národnostní odlišnosti nacházíme mezi studenty a profesory, tedy v té vrstvě obyvatelstva, která se významně podílí na vzniku nových, měšťanských názorů na uspořádání společnosti“. Zánik kroužku polského je datován na rok 1843, ale kroužek český zůstal.

(Kudělka 1957, s. 15).

2.2 Národnostní školství

Pedagogické centrum pro polské národnostní školství je organizace, která je přímo řízená Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), která zajišťuje potřeby škol s polským jazykem vyučovacím v ČR a také další růst pedagogických pracovníků těchto zařízení v úzké návaznosti na úkoly MŠMT v souvislosti škol a školských zařízení. Centrum podává informace, metodickou pomoc, služby školám a dalším školským zařízením, zajišťuje polské mutace učebnic, další vzdělávání pedagogických pracovníků, soutěže pro žáky a studenty organizováním okresních a krajských kol soutěží a přehlídek, dále i celoživotní učení a vzdělávací programy pro nepedagogickou veřejnost.

(Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – Vzdělávání. [online]).

Dle Frištenské, Sulitky národnostní školství v současné době inklinuje k transformaci školského systému v České republice. Ve stávající podobě odráží specifickou situaci všech národnostních menšin. Systém polského národnostního školství odpovídá vysoké koncentraci polského etnika v oblasti Těšínského Slezska, v této lokalitě se také vyskytují školy s polským vyučovacím jazykem, které sdružují děti v mateřských školách, žáky v základních školách a studenty na gymnáziích. Kromě toho jsou i na určitých středních odborných školách zřízeny polské třídy. „Obsah výuky je z většinové části shodný s obsahem výuky na českých školách“ (Frištenská, Sulitka 1995, s. 15).

Dle Pindura je počet škol v ČR dostatečný hlavně tam, kde polská národnostní menšina zaujímá nějaké procento v prostředí a splňuje kvóty pro spodní limit žáků ve škole. Ale možný úbytek žáků na těchto školách v dnešní době je způsoben stárnutím generace, což vychází zase z demografické křivky. Mnohdy je zápis dítěte z národnostně smíšeného manželství do příslušné školy ovlivněn rozhodnutím jednoho z rodičů. (Pindur, 2010).

V současné době se k výuce v těchto školách používají jak učebnice z Polska, tak české učebnice přeložené do polštiny. Ministerstvo mládeže, školství a tělovýchovy finančně podporuje také vydávání dvou školních časopisů Jutrzenka, Ogniwo, které jsou mimo jiné učební pomůckou pro polské základní školy“ (Frištenská, Sulitka 1995, str. 15). Ve školním roce 1994/1995 bylo zřízeno a otevřeno Pedagogické centrum pro polské národnostní školství, které bylo původně založené v Karvině, později ale po dohodě s polskou menšinou bylo převedeno do Českého Těšína. Činnost pedagogického centra je provozována ze státních finančních prostředků a je metodicky řízena Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). „Toto centrum je určeno pro zabezpečování učebnic pro školy s polským vyučovacím jazykem, dále pro další vzdělávání učitelů, mateřských základních a středních škol polského národnostního školství, resp. škol s integrovanými polskými třídami“ (Frištenská, Sulitka 1995, str. 15).

Národnostní školství hraje důležitou otázku při tvorbě a rozvoji národního vědomí a prezentuje klíčovou otázku v národním životě každé etnické skupiny. Národnostní školství na Těšínsku má dlouho sledovanou tradici. Toto vyjádření se týká především školství polského, jelikož příslušníci polské národnostní menšiny patří k původním autochtonním obyvatelům Těšínska, a proto tradice místního školství dosahuje do období Rakouska - Uherska. Polské školy na českém Těšínsku představují důležitou úlohu ve zprostředkování informací o národě, z kterého menšina vyvozuje svůj původ, i při předávání vědomí o speci-

fičnosti Poláků na Českém Těšíně, o jejich regionální kultuře a historických zvláštnotech Slezska. (Frištenská, Sulitka 1995, s. 15).

Pindur uvádí, že české školy na polském Těšínsku byly před rozdělením Těšínska v r. 1920. Myslím si, že po vstupu ČR a Polska do Schengenského prostoru není vyloučeno, že tam školy s českým vyučovacím jazykem časem nevzniknou. V dnešní době se tam ale nevyskytují''. (Pindur, 2010)

Právní úprava národnostního školství v České republice se opírá o dva školské zákony:

- „Zákon č. 29/1984sb. ve smyslu zákonné změny č.171/1990 sb. stanovuje, že výchova a vzdělávání se uskutečňují v jazyku českém anebo slovenském. Občanů maďarské, německé, polské a ukrajinské národnosti se v rozsahu přiměřeného zájmu jejich národního rozvoje zabezpečuje právo na vzdělávání v jejich jazyku''.
- „Zákon ČNR č. 564/1990 sb. o státní správě, samosprávě, ve školství v paragrafu 6 ustanovuje, že „podle místních potřeb a podmínek při předškolních zařízeních školách a školních zařízeních, zabezpečuje školský úřad vyučování v jiném jazyku než českém''. (Sokolová, Herncová, Šrajerová, s. 103).

Tabulka č. 1: Vývoj polského základního školství v Těšínském Slezsku v letech 1950-1996

Rok	Počet škol	Počet tříd	Počet dětí
1950/51	81	295	8 176
1955/56	85	304	7 983
1960/61	85	330	8 561
1965/66	75	303	7 980
1970/71	69	260	5 920
1975/76	54	207	4 700
1981/82	31	169	3 835
1985/86	28	154	3 694
1989/90	28	146	3 355
1993/94	29	152	2 909
1995/96	29	152	2 617

Tabulka č. 2: Počet škol s polským jazykem vyučovacím

Školní rok	Druh školy	Počet		
		škol	tříd	děti/žáků
2008/2009	MŠ	20	34	682
	ZŠ	22	119	1 661
	SŠ (gymnázium)	1	15	408
	Celkem	43	168	2 751
2009/2010	MŠ	20	36	717
	ZŠ	21	112	1 620
	SŠ (gymnázium)	1	14	382
	Celkem	42	162	2 719

(Veřejná správa - Polské národnostní školství. [online]).

2.2.1 Přehled škol s polským vyučovacím jazykem ve Slezsku

Tabulka č. 3: Přehled škol s polským vyučovacím jazykem ve Slezsku

Frýdek-Místek	Základní škola a Mateřská škola, Třinec, Jablunkovská 241, příspěvková organizace, zřizovatel: Moravskoslezský kraj	Třinec
	Základní škola a Mateřská škola, Szkoła Podstawowa, Przedszkole Košařiska, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Milíkov
	Základní škola a Mateřská škola Ropice, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Ropice
	Základní škola a mateřská škola Stanisława Hadyny s polským jazykem vyučovacím Bystřice 366, okr. Frýdek-Místek, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Bystřice
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Nádražní 10, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Třinec
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Návší, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Návší
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Bukovec, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Bukovec
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím, Třinec, Koperníkova 696, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Třinec
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Szkoła Podstawowa i Przedszkole, příspěvková organizace 739 98 Mosty u Jablunkova 750, zřizovatel: Obec	Mosty u Jablunkova
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Jana Kubisze, Szkoła Podstawowa i Przedszkole im. Jana Kubisza Hnojník, příspěvková organizace, zřizo-	Hnojník

	vatel: Obec	
	Základní škola H. Sienkiewiczze s polským jazykem vyučovacím Jablunkov - Szkoła Podstawowa H. Sienkiewicza z polským jazykem nauczania Jablunkov, Školní 438, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Jablunkov
	Základní škola s polským vyučovacím jazykem a Mateřská škola s polským vyučovacím jazykem Hrádek 77, okres Frýdek-Místek, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Hrádek
	Základní škola s polským jazykem vyučovacím, Szkoła a Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania Vendryně 234, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Vendryně
	Základní škola s polským jazykem vyučovacím a Mateřská škola - Przedszkole Milíkov, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Milíkov
Karviná	Základní škola a Mateřská škola Stonava zřizovatel: Obec	Stonava
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Horní Suchá, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Horní Suchá
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím-Szkoła Podstawowa i Przedszkole Karviná-Fryštát, Dr. Olszaka 156 zřizovatel: Obec	Karviná
	Základní škola a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Dolní Lutyně Koperníkova 652 okres Karviná, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Dolní Lutyně
	Základní škola a Mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Havířov-Bludovice, Selská 14, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Havířov
	Základní škola a mateřská škola s polským jazykem vyučovacím Albrechtice, Školní 11, okres Karviná, příspěvková organizace, zřizovatel: Obec	Albrechtice

(Veřejná správa - Polské národnostní školství. [online]).

2.2.2 Přehled škol, které vzdělávají žáky v polském i českém jazyce vyučovacím

Tabulka č. 4: Přehled škol, které vzdělávají žáky v polském i českém jazyce vyučovacím

Frýdek-Místek	Základní škola a Mateřská škola, Szkoła Podstawowa, Przedszkole Košařiska, příspěvková organizace	Milíkov
	Základní škola a mateřská škola	Písek

(Veřejná správa - Polské národnostní školství. [online]).

2.3 Sdružování národnostních menšin

V České republice se vyskytuje řada národnostních menšin. Za národnostní menšinu je považováno společenství občanů ČR žijících na území současné ČR, kteří se nějakým způsobem odlišují od ostatních občanů, zpravidla to bývá, společný etnický původ, jazyk, kultura a tradice. Tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují silnou vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a zároveň za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo. Příslušníci národnostních menšin mají právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) také zřizuje a zajišťuje dotační programy na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy. O dotace mohou žádat jen ty právnické osoby, které prokazatelně vykonávají činnost ve prospěch příslušníků národnostních menšin. (Vláda České republiky - menšiny. [online]).

2.4 Polská národnostní menšina

„Rada pro národnosti vlády ČR, která působí centrálně, je iniciativním a poradním orgánem vlády bez výkonné pravomoci. V této Radě jsou vedle zástupců rezortních ministerstev, parlamentu a kanceláře prezidenta republiky i představitelé těchto národnostních menšin (Frištenská, Sulitka 1995, s. 21-23).

Polská národnostní menšina má v Radě tři zástupce. Aktivní spolupráce se týká zejména:

- vzdělávání v jazyce národnostní menšiny - školy s polským jazykem vyučovacím
- poskytování dotací na vydávání periodik
- oblasti dotační politiky Ministerstva kultury a Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy vůči polským občanským sdružením“.

V ČR působí také Polský svaz kulturně osvětový (PZKO), který je uvnitř polské národnostní menšiny. Tento svaz má známku jediné povolené polské organizace v minulosti. PZKO byla velmi početná organizace, která měla obvykle více než 20 tisíc členů a 92 místních sdružení, často s vlastními budovami nazvanými „Domy PZKO“. Bylo zřízeno v

roce 1947. V průběhu let svaz vykonstruoval rozsáhlou organizační strukturu. Činnost vytvářejí jak místní skupiny, tak i hlavní výbor PZKO, při kterém působí sekce historická, taneční, divadelní a literárně umělecká.

Kongres Poláků v ČR – je hlavní organizace polských aktivit. Rada Poláků se transformovala do funkce jeho výkonného orgánu. Uvnitř obou seskupení je asi 20 organizací s vlastní právní subjektivitou i zaměřením činnosti. Je potřeba zdůraznit, že polská národnostní menšina má nejlépe vybudovanou organizační základnu jednotlivých zájmových skupin (z hlediska politického, profesního, věkového...). „Sdružuje tyto organizace (Harcerstwo Polskie w Republice Czeskiej, Klub Polski v Praze, Koło Polskich Kombatantów, Macierz Szkolna, MK PZKO Karwina Nowe Miasto, Polski Związek Byłych Więźniów Politycznych, Polskie Towarzystwo Medyczne, Polskie Towarzystwo Artystyczne „Ars Musica“, Polskie Towarzystwo Śpiewacze Collegium Canticorum, Polskie Towarzystwo Turystyczne „Beskid Śląski“, Stowarzyszenia Dziennikarzy Polskich, Stowarzyszenie Emerytów Polskich, Stowarzyszenie Młodzieży Polskiej, Stowarzyszenie Osób Uczących się i Pracujících za Granicą, Stowarzyszenie Rodzina Katyńska, Stowarzyszenie Szkoła Polonijna w Pradze, Towarzystwo Nauczycieli Polskich, Zrzeszenie Literatów Polskich, Zrzeszenie Śpiewaczo-Muzyczne Przyjaźń, Stowarzyszenie Przyjaciół Polskiej Książki)“.

Jsou to organizace a spolky velmi různorodé, činností i organizační strukturou a počtostí členské základny. Největší organizací zůstává i nadále Polski Związek Kulturalno-Oświatowy. (PZKO). Kongres Poláků v ČR vyvíjí velké úsilí, aby jednotlivé organizace působily pod jeho zastřešením. Kongres vydává periodikum „Głos Ludu“ a knihy různých polských autorů, působících v ČR. K dalším aktivitám mimo jiné patří i pořádání diskusních setkání, besed s politiky, školení a seminářů pro dobrovolníky z řad členů občanských sdružení, která zastřešuje, a řady kulturních akcí. „Zástupci Kongresu reprezentují polskou menšinu jak na úrovni obecních samospráv, tak v Radě pro národnosti vlády ČR a poradním orgánem MŠMT pro záležitosti národnostního školství“.

(Vláda České republiky - Projekty příslušníků národnostních menšin. [online]).

„Vedle toho v roce 1990 vznikla Rada Poláků v ČSFR, jako střešová organizace polských spolků, sdružující nově založené, resp. obnovené polské organizace. Z nichž nejvýznamnější je Macierz Szkolna (5000 členů), Związek Harcerstwa Polskiego (5000 členů) a dále profesionál sdružení – svazy učitelů, spisovatelů, lékařů, novinářů“.

„Z iniciativy některých představitelů polského národnostního hnutí byla v roce 1993 transformována část bývalého federálního politického hnutí v České republice pod názvem Coexistencia-Soužití“. Cílem tohoto politického hnutí je stát se politickým mluvčím všech národnostních menšin v České republice a usilovat o naplnění jejich maximalisticky interpretovaných práv. (Sokolová, Hernová, Šrajerová, s. 152).

2.5 Projekty společné česko-polské socializace konané na daném území Těšínska

- Toulky po dějinách Těšínska

Občanské sdružení Harcerstwo Polskie v Republice Czeskiej je vydavatelem časopisu pro děti a mládež v polském jazyce s názvem "Nasza gazetka"(viz níže). Tento projekt byl podpořen a realizován z rozpočtu Moravskoslezského kraje v roce 2005.

Pořádající organizace: Harcerstwo Polskie v Republice Czeskiej

Sídlo: Komenského 4, 737 01 Český Těšín

- Zpěv

Cílem projektu je zpopularizovat sborový zpěv lidové hudby a divadelní formy na vysoké umělecké úrovni jako alternativní možnosti kulturní seberealizace mládeže a dospělých ve volném čase.

Tento podpořený projekt byl zaměřen na celoroční práci osmi pěveckých uskupení s vyšší uměleckou úrovní, které sdružují především mladé lidi z polské národnostní menšiny. Cílem občanského sdružení je prezentovat kulturu polské národnostní menšiny žijící v České republice zejména v oblasti hudebního, divadelního a lidového umění.

Pořádající organizace: Polské umělecké sdružení ARS MUSICA

Sídlo: Havlíčkova 13, 737 01 Český Těšín

- Festyn Baginiecki

„Součástí tradičních "Radovánek na Baginci" byl horský cyklistický závod ve věkových kategoriích dětí i dospělých, turnaj v odbíjené a kulturní odpoledne, na kterém vystoupily kapely také ze Slovenska a Polska "Nowina", "Blanciar", "Sloneczni" a "Oldrzychowice". Pořádající organizace: Macierz szkolna w RC”.

Sídlo: Komenského 4, 737 01 Český Těšín

Termín konání: 17. září 2005

(Národnostní menšiny v Moravskoslezském kraji. [online]).

- Spotykania nad Olza

V nejbližší době se chystá projekt s názvem - Společnost polských učitelů v ČR, o.s. Spotkania nad Olza, tento projekt byl uveden na stránkách MSMT, dne 16. dubna 2010 Jiřím Nezvašem.

(Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy- Vzdělávání-Základní školství. [online]).

2.6 Česko - polské kulturní projekty plánované pro realizaci v roce 2010

Tabulka č. 5: Výběrové řízení projektu pro rok 2010, uvedené Ministerstvem kultury

Předkladatel	Název projektu	Dotace
GÓROLE, folklorní soubor	Mezinárodní přehlídka lidových kapel a folklorních souborů 2010	65,000
Fotografická společnost Těšínského Slezska - Zaolziańskie Towarzystwo Fotograficzne	Fotoaktivity	45,000
Kongres Poláků v České republice	Dokumentační centrum Kongresu Poláků v ČR	350, 000
Kongres Poláků v České republice	Takoví jsme/Tacy jesteśmy 2010	280,000
Občanské sdružení uměleckých a zájmových aktivit, Třinec	Podpora činnosti Polského pěveckého souboru HUTNIK	58,000
Pěvecko-hudební sdružení/Zrzeszenie Śpiewaczo-Muzyczne	Popularizace a rozvoj sborového zpěvu pěveckých sborů polské národnostní menšiny na Těšínsku	64,000
Pěvecko hudební sdružení/Zrzeszenie Śpiewaczo-Muzyczne	Organizační zabezpečení součinnosti	9,000
Polské pěvecké sdružení Collegium Canticorum	Rozvoj umění sborového zpěvu	65,000
Polské umělecké sdružení ARS MUSICA, o. s.	Popularizace sborového zpěvu, lidové hudby a divadelních forem na vysoké umělecké úrovni	140, 000
Polský kulturně-osvětový svaz	Kulturně - vzdělávací aktivity PZKO v roce 2010	580,000
Polský kulturně-osvětový svaz	Publikační činnost PZKO 2010	64,000
Sdružení polské mládeže v ČR	Dny studentské kultury	33,000
Sdružení polské mládeže v ČR	INDEPENDENT.PL - setkání s polskou nezávislou kulturou	24,000
Sdružení přátel polské knihy	Ja czytam tobie a ty mnie (Já čtu tobě a ty mně) - podpora čtenářství v prostředí Těšínského Slezska	36,000
Sdružení přátel polské knihy	Výstava polské knihy	47,000
Stowarzyszenie Obywatelskie Silesia - Silesia občanské sdružení	VITAE-wiosenne teatralno-kabaretowe spotkania VITAE-jarní setkání s divadlem a kabaretem	23,000

(Kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin. [online]).

2.7 Kultura národnostních menšin na Těšínsku

Kultura příslušníků národnostních menšin je vytvářena a provozována autonomně vlastními kulturními institucemi a prostřednictvím národnostních společensko - kulturních organizací. Jejich aktivity jsou částečně dotovány ze státního rozpočtu prostřednictvím Ministerstva kultury. Rozvoj kultury národnostních menšin se významně vytváří především v oblasti knihovnictví, vydávání knih a neperiodických publikací (viz níže), divadelnictví, muzejnictví, činnosti uměleckých souborů a amatérských aktivit v oblasti zájmové umělecké činnosti. Zvláštní národnostní oddělení polské literatury v Regionální knihovně provozují jen státní knihovny v oblasti Karviné, Havířově, Bohumíně, Orlové, Českém Těšíně, Třinci, Jablunkově, Bystřice nad Olší a Hnojník. Na vydávání knižních titulů a neperiodického tisku se aktivně podílí polská národnostní menšina. Původně z iniciativy Polského kulturně osvětového svazu vzniklo samostatné nakladatelství se jménem OLZA, které v současnosti spravuje Rada Poláků v ČR a jehož produkce je určena především kulturním potřebám Poláků, ale i Čechům v České republice.

Stejně tak můžeme zmínit profesionální národnostní divadelní scénu, která je provozována polskou národnostní menšinou v Českém Těšíně. Tato scéna je vlastní součástí Těšínského divadla v Českém Těšíně s vlastní dramaturgií. „V Českém Těšíně také působí profesionální loutková divadelní scéna Bajka, která je zařízením Polského kulturně osvětového svazu a je jim financována“ (Frištenská, Sulitka 1995, s. 19).

O vybudování autonomních muzejních expozic a příležitostných výstav se snaží občanská sdružení polské národnostní menšiny na Těšínsku. Za pozornost stojí aktivita Kongresu Poláků, která směřuje k vybudování dokumentačního muzejního střediska, jehož cílem je soustředit dokumentaci o spolkové činnosti Poláků v České republice. Významným počinem v rámci výstavních aktivit v r. 1995 byla výstava, prezentována v Muzeu Těšínska, tvořená ve spolupráci s Polským kulturně osvětovým svazem v Českém Těšíně, kdy poprvé v České republice byla uvedena výstava o životě národnostní menšiny. Výstava „Těšínské Slezsko a Poláci“ byla představena za přispění Rady pro národnosti vlády v ČR a Magistrátu hl. m. Prahy v červnu 1995 v Martinickém paláci pražské veřejnosti.

(Frištenská, Sulitka 1995, s. 18).

Amatérské kulturní aktivity (pěvecké sbory, folklorní soubory, společenské akce) jsou rozvíjeny občanskými kulturními sdruženími všech národnostních menšin, stejně tak i polskou národnostní menšinou. Těšínská lidová kultura, zejména v oblasti folkloru, není typologicky amorfní, i když obsahuje prvky kultur sousedních, zvláště moravské a slovenské. Což je pochopitelné, neboť nikde neexistuje čistá lidová kultura.

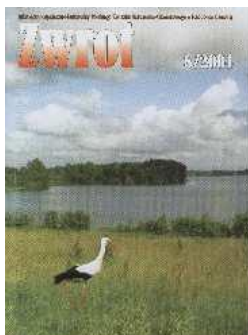
(Štika, Kadłubiec, Sulitka, 2003, s. 11).

Také se formuje rozhlasové vysílání pro příslušníky této národnostní menšiny.

(Frištenská, Sulitka 1995, s. 18).

Periodika vydávaná na Těšínsku

Obrázek č. 5: Měsíčník Zwrot

Počet stran 80+4 strany obálky, jeho obliba se zvyšuje, což dokazuje i zvýšení nákladu během roku. Měsíčník si upevnil svoji pozici novou formou zaměřenou na kulturu, osvětu, historii a soudobou existenci polské národnostní menšiny v ČR.

Obrázek č. 6: Noviny Głos Ludu

Zásadní projekt polské menšiny. Noviny (obdeník) přispívaly k udržování a znalosti polštiny v rámci minoritní společnosti. Tyto noviny již nevycházejí

Obrázek č. 7: Nasza Gazetka

Časopis vychází ve školním roce, v počtu dvou výtisků v měsíci. Tiskovina je čtenáři dobře přijímán a slouží i jako učební pomůcka.

(Vláda České republiky – Menšiny – média [online]).

2.8 Kulturní akce, které zaznamenali žáci v dotaznících

- Radovánky

Školní událost pořádaná vždy v polovině měsíce června. Chápána jako pomalé ukončení školní docházky. Žáci od 1. -5. třídy si v průběhu tělesné výchovy nacvičí vystoupení, které prezentují před rodiči na školním hřišti. Radovánky probíhají i u dětí s polským vyučovacím jazykem. Na akci bývají stánky s bohatým občerstvením, doprovodný program.

- Svátek tří bratří

Oslavy, které jsou uspořádány na počest založení města podle staré legendy. Lidové slavnosti, tradiční průvod, folklórní programy, přehlídky dechových orchestrů a programy křesťanských církví, ale také literární, historické soutěže a výstavy v obou částech Těšína jsou obsahem tohoto dne. Oslavy každoročně zahajuje průvod a setkání vedení měst na mostě Družby při tradičním zákusku – roládě, vytvořené obyvateli města se snahou mít ji každý rok delší, než loni. Slavnostní zahájení je konáno jeden rok na polské straně a další na české straně a jsou při něm předávány klíče od bran města.

(Svátek tří bratří, Český Těšín. [online]).

- Přehlídka národnostních menšin

Tato událost je pořádána městem Třinec ve spolupráci s výborem pro národnostní menšiny. Lidové umění, kulturu a také typická jídla a výrobky představí Poláci, Slováci, Řekové a Romové. Soubory bývají většinou z Třince a blízkého okolí.

(Přehlídka národnostních menšin – Články. [online]).

- Mezinárodní svatojánský folklórní festival Bystřice

Přehled folklorních skupin konaný každé léto v Bystřici nad Olší.

(Mezinárodní svatojánský folklorní festival Bystřice. [online]).

- Těšínské divadlo a kino

Divadlo, o kterém jsem se zmiňovala již výše, se nachází v Českém Těšíně a je ojedinělou výjimkou v českém divadelním světě, neboť v něm působí pod jednou střechou umělecké soubory dvou národností, Česká a Polská scéna. V kině můžeme zhlédnout rozsáhlou prezentaci filmů českých, polských a slovenských.

(Těšínské divadlo. [online]). (Kino na hranici. [online]).

- Gorolski Święto-Międzynarodowe Spotkania Folklorystyczne-Mezinárodní folklorní setkání

Obrázek č. 8: Gorolski Święto

(Gorolski swieto. [online]).

Tento svátek, konaný od r. 1947, v Jablunkově, jehož iniciátorem je Polský svaz kulturně osvětový, je tak známý, že jej navštěvují lidé z celého regionu.

- Zlot

Obrázek č. 9: Bystřický Zlot

(Horizont - Zprávy z regionu. [online]).

Tradiční letní festival konaný v Bystřici

- Týden beskydské kultury

Obrázek č. 7: Týden beskydské kultury

Týden beskydské kultury je největším folklorním festivalem v Evropě. Účastníky soutěžní části festivalu bývají místní i zahraniční soubory. Koná se na osmi místech Slezska od 1. do 9. srpna.

(Týden beskydské kultury. [online]).

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ÚVODNÍ INFORMACE PRAKTICKÉ ČÁSTI

Jelikož geografická pozice Těšínska má význam na utváření kultury, prostředí a vztahů již po několik staletí, a i po vstupu do Schengenského prostoru je přítomnost těchto rozmanitostí patrná i v dnešní době, zajímalo mne tedy u volby výzkumného problému, jak na tyto skutečnosti budou pohlížet žáci základních škol. Proto se praktická část této bakalářské práce v celém svém rozsahu zabývá popisem vztahů a postojů, které zaujímají žáci ve věku 14-15 let, tedy žáci devátých tříd základních škol. Čtenář se po přečtení této praktické části práce dozvídá výsledky a zajímavosti výzkumu, které mu pomohou vytvořit si představu o česko-polských vztazích, vnímaných oslovenými respondenty. Po sečtení a utřídění všech dat vznikly velmi zajímavé výsledky.

Výzkum směřoval k odkrývání interkulturních mentálních stereotypů vzájemného vnímání mezi Čechy a Poláky, které jsou rozšířené u současné mladé generace. V lokalitě Těšínska bylo v prosinci 2009 až březnu roku 2010 osloveno 8 základních škol, které podle svého vyučovacího jazyka byly zařazeny do třech skupin: české, polské, česko-polské. Toto dělení je nezbytně důležité k pochopení smyslu a podstaty této práce, neboť zdůrazňuje vztahy mezi jednotlivými národnostmi, což je hlavním cílem práce. Výzkumu se zúčastnilo 11 tříd, s celkovým množstvím 203 žáků. Žáci a školy tedy byly určeny záměrně, ve smyslu dojít k stanovenému cíli. Své názory respondenti zaznamenávali anonymně, do dotazníkových archů v průběhu vyučovací hodiny.

Otázky v dotazníku byly vytvořeny zvláště pro každý typ školy, základ otázek ale zůstal stejný pro všechny, byly jen pozměněny národnosti česká za polskou a některé otázky u žáků česko-polských byly vynechány. Vznikly tedy tři varianty dotazníků pro žáky české, česko-polské a polské. Pro přehlednost práce jsou jednotlivá data v této práci zobrazena v absolutních četnostech a procentuelně v relativních četnostech. Abychom získali ještě větší přehlednost práce, bylo z otázek v dotaznících vytvořeno 8 kategorií. Jednotlivé kategorie vyčleňují prostor pro popis dat získaných v oblasti demografie, sympatií, volného času, života daného území, národnostních problémů, školy, vzájemných vztahů, komunikace a jazyka. Pro zachování správnosti dat, většího utřídění informací z výsledků a snadnost pochopení práce čtenářem jsou kategorie odděleny oddíly, psané kurzívou, kdy název každého oddílu by měl čtenáři navodit myšlenku daného článku ještě dříve, než si ho přečte. Otázky při popisu dat nejsou uvedeny v celém znění, ale aby měl čtenář přehled, o jakých

výsledcích právě čte, jsou slova, která z části vystihují celou otázku, podtržena. Celé znění otázek lze najít v příložených dotaznících.

Práce záměrně symbolicky popisuje vztahy mladé generace Těšínského Slezska z důvodu zjištění jejich informovanosti a vnímání multikulturního prostředí, ovlivněného historickými údaji, geografickou polohou a obyvateli daného území, protože rozmanitost a multietničnost území celého Těšínska je tím, co ho objektivně odlišuje od všech ostatních regionů České republiky. Věřím, že vyplňování dotazníků přineslo, alespoň některým žákům, důvod k zamyšlení se nad těmito výše uvedenými skutečnostmi, protože znalost historické i současné reality toho „druhého národa“, jeho kultury a životního stylu se spolu i s jinými faktory může stát pomocníkem při vytváření lepších vztahů mladé generace, než jsou nyní.

4 METODOLOGIE ZÍSKÁVÁNÍ DAT

Následující text zahrnuje přesný popis cíle výzkumu, realizaci výzkumu, vzorek a jeho metodu výběru, metodu získávání dat, realizaci a průběh dotazníkového šetření, použité metody a popis získaných dat.

4.1 Cíle prováděného výzkumu

Předmět výzkumu, realizovaného dotazníkovým šetřením, klade za cíl zjistit:

- Vzájemné vztahy žáků devátých tříd na území Těšínska,
- postoje, které žáci zaujímají ve vzájemném soužití na území více národnostních skupin,
- informovanost žáků o výskytu těchto populačních celků v místním životním prostředí,
- stav vědomí žáků o realitě přítomností lidí s jinou národností žijících, na územně pohraniční oblasti,
- výskyt vzájemných styků žáků obou národností s ostatními na daném území,
- znalosti žáků o věcech daných v souvislosti s druhou kulturou (mentalita opačného národa, charakterové vlastnosti),
- způsob vytváření vzájemných česko-polských vztahů s polskou menšinou i Poláky v polském Těšíně,
- preferenci způsobu udržování vztahů s jednotlivými žáky jiné národnosti,
- znalosti a porozumění v lingvistické oblasti,
- výskyt množství rasově podloženého chování u žáků ve věku 14-15 let,
- znalosti kulturně-společenských způsobilostí v souvislosti s vytvářením názorů na opačnou národnost (významná osobnost, společensko-kulturní události místního kraje),
- varianty způsobu přenosu informací mezi žáky o životě obyvatel pomocí mediálních celků (literatura, televizní pořady),

- zlepšení vzájemných vztahů mezi žáky pomocí vypracovaného projektu.

4.2 Místo realizace výzkumného šetření

Obsahem této předkládané praktické části bakalářské práce jsou výsledky výzkumu z dotazníkového šetření, které bylo provedeno v jazykově smíšeném prostředí Moravskoslezského kraje, v česko-polském pohraničním pásmu ve Slezsku a to konkrétně v městských částech Třince a Českého Těšína a přilehlé oblasti vesnického prostředí Vendryně a Bystřice. *(Toto rozdělení na město a vesnici, slouží pouze pro ilustraci geografického území, otázky pro město a vesnici nebyly součástí dotazníků, neboť toto nebylo hlavním výzkumným problémem dotazníkového šetření).* Výše jsem zmínila území České republiky, kde byly dotazníky rozdány a dále jsem dotazníky rozdala žákům na dvou základních školách v Polsku konkrétně v polském Těšíně.

Za účelem shromáždění dostatečného množství materiálů jsem navštívila tyto konkrétní školy:

Základní školy s českým vyučovacím jazykem:

- Základní škola Třinec, Slezská č. p. 773 - 42 žáků.
- Základní škola Třinec, Koperníkova č. p. 696 -20 žáků.
- Základní škola Slezská č. p. 1740, Český Těšín -15 žáků.
- Základní škola Vendryně, č. p. 236 -18 žáků.

Základní školy s polským vyučovacím jazykem:

- Szkoła Podstawowa z Polskim Językiem Nauczania Vendryně č. p. 234 - 8 žáků.
- Základní škola Stanisława Hadyny s polským jazykem vyučovacím Bystřice č. p. 366 -20 žáků.

Základní školy v Polském Těšíně:

- Szkoła Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Cieszynie, 43-400 Cieszyn, ul. gen. J. Hallera 8, woj. śląskie - 42 žáků.

- Szkoła Podstawowa nr 1 w Cieszynie, ul. Matejky 3, 43-400 Cieszyn, Polska - 38 žáků.

4.3 Vzorek a metoda jeho výběru text

Pro svůj výzkum jsem zvolila záměrný výběr žáků devátých tříd základních škol, tedy žáky ve věku 14-15 let. Celkové množství respondentů činí 203 žáků devátých tříd. *(Přestože v polském Těšíně mají jiný školský systém, i tak bylo zachováno věkové rozmezí).*

Z tohoto celkového počtu je rozdělení žáků následující:

1. 95 žáků ze základních škol s českým vyučovacím jazykem.
2. 28 žáků ze základních škol s polským vyučovacím jazykem.
3. 80 žáků z polských základních škol v Polsku.

4.4 Metoda získávání dat

Dotazníky byly vytvořeny na popis vztahů mezi českými, česko-polskými a polskými žáky devátých tříd základních škol v tomto regionu na základně informací získaných dotazníkovou výzkumnou metodou. Šetření proběhlo v období prosince 2009 až březnu 2010. Otázky výzkumu byly směřovány na zjištění co největšího počtu a rozsahu informací, které zaměřují pozornost na vzájemné vztahy a postoje mezi českými žáky ze základních škol s českým vyučovacím jazykem, mezi českými a polskými žáky s polským vyučovacím jazykem v České republice a mezi polskými žáky v Polsku.

4.5 Realizace a průběh dotazníkového šetření

I přes veškeré úsilí, které jsem vynaložila do návštěv škol, se mi podařilo získat, toto výše uvedené množství respondentů, což by se mohlo zdát jako relativní nepoměr mezi jednotlivými národnostmi a geografickou oblastí, přesto si myslím, že tento počet respondentů je i přes tento problém dostatečný, a že lze z těchto získaných materiálů učinit závěry, které spočívají v této práci. Nemožnost navýšit tento počet respondentů byl způsoben nepoměrem základních škol českých a základních škol s polským vyučovacím jazykem v této zkoumané oblasti, kde byla převaha škol s českým vyučovacím jazykem. Tato sku-

tečnost tedy také znamenala náležitý nepoměr žáků na těchto školách, což mohu porovnat třeba na příkladu mezi základní školou s českým vyučovacím jazykem ve Vendryni, kde se počet žáků v jedné třídě pohybuje kolem dvaceti oproti základní škole s polským vyučovacím jazykem, kde bylo v době sběru dotazníků přítomno pouze osm žáků v jedné třídě.

Dotazníky byly po schválení a kontrole ředitelem každé školy rozdány ve vyučovací hodině, kterou ředitel zvolil za vhodnou, (*většinou se jednalo o předměty Zeměpisu, nebo Občanské výchovy*), za mé přítomnosti v několika třídách a za přítomného pedagogického dohledu. Žákům bylo vysvětleno, že se jedná o dotazníky anonymní, tudíž nemají důvod při psaní tyto informace mezi sebou konzultovat. Žáci ve větších případech tuto prosbu dodrželi a vyplňování dotazníků pojali s kladným přístupem k práci. Žáci měli na vyplňování dostatek času, tak byla zachována správnost vyplňování.

Práci tedy můžeme porozumět jako výsledku určitého výzkumného úkolu, který byl zařazen do plánovaného kvantitativního šetření na česko-polské etnikum ve věku 14-15 let v české a polské republice, a který byl proveden za účelem praktické části bakalářské práce s cílem dojít ke správným závěrům.

4.6 Použité metody

V dotaznicích byly zahrnuty otázky, z jejichž odpovědí lze dojít k poznání vzájemných vztahů a postojů, které zaujímají žáci devátých tříd základních škol. Pro splnění cíle práce, jak již bylo popsáno v úvodu praktické části, byly dotazníky vytvořeny ve třech variantách s otázkami na stejném základě, ale odlišením národností a vynecháním některých otázek pro žáky česko-polské, dotazníky byly tedy přizpůsobeny školám s jednotlivým vyučovacím jazykem.

Přehled množství otázek pro jednotlivé základní školy:

1. Dotazníky pro žáky základních škol s českým vyučovacím jazykem s obsahem 36 otázek.
2. Dotazníky pro žáky základních škol s polským vyučovacím jazykem s obsahem 21 otázek.
3. Dotazníky pro žáky polských škol v polském Těšíně s obsahem 34 otázek.

Dotazník sestaven v češtině byl rozdán žákům na dvou základních školách v Třinci, základní škole ve Vendryni a Českém Těšíně, dotazník v polštině, ale s otázkami sestavenými pro žáky s polským jazykem žijícími v České republice byl rozdán žákům na základní škole v Bystřici a Vendryni. Dotazník pro Poláky v Polsku byl rozdán na dvou základních školách v Cieszynie.

Otázky v dotazníku jsem se snažila formulovat tak, aby úzce souvisely s problematikou výzkumu i teoretickou částí méj bakalářské práce. Jsou pojaty formou otevřeného i uzavřeného charakteru, čtyři otázky ověřují základní jazykové a kulturní znalosti žáků tohoto regionu. V dotaznících nebyl brán zřetel na rozdělení chlapci/děvčata, ani na rozdíl náboženství (evangelické, katolické), jelikož tento směr zájmu zkoumání není pro náš výzkum podstatný, proto tyto otázky v dotaznících zcela chybí. K zjišťovaným personálním údajům patří pouze sociální původ, místo bydliště, národnostní původ rodičů.

Výzkum byl zvolen kvantitativní s proměnnými vztahujícími se k jednotlivcům stejného věku a vzdělání.

Mé respondenty pojí především tyto základní znaky:

1. Stejný věk (14-15 let),
2. stejná vzdělanostní úroveň (základní škola-9. třída),
3. stejný geografický původ (Těšínsko),
4. stejný jazykový původ (polsko-český smíšený pruh).

5 VYHODNOCENÍ A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

V následujícím textu jsou výsledky interpretovány a vyhodnoceny.

Výsledky z výzkumu dotazníkového šetření jsou popsány níže, a zařazeny do již výše uvedených kategorií. Popis některých otázek je doplněn o tabulky s přesnými údaji počtu odpovědí, jiné jsou doplněny grafy, které slouží pro větší přehlednost čtenáře, a některé otázky v kategoriích jsou doplněny pouze o slovní výklad. Varianta, při které žáci na zadané otázky neodpověděli, je označena v tabulkách i grafech slovním vyjádřením „bez odpovědi“.

Protože se jedná o výzkumný problém popisného charakteru, šetření mělo za úkol popsat zaznamenané vztahy a postoje, tak jak byly označeny v dotaznících vytvořených pro žáky 14-15 let, což bylo cílem práce.

Ne všechny zadané otázky se setkaly s pozitivním přístupem v odpovědích žáků. Například otázka, která zahrnovala úroveň znalosti jazyka a jejíž součástí bylo následné přeložení do příslušného státního jazyka, byla řešena velmi málo, většina žáků tyto otázky nezodpověděla, proto jsme výsledky nemohli zahrnout do konečného zpracování kvantitativního výzkumu. Polovina dotázaných nemá zcela jasný přehled o tomto území, obzvláště v dějepisných datech. Tento problém je velmi závažný, neujasnění si dat způsobuje nedorozumění jak v oblasti komunikace, kultury, tak hlavně vztahů a postojů, na které byl dotazník přímo zaměřen.

Po sběru dat a provedení absolutních četností jsme následně vypočítali také relativní a kumulativní četnost. Slovní popis výsledků je tedy zaznamenán ve výsledcích absolutní četnosti a relativní četnost je vyjádřena procenty.

6 ROZDĚLENÍ A POPIS KATEGORIÍ

Pro větší přehlednost praktické části této práce jsme dotazníkové otázky zařadili do šesti kategorií:

A. Demografické údaje

1. Ve kterém z okolí z uvedených měst bydlíš?
2. Ve kterém státě ses narodil/a?
3. Rodiče jsou národnosti:?

B. Vzájemné sympatie

1. Kdo je ti více sympatický?
2. Napiš, které 3 věci, z nabízené škály, podle Tvého názoru nejvíce vystihují českou a polskou mentalitu: (*vtipní, pracovití, přátelští, leniví, skromní, ctižádostiví, závistiví, dobří obchodníci, lakomí, sobečtí*).

C. Volný čas

1. Většina tvých kamarádů je:
2. Potkáváš se s přáteli polské/české národnosti ve Tvém volném čase, (např. v zájmových kroužcích, sportovních oddílech, venku u domu...)?
3. Sleduješ polské/české televizní přenosy?
4. Čteš polskou/českou literaturu, noviny, časopisy?
5. Jak často jezdíte do Polska/ČR?
6. Znáš nějakou českou/polskou významnou osobnost (např. herec, zpěvák, umělec, spisovatel)?

D. Život v pohraniční oblasti

1. Dotýká se tě nějakým způsobem život v pohraniční oblasti?
2. To, že žiješ na hranicích států, vnímáš jako?
3. Znáš některé společensko-kulturní akce polské národnostní menšiny pořádané na území tvého města?
4. Účastníš se jich?

E. Národnostní problémy na Těšínsku

1. Myslíš si, že se lidé se stejnou národností, ale s jiným občanstvím v něčem liší? (*Např. ve způsobu chování k ostatním, v komunikaci, ve zvycích a tradicích...*)
2. Setkal/a ses někdy u občana polské/české národnosti s chováním (*rasově podloženým*) k Tvé osobě, které by se ti nelíbilo?
3. Máš, nebo měl/a jsi nějaké problémy s polskou/českou menšinou žijící ve tvém městě?
4. Dokážeš si vzpomenout, které problémy v souvislosti s Poláky/Čechy se řešily na území tvého města?

F. Komunikace a jazyk

1. Jaký je tvůj rodný jazyk?
2. Myslíš si, že znalost polštiny/češtiny, je v tomto regionu důležitá?
3. Ovládáš spisovný polský/český jazyk?
4. Používáte doma, v rodině, slezské nářečí?

G. Škola a žáci

1. Třída, do které chodíš, je?
2. V případě, že chodíš do české/polské třídy, jsou mezi vámi i spolužáci z Cieszyna/českého Těšínska?
3. Víš o tom, že by se na tvé škole, do které chodíš, vyskytovali žáci polské/české národnosti, ale s místem bydliště v ČR/Polsku?
4. Jsou na tvé škole žáci polské/české národnosti, o kterých bys věděl/a, že mají trvalé bydliště v Polsku/ČR?
5. Znovu se podívej na otázku. č. 4 a otázku. č.5 a pokus se porovnat, kterých žáků je z tvého pohledu na škole víc?

H. Vzájemné vztahy české a polské majority a minority

1. Vztahy mezi Čechy z ČR a Poláky z Polska, považují za:

2. Vztahy mezi občany české a polské národnosti, žijícími v MÉM městě považují za:
3. Myslíš si, že Poláci/Češi, kteří žijí v ČR/Polsku, mají vztahy s Čechy/Poláky lepší nebo horší, než Poláci v Polsku/Češi v ČR?
4. Jak by si popsal/a svůj vztah k Polákům/Čechům, žijícím v Polsku/ČR?
5. Jak by si popsal/a svůj vztah k Polákům/Čechům jako národnostní menšinu na Těšínsku?
6. Co si myslíš, že ovlivňuje tvůj názor?

6.1 Demografické údaje

Místo bydliště a národnost rodičů

Výzkum probíhal ve městech, kde žáci bydlí a kde také navštěvují základní školy. Pro tuto otázku byly odpovědi zcela jednoznačné: 80 (84 %) žáků zaznamenalo odpověď v Třinci, 15 (16 %) žáků v Českém Těšíně. Jedná se tedy o celkové množství 95 žáků na českých základních školách.

U žáků česko-polských, kteří vyplňovali dotazníky, bylo označeno toto množství odpovědí: Třinec 3 žáci (11 %), Český Těšín 17 žáků (61 %) a Vendryně, která patří svým územím do okolí Třince, označilo 8 žáků (29 %).

U žáků v Polsku tato odpověď byla velmi jednoznačná, všech 80 žáků (100 %) znamenalo Cieszyn.

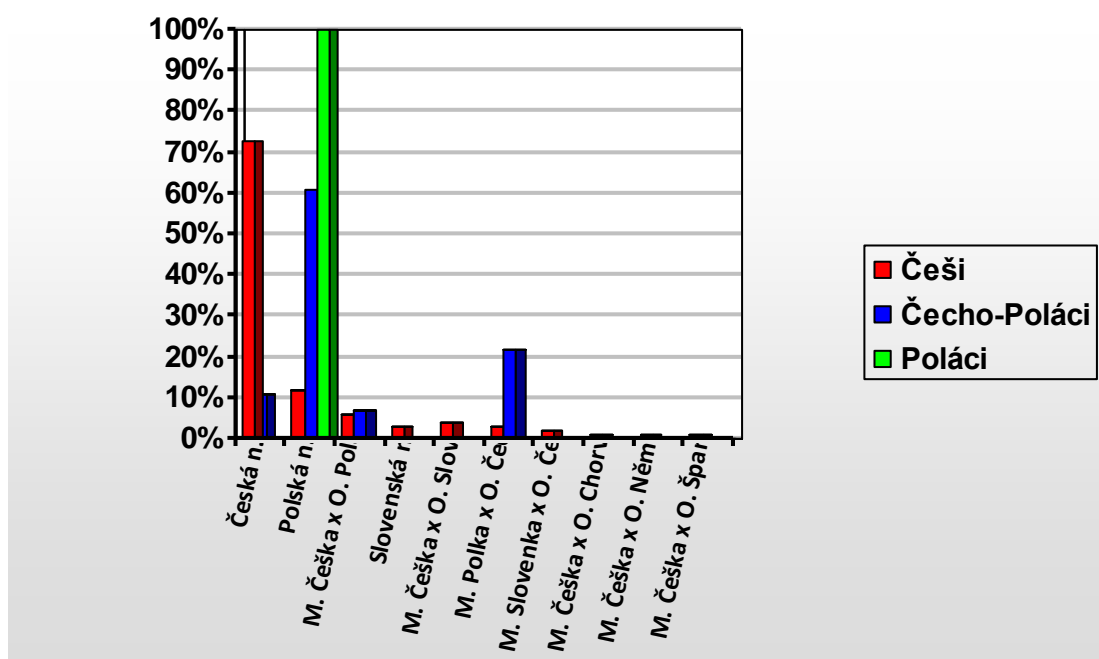
Všichni dotazovaní žáci označili místem svého narození ve 100 % Českou republiku a ve 100 % Polsko. Odpovědi tedy byly jednoznačné u žáků českých, česko-polských i polských.

Většina rodičů u žáků navštěvujících české základní školy jsou národnosti české 69 (73 %), variantu národnosti polská označilo v dotaznících 11 respondentů (12 %), ostatní žáci mají rodiče národnosti smíšené v následující podobě: u šesti žáků je matka Češka a otec Polák, (6 %), u tří žáků (3 %) jsou rodiče národnosti slovenské, u čtyř žáků (4 %) je otec národnosti slovenské a matka Češka, a taktéž u tří žáků je otec Čech a matka Polka, u dvou žáků (3 %) je otec Čech a matka Slovenka, zbylí žáci po jednom, (1 %) mají rodiče následující národnosti: otec Chorvat x matka Češka, otec Němec x matka Češka, otec Španěl x matka Češka.

U žáků ze základních škol s polským vyučovacím jazykem převažují rodiče národnosti polské, tuto variantu odpovědi označilo 17 žáků (61 %). Druhou početnou skupinou byli rodiče, kteří tvoří česko-polský pár, konkrétně se jedná o matku polské národnosti a otce české národnosti, tuto odpověď zaznačilo 6 žáků (22 %), naopak otce polské národnosti a matku české národnosti označili 2 žáci (7 %) a 3 (11 %) žáci mají rodiče národnosti české.

Jednoznačné odpovědi označilo všech 80 žáků (100 %) v Polském Těšíně, kteří mají rodiče národnosti polské.

Graf č. 1: Národnost rodičů

6.2 Vzájemné sympatie

Jsem, jsi, jsou, aneb kdo je mi více sympatický?

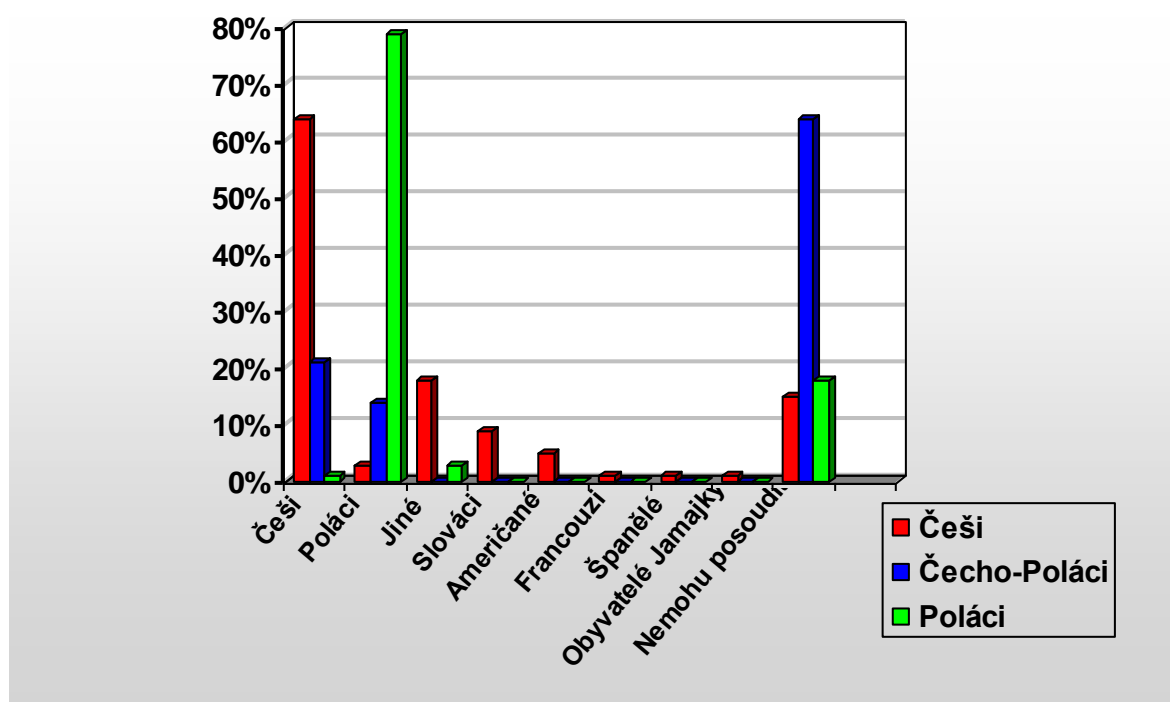
Pro české žáky, kteří odpovídali v hojném počtu 61 žáků (64 %), jsou nejvíce sympatičtí obyvatelé České republiky, na druhém místě skončila varianta odpovědi „jiné“, kterou zvolilo 17 odpovídajících žáků (18 %). 9 žáků (9 %) sdílí sympatie se Slováky, pro 5 žáků (5 %) jsou sympatičtí Američané a 3 žáci se rozdělili po jednom a připsali své sympatie Francouzům, Španělům, a obyvatelům Jamajky. Na třetí místo umístilo 14 (15 %) žáků

odpověď „nemohu posoudit“ a Poláci zaujímají čtvrtou příčku s 3 (3 %) respondenty, kteří zvolili tuto variantu.

18 česko-polských žáků (64 %) označilo variantu odpovědi „nemohu posoudit“, 6 žáků (21 %) sdílí své sympatie s obyvateli České republiky, a 4 žáci (14 %) s obyvateli Polska.

S 80 dotázaných polských žáků, zaznamenalo 63 z nich (79 %) své sympatie k polské národnosti, pro 1 žáka (1 %) jsou sympatičtí Češi, 2 žáci (3 %) označili odpověď „jiné“ a ostatních 14 žáků (18 %) nedokáže tuto otázku posoudit.

Graf č. 2: Vzájemné sympatie

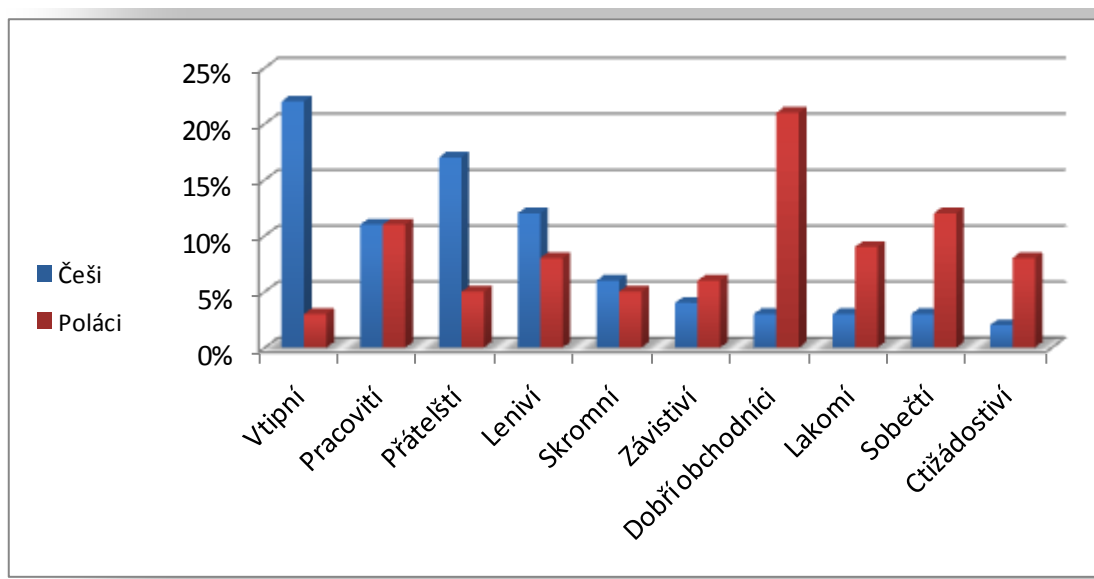
Své sympatie a náklonnost vyjádřili žáci také zaznamenáním 6 charakterových vlastností, z toho 3 vyjadřovali sympatie k Čechům a 3 k Polákům.

U českých žáků skončilo vyhodnocení výsledků českých charakterových vlastností následovně: 52 žáků (22 %) považuje Čechy za vtipné, 26 žáků (11 %) za pracovité, 41 žáků (17 %) za přátelské, 29 respondentů (12 %) vnímá Čechy jako lenivé, 14 žáků

(6 %) jako skromné, 6 žáků považuje Čechy za ctižadostivé (2 %), 9 žáků (4 %) za závistivé, 8 žáků (3 %) vnímá Čechy jako dobré obchodníky, 6 žáků (3 %) připisuje Čechům lakomost, 8 žáků (3 %) sobeckost a 28 žáků nenapsalo žádnou odpověď.

Čeští respondenti vnímají charakter polských žáků následovně: 8 žáků (3 %) považuje Poláky za vtipné, 26 žáků (11 %) za pracovité, 13 žáků (5 %) za přátelské, 18 žáků (8 %) připisuje Polákům lenivost, 13 žáků (5 %) skromnost, 20 respondentů (8 %) ctižadostivost, 16 respondentů (6 %) závistivost, 50 žáků si myslí, že Poláci jsou dobří obchodníci, lakomí 21 (9 %), 28 žáků (12 %), že jsou sobečtí. Stejně množství žáků jako u poslední varianty neposkytlo odpověď.

Graf č. 3: Sympatie českých žáků

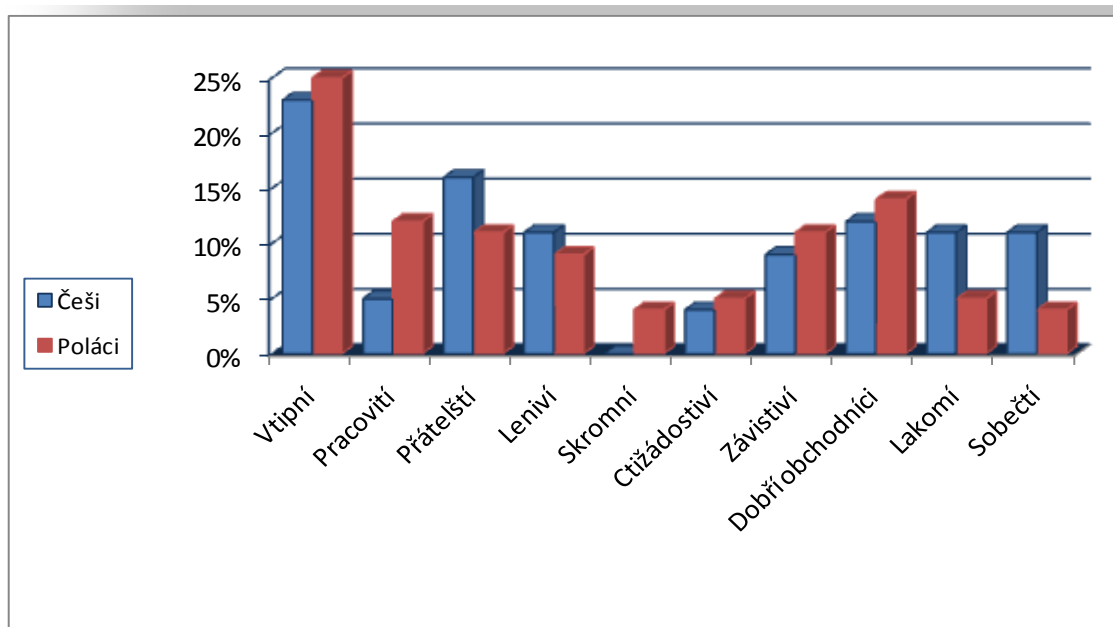

Česko-polští žáci se k popisu charakteru českých občanů staví následujícím způsobem: 13 žáků (23 %) považuje Čechy za vtipné, 3 žáci (5 %) za pracovité, 9 žáků (16 %) za přátelské, 6 žáků (11 %) vnímá Čechy jako lenivé, žádný žák si nemyslí, že by Češi byli skromní, 2 žáci (4 %) považují Čechy za ctižadostivé, 5 dotazovaných (9 %) za závistivé, 7 žáků (12 %) vnímá Čechy jako dobré obchodníky, 6 žáků (11 %) si myslí, že jsou Češi lakomí a stejný počet žáků 6 (11 %) vnímá Čechy jako sobce, 9 žáků (16 %) na danou otázku neodpovědělo.

Žáci s polským vyučovacím jazykem popisovali také charakter žáků polských, o kterých si myslí, že jsou: ve 14 případech (25 %) vtipní, 7 žáků (12 %) vnímá Poláky jako pracovité občany, 6 žáků (11 %) si myslí, že jsou Poláci přátelští, 5 žáků (9 %) považuje Poláky za lenivé, 2 žáci vnímají (4 %) skromnost Poláků, 3 žáci (5 %) vnímají ctižadosti-

vost, 6 žáků (11 %) závistivost, 8 žáků (14 %) připisuje Polákům charakter dobrých obchodníků, 3 žáci (5 %) si myslí, že Poláci jsou lakomí, 2 žáci (4 %) vnímají Poláky jako samolibé občany a posledních 9 žáků (16 %) neposkytlo žádnou odpověď.

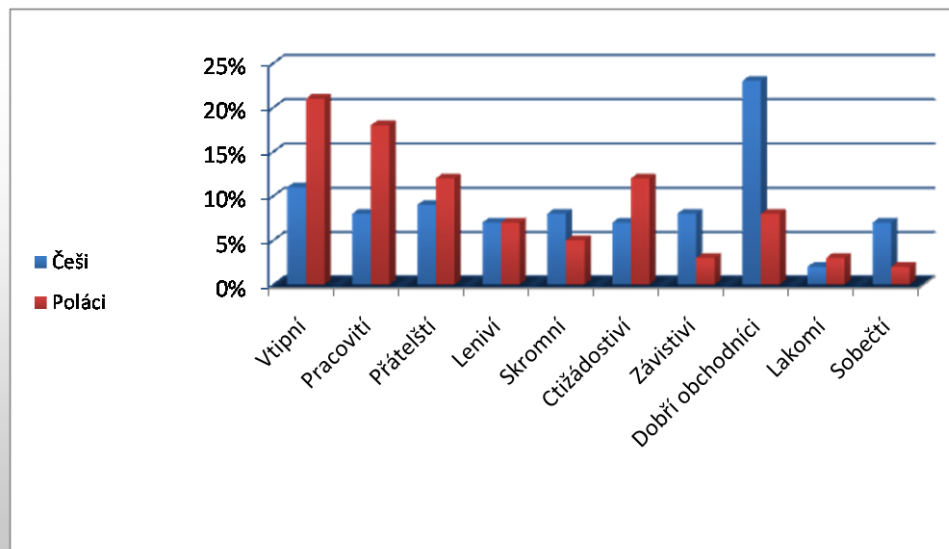
Graf 4: Sympatie česko-polských žáků

Žáci na základních školách v Cieszynie poskytli následující data o charakteru českých obyvatel: 21 žáků (11 %) považuje Čechy za vtipný národ, 16 žáků (8 %) za národ pracovitý, 18 žáků (9 %) vnímá českou povahu jako přátelskou, 14 žáků (7 %) jako lenivou, 16 žáků (8 %) si myslí, že jsou Češi skromní, 14 žáků (7 %), že jsou ctižádostiví, 15 žáků (8 %) připisuje Čechům závistivost, největší množství Poláků 44 (23 %), kteří vyplňovali dotazníky, označili Čechy za dobré obchodníky, lakomost vidí u českých lidí 4 žáci (2 %), sobeckost 14 žáků (7 %), 16 žáků (8 %) charakterové vlastnosti nezaznamenalo.

Sami sebe vnímají Poláci jako národ vtipný 40 (21 %), 35 žáků (18%) si myslí, že jsou národ pracovitý, za kamarádský národ se považuje 23 žáků (12%), 14 žáků (7 %) si myslí, že Poláci jsou leniví, 10 žáků (5 %) považuje Poláky za skromné, 23 žáků (12 %) za ctižádostivé, závistivost vidí u Poláků 5 žáků (3 %), Poláky za dobré obchodníky považuje 16 žáků (8 %), lakomost připisuje polským občanům 5 respondentů (3 %), sobeckost 4 dotázaní (2 %) a 16 žáků (8 %) nenapsalo odpověď žádnou.

Graf č. 5: Sympatie polských žáků

6.3 Volný čas

Když nejsem ve škole

Z 95 českých tázaných respondentů má 46 respondentů (48%) mezi přáteli jen Čechy a jen o jedno procento méně respondentů 45 (47%) má za své kamarády větší počet Čechů. Z těchto údajů tedy můžeme vyvodit závěr, že v podstatě ani jeden z odpovídajících respondentů, nemá kamaráda národnosti polské.

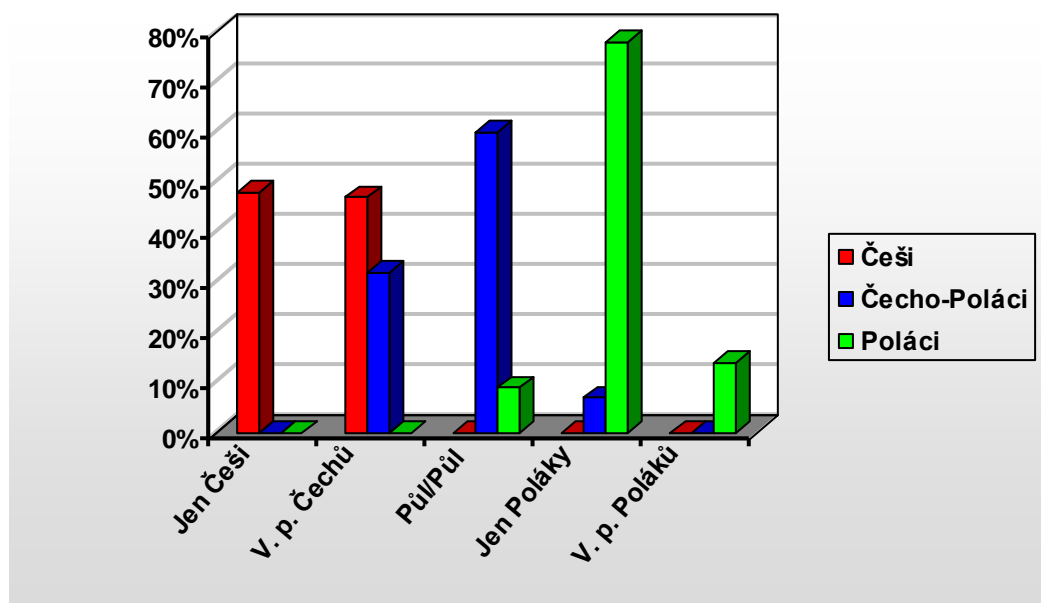
Množství kamarádů u žáků česko-polských v celkovém počtu 28 respondentů má 17 z nich (60%) polovinu přátel z polského etnika a polovinu přátel české národnosti. Pouze 2 žáci (7%) mají mezi přáteli jen Poláky a 9 žáků (32%) má mezi kamarády více Čechů, než Poláků.

U žáků v Polsku jsou odpovědi zcela jednoznačné: z celkového množství 80 respondentů má 62 respondentů (78%) za kamarády jen Poláky, 7 žáků (9%) se přátelí i s Čechy i s Poláky a zbylých 11 žáků (14%) se přátelí více s Poláky, než s Čechy.

Pro splnění cíle této práce byla taktéž položena otázka, která zjišťuje, zda se žáci setkávají s žáky opačné národnosti o volném čase. U žáků s polským vyučovacím jazykem

byla otázkou myšlena pouze vrstva žáků podobného věku, neboť s občany ČR se potkávají denně, jelikož žijí v České republice.

Graf č. 6: Volný čas strávený s přáteli

Četnost setkávání se, což je důležité vědět také pro splnění našeho cíle práce, zahrnoval další dotaz. Odpovědi žáků s českým vyučovacím jazykem byly zcela vyrovnané, rozdíl byl zaznamenán jen v jednom procentu odpovědi. 47 respondentů (49 %) se s přáteli polské národnosti setkává, z tohoto množství se 22 žáků (23 %) setkává s polskými kamarády venku mezi přáteli, 12 žáků (13 %) v zájmových kroužcích, 10 žáků (11 %) s členy rodiny a 3 žáci (3 %) ve sportovním oddíle.

Druhá polovina z celkového počtu 95 českých dotázaných se ve 48 případech (50 %) nesetkává s přáteli polské národnosti. 16 respondentů (17 %) proto, že nemá rádo Poláky, oproti 9 respondentům (9 %), kteří by se s Poláky rádi setkávali, ale nikoho neznají, 13 respondentů (14 %) nemá možnost setkávání se, dalších 8 respondentů (8 %) se s přáteli jiné národnosti nebo polské etnické menšiny setkávat nechce, a poslední 2 respondenti (2 %) odpověděli variantou „jiné“ což již nebylo blíže specifikováno.

Žáci s polským jazykem vyučovacím pozitivně odpověděli ve 26 případech (93 %). Z tohoto množství se 13 žáků setkává s přáteli v rodině, což činí celých (50 %), variantu

„venku s přáteli,, označilo 6 respondentů (23 %), 4 respondenti (15 %) se setkávají s českými přáteli ve sportovních oddílech a 3 respondenti (12 %) v zájmových kroužcích.

Záporně na tuto otázku odpověděli pouze dva respondenti (7 %), jeden z nich se přiklání k variantě odpovědi „rád bych, ale nikoho neznám“ a druhý žák nemá zájem o setkávání.

28 polských žáků (35 %) odpovědělo na tuto otázku kladně. Z toho 15 žáků (54 %) se setkává se členy rodiny, 4 žáci (14 %) se potkávají s kamarády venku, 4 žáci (14 %) společně navštěvují zájmové kroužky, 3 žáci (11 %) zase navštěvují sportovní oddíly, 2 žáci (7 %) označili variantu odpovědi „jiné“ Oproti 52 žákům (65 %), kteří odpověděli na danou otázku záporně, 23 žáků (44 %), by se rádo setkávalo se žáky české národnosti, ale nikoho ve svém blízkém okolí neznají, a zbylých 21 žáků (40 %) nemá zájem se s Čechy setkávat, 5 žáků (10 %) nemá možnost se s Čechy setkávat, a poslední 3 žáci (6 %) nemají český národ rádi.

Tabulka č. 6: Tabulka četnosti odpovědí: Volný čas s přáteli

Odpovědi	A. č. Č.	%	A. č. Č-P	%	A. č. P	%
Ano	47	49	26	93	28	35
Ad. A	10	11	13	50	15	54
Ad. B	22	23	6	23	4	14
Ad. C	12	13	3	12	4	14
Ad. D	3	3	4	15	3	11
Ad. E	0	0	0	0	2	7
Ne	48	50	2	7	52	65
Ad. A	8	8	1	14	21	40
Ad. B	13	14	0	0	5	10
Ad. C	16	17	0	0	3	6
Ad. D	9	9	1	14	23	44
Ad. E	2	2	0	0	0	0

Ano

Ad. A- V rodině

Ad. B- Venku mezi přáteli

Ad. C- V zájmovém kroužku

Ad. D- Ve sportovním oddíle

Ad. E-Jiné

Ne

Ad. A- Nechci

Ad. B- Nemám jinou možnost

Ad. C- Nemám rád Poláky

Ad. D- Rád bych, ale nikoho neznám

Ad. E- Jiné

A. č. Č-absolutní četnost Češi

A. č. Č-P-absolutní četnost Čecho-Poláci

A. č. P- absolutní četnost Poláci

%- Relativní četnost

Co dávají v televizi? Nic, přečti si knížku!

Sledování televizních přenosů vysílaných v polském dabingu, nebo polské dokumenty, filmy a jiné sleduje na Těšínsku 17 (17 %) dotázaných žáků, což není ani jedna čtvrtina žáků devátých tříd základních škol, zbylých 78 žáků (82 %) se na polské televizní přenosy nedívá.

V polském Těšíně se 68 tázaných žáků (85 %) nedívá na přenosy vysílané v češtině, tyto pořady sleduje pouze 12 žáků (15 %).

Žáci taktéž ve většině nečtou ani polskou literaturu. K četbě knih a ostatních publikací se připsalo pouze 5 žáků (5 %), ostatních 90 žáků (95 %) tuto otázku zamítlo.

Otázka nebyla položena žákům česko-polským, neboť je jasné, že žáci při výuce v polském vyučovacím jazyce publikace v polštině čtou a taktéž i publikace české z důvodu bydliště v České republice. Tudíž tázat se na tuto otázku česko-polských žáků by se nesetkalo se správným cílem.

Všech dotazovaných 80 žáků (100 %) v polském Těšíně odpovědělo na tuto otázku záporně.

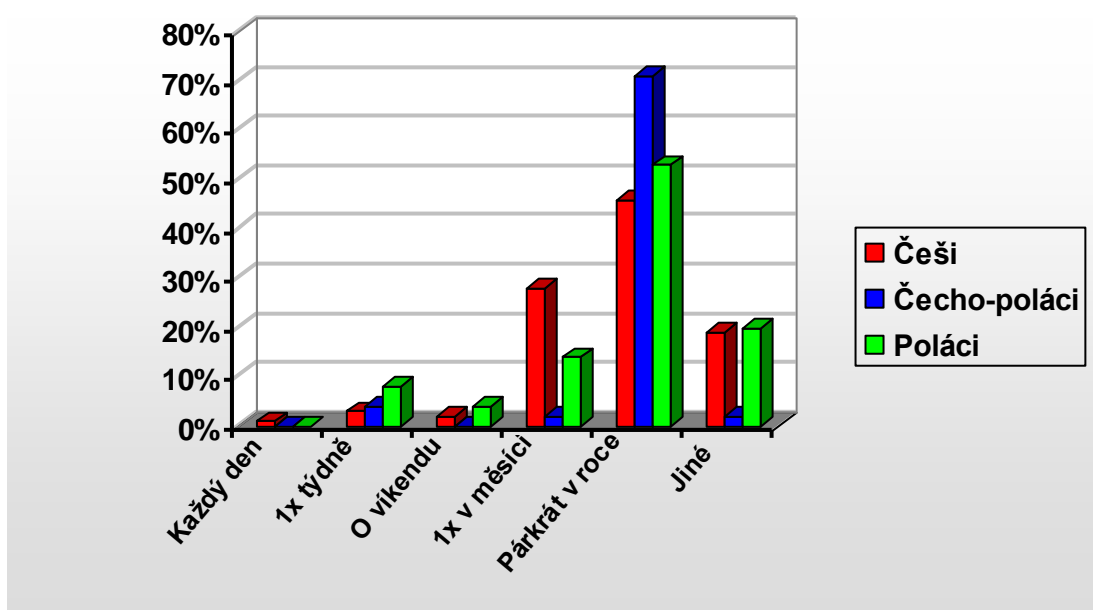
Jedeme za hranice státu

Cílem práce je také podpořit vzájemné styky s vrstevníky druhé národnosti. Proto mne zajímalo, jestli žáci navštěvují města Polska. Z výsledků výzkumu bylo zjištěno, že čeští žáci jezdí za hranice České republiky pouze párkrát za rok, tuto odpověď poskytlo nejvíce tázaných 44 (46 %), ostatní žáci 27 (28 %) jezdí do Polska „asi“ 1x za měsíc, odpověď „jiné“ odpovědělo 18 žáků (19 %), čtvrté místo v tomto hodnocení zaujímá odpověď „jednu týdně“ s množstvím 3 odpovídajících žáků (3 %), 1 žák (1 %) jezdí každodenně do Polska a dva žáci (2 %) pouze o víkendu.

Česko-polští žáci: z celkového počtu 28 žáků navštíví 20 žáků (71 %) stát za hranicemi několikrát za rok, 4 žáci (14 %) jednou týdně, 2 žáci (2 %) 1x za měsíc a poslední 2 žáci (2 %) zvolili variantu „jiné“

U žáků polské majority v Polsku se do České republiky žáci podívají ve velké většině pouze několikrát do roka. Takto odpovědělo 42 žáků (53 %), druhou největší početnou skupinou odpovědí (20 %) byla „jiné“, kterou označilo 16 žáků. Blíže tato odpověď nebyla specifikována. Dalších 11 žáků (14 %) z Polska navštíví Českou republiku přibližně jedenkrát v měsíci, 6 žáků (8 %) jedenkrát v týdnu. A ostatní 3 žáci (4 %) jezdí do České republiky o víkendu.

Graf č. 7: Návštěva Polska /České republiky

„Stars“

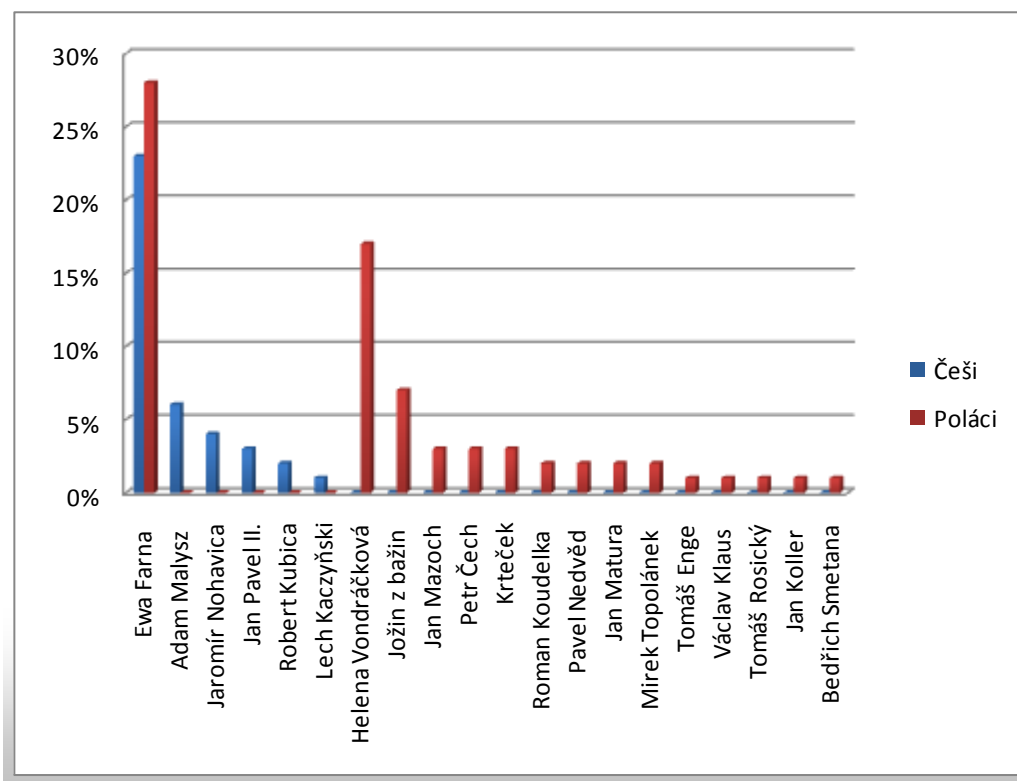
Velké množství rozličných odpovědí bylo zaznamenáno u znalostí významných českých/polských osobností. Překvapilo mne ale, že větší znalosti v této oblasti mají žáci z polského Těšína oproti žákům z České republiky, kde byly po celkovém vyhodnocení dotazníků zaznamenány výsledky horší. Důvod, který s tímto pravděpodobně souvisí, je větší mediální angažovanost českých populárních osobností v Polsku, než Poláků v České republice.

31 (33 %) českých žáků na tuto otázku neodpovědělo a 16 (17 %) žáků, napsalo odpověď „nevím“. Nejvíce žáků 22 (23 %) zná Ewu Farnou (zpěvačka pop music, z obce Vendryně), na druhém místě skončil Adam Malysz (několikanásobný vítěz světového poháru ve skocích na lyžích), na kterého si vzpomnělo 6 žáků (6 %), 4 žáci (4 %) znají Jaromíra Nohavicu (český folkový písničkář, známý svým vtipem v písních, původem z Českého Těšína), 3 žáci (3 %) Jana Pavla II. (bývalý papež, vlastním jménem Karol Wojtyła), 2 žáci (2 %) napsali Roberta Kubicu (prvního polského závodníka Formule 1) a 1 žák (1 %) Lecha Kaczyńskigo (prezident Polska).

Žáci s polským vyučovacím jazykem neodpovídali na tuto otázku, vyplnění této otázky by nemělo smysl, jelikož všichni žáci žijí v České republice.

Polští žáci si vzpomněli na tyto osobnosti: 4 žáci (3 %) napsali odpověď Karel Gott (český nejpopulárnější zpěvák, který je populární i v Německu), 23 žáků (17 %) Helena Vondráčková (stálíce české pop music), 38 žáků (28 %) Ewa Farna (mladá zpěvačka pop music, původem z Vendryně), 4 žáci (3 %) Jan Mazoch, 4 žáci (3 %) Jakub Janda, 1 žák (1 %) napsal odpověď Václav Klaus (současný prezident České republiky, významný politik), 2 (2 %) odpověděli Jan Matura, 2 (2 %) Pavel Nedvěd (světově známý fotbalista), 1 (1 %) Tomáš Rosický (světově známý fotbalista), 1 (1 %) Jan Koller (uznávaný fotbalista), 4 (3 %) Petr Čech (jednu dobu nejlepší brankář světa), 2 (2 %) Roman Koudelka (skokan na lyžích), 10 (7 %) Jožin z Bažin (Ivan Mládek, písničkář, bavič, autor písně Jožin z Bažin) 1 (1 %) Tomáš Enge, 2 (2 %) Mirek Topolánek (premiér a předseda Občanské demokratické strany - ODS), 1 žák (1 %) Bedřich Smetana (významný hudební skladatel), 4 (3 %) žáci Krteček (animovaná postavička z pohádky pro děti), 15 (11 %) nenapsalo žádnou odpověď.

Graf č. 8: Přehled znalosti významných osobností

Se vztahy a tedy s cílem této práce také souvisí vzájemné styky a setkávání se, proto cílem následující otázky bylo zjistit, zdali se žáků nějakým způsobem dotýká to, že žijí v pohraniční oblasti.

Největší počet 41 (43 %) odpovědí jsme zaznamenali v odpovědi „ne“. 29 žáků (31 %) označilo odpověď „ano“ ale z toho 6 žáků (6 %) již pak nenapsalo své vysvětlení, dalších 6 žáků (6 %) označilo příčinu této odpovědi - z důvodu rodinných příslušníků, 9 žáků (9 %) vidí příčinu v místní komunikaci a jazyku, 5 žáků (5 %) zaznamenalo problém s dvojjazyčnými nápisy a 3 žáci (3 %) považují život v pohraniční oblasti za negativní, blíže nebylo určeno. Zbýlých 25 žáků (26 %) se přiklání k variantě odpovědi „je mi to jedno“.

U žáků s polským vyučovacím jazykem v ČR bylo po vyhodnocení zjištěno nejvíce negativních odpovědí 18 (64 %). Druhou nejpočetnější skupinou 6 (21 %) byla odpověď „je mi to jedno“ a se souhlasem odpověděli 4 žáci (14 %), čímž 2 z nich (50 %) napsali

odpověď „rodina“ 1 žák (25 %) odpověděl, že se ho život na tomto území dotýká negativně a 1 žák (25 %) nenapsal odpověď žádnou.

Více kladných odpovědí 33 (41 %) bylo zaznamenáno u žáků v Polském Těšíně, zde 17 žáků (52 %) odpovědělo, že se jich to dotýká z důvodu komunikace a že umí jeden jazyk na víc, 11 žáků (33 %) napsalo, že mají větší počet přátel, 1 žák zmínil možnost většího sportovního prostředí v prostoru Těšínska. 4 žáci (12 %) se přiklání ke kulturnímu využití, 3 žáci (9 %) na tuto otázku neodpověděli, číslo 47 (59 %) je číslo, které udává negativní počet odpovědí a posledním 22 žákům (28 %) je to jedno.

51 českým respondentům (54 %) je to, že žijí v pohraniční oblasti „jedno“. 34 respondentů (36 %) odpovědělo pozitivně a 10 respondentů (11 %) negativně.

Na základních školách s polským vyučovacím jazykem bylo zjištěno největší počet pozitivních odpovědí 16 (57 %), negativně neodpověděl žádný respondent, ale „jedno“ to bylo 12 respondentům (43 %).

Polští žáci hodnotili život v pohraniční oblasti v 58 případech (73 %) pozitivně, 18 žákům (23 %) je to „jedno“, 4 žáci (5%) odpověděli negativně.

Kultura na Těšínsku

Znalosti společensko-kulturních akcí jsou u žáků velmi rozmanité. Žáci si vzpomněli skoro na všechny kulturní události, pořádané v okolí Těšínska. Nejvíce českých žáků 15 (16%) si vzpomnělo na „Radovánky“, 6 (6 %) žáků napadla odpověď slavení svátku „Tři bratři“, 5 (5 %) žáků napsalo „Den národnostních menšin“, objevili se zde i dvě odpovědi „Gorol“ a Festival na Olši, které získali stejný počet respondentů 3+3 (3 %+3 %), stejně tak odpovědi „Divadlo těšínské“, a Zahradní slavnost, které získali po dvou respondentech 2+2 (2 %+2 %). I přes různost variant odpovědí byli žáci 27 (28 %), kteří si nedokázali vzpomenout na žádnou slavnost a také žáci 31 (33 %), kteří odpověď vůbec nezaznamenali, a těch byla většina.

Žáci česko-polští tuto odpověď nevyplňovali, z důvodu pro ně známého lokálního a kulturního prostředí.

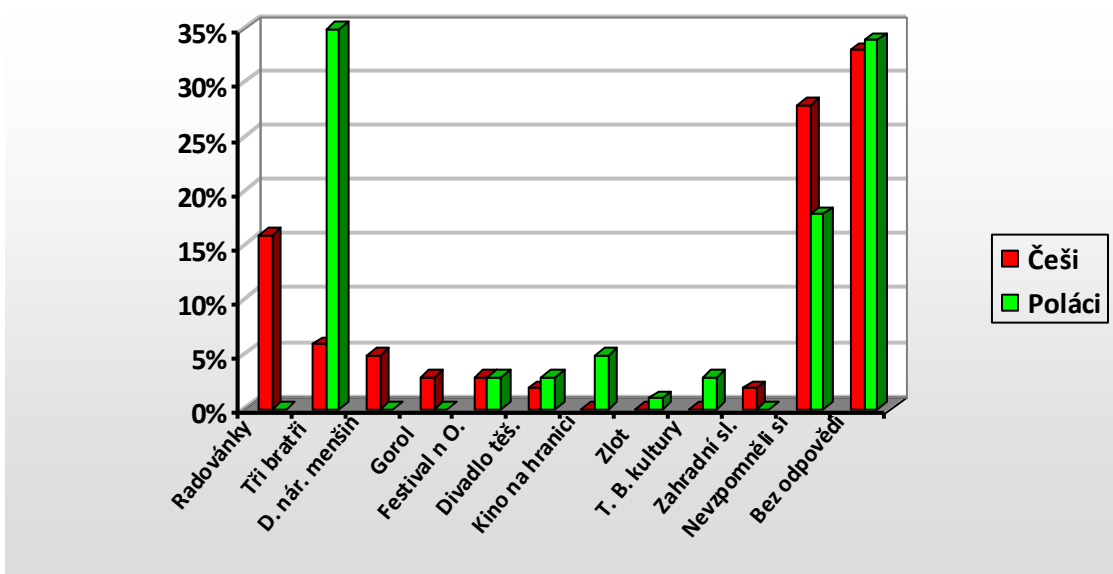
28 žáků polských škol v Polském Těšíně napsalo s největší četností (35 %) odpověď „Svátek Tři bratři“, 4 žáci (5 %) si vzpomněli na „Kino na hranici“, další 2 žáci (3 %) napsali událost „Týden Beskydské kultury“, v odpovědích jsme také s četností s číslem 2 (3 %) našli odpověď „Festival bez hranic“ Těšínské divadlo znají 2 žáci (3 %) a Zlot

1 žák (1 %). Přes tyto rozmanité odpovědi se našlo i 14 žáků (18 %), kteří neposkytli odpověď žádnou. A 27 žáků (34 %), kteří se s odpovědí nenamáhalí vůbec.

62 žáků (65 %) se takových společenských akcí neúčastní, 26 žáků (27 %) se účastní a pouze 7 žáků (7 %) se těchto akcí účastní pouze někdy.

Za „pomyslnými“ hranicemi se 44 žáků (55 %) společenských akcí neúčastní, 20 žáků (25 %) zaznamenalo variantu „někdy“ a ostatních 16 žáků (20 %) odpovědělo kladně.

Graf č.9: Pořádané společensko-kulturní akce na Těšínsku

6.5 Národnostní problémy Těšínska

Jsem Čech/Češka, Polák/ka, je to pro tebe problém? Jsem jiný/já?

Myslíme si, že i když vzájemné seznamování se s cizími národnostmi, ať už se jedná o etnikum polské, řecké, nebo německé, nebo jakékoliv jiné, přináší kromě pozitivních zkušeností a znalostí také určitá negativa, a to hlavně v případě, pokud se setkáme s lidmi, kteří o toto nestojí. Tímto máme na mysli například agresory „potížisty, rasisty nebo xenofobiky“. Protože výzkum byl prováděn pouze u mládeže devátých tříd, uvědomujeme si, že jich se naštěstí podobná negativa netýkají, přesto jsme ale tuto kategorii zařadili do výzku-

mu, jelikož jsme chtěli zjistit, zdali se v multikulturním prostředí Těšínska takové problémy vyskytují či nikoliv, a také do jaké pozice se k těmto problémům staví žáci.

Se vzájemnými vztahy také souvisí jednotlivé rozdíly mezi lidmi. Jeden z nich je tedy i národnost nebo občanství. S touto odlišností souhlasilo 55 žáků (58 %) na českých základních školách. 16 žáků (17 %) si myslí, že se lidé se stejnou národností, ale jiným občanstvím se liší v temperamentu a chování. 10 žáků (11 %) vidí rozdíl v kultuře a tradicích, 9 žáků (9 %) v komunikaci, 5 žáků (5 %) si myslí, že se liší, již z všech uvedených důvodů, a zbylých 15 žáků (16 %) neposkytlo k této polootevřené otázce vysvětlení své souhlasné odpovědi. Záporně odpovědělo 22 žáků (23 %), a odpověď „nevím“ označilo 18 žáků (19 %).

U žáků s polským vyučovacím jazykem souhlasilo z celkového množství 28 respondentů všech 18 (64 %). Z tohoto počtu si 8 žáků (44 %) myslí, že se liší po etické stránce, tedy v chování, do toho začleňují také dodržování zvyků a tradic. 5 žáků usuzuje, že rozdíl je v komunikaci a posledních 5 žáků (28 %) neposkytlo odpověď k bližšímu vysvětlení. 6 žáků (21 %) neznalo odpověď na tuto otázku, a 4 žáci (14 %) si myslí, že lidé se stejnou národností a jiným občanstvím se v ničem neliší.

Žáci v polském Těšíně poskytli souhlasnou odpověď ve 32 případech (40 %), z tohoto počtu si 9 žáků (11 %) myslí, že rozdíl je v komunikaci, 2 žáci (3 %) považují za rozdíl vzhled obyvatel, 3 žáci (4 %) napsali, že rozdíl je v charakteru, 2 žáci (3 %) vidí rozdíl v kultuře života a 16 žáků (20 %) neodpovědělo blíže. 29 žáků (36 %) odpovědělo nesouhlasně a 19 žáků (24 %) označilo odpověď „nevím“.

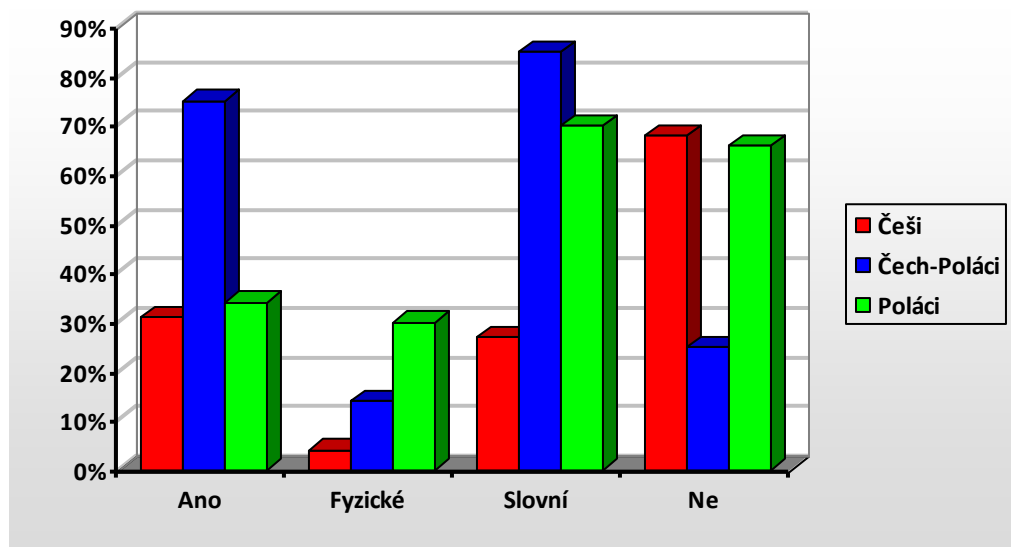
Negativní chování u občanů opačné národnosti zažilo 30 českých respondentů (31 %) z toho 26 (27 %) respondentů se setkalo s nevhodným slovním hodnocením jejich osoby a 4 (4 %) respondenti s nevhodným fyzickým chováním. Zbývajících 65 (68 %) respondentů se s takovým chováním neseťkalo.

Z celkového množství 28 česko-polských respondentů odpovědělo kladně na tuto otázku 21, což je (75 %). Z celkového počtu 21 respondentů se setkalo s nevhodným hodnocením slovním, 18 z nich (85 %), a 3 (14 %) respondenti se špatným fyzickým chováním. 7 (25 %) respondentů z celkového množství 28 respondentů se s podobným chováním neseťkalo.

27 polských žáků (34 %) odpovědělo variantou „ano“, z toho 19 žáků (70 %) se setkalo se slovním negativním hodnocením, 8 žáků (30 %) se špatným fyzickým chováním a zbylých 53 žáků (66 %) se s takovým chováním neseťkalo.

Graf č. 10: Výskyt negativního chování

S polskou/českou národnostní menšinou mělo problémy 15 českých žáků (15 %), a s problémy se neseťkala většina dotazovaných 80 (84 %).

U žáků česko-polských bylo sečteno 16 (57 %) souhlasných odpovědí a 12 (43 %) záporných.

U polských žáků jsme zaznamenali odpověď „ano“ v 15 případech (19 %) a odpověď „ne“ v 65 případech (81 %).

Problémy v souvislosti s Poláky/Čechy, které se řešily na území Těšínska, obsahovaly dotazníky pouze pro české žáky a polské žáky v Polském Těšíně. U 40 českých žáků (42 %) odpovědi v dotaznících nebyly zaznamenány, 30 žáků (32 %) napsalo odpověď „nevzpomínám si“ 18 žáků (19 %) si vzpomnělo na nedávno mediálně řešenou událost s možností zavedení dvojjazyčných nápisů na území města Třince (tato kauza se týkala pouze Třinecka a nejbližšího okolí, neboť bilingvální popis jednotlivých ulic je již zaveden v Českém Těšíně). A 6 žáků (6 %) napsalo, že se v tomto regionu žádná kauza neřešila.

V polském Těšíně 42 žáků (53 %) odpovědi nenapsalo, 21 žáků (26 %) si nemohlo na nic vzpomenout a 10 žáků (12 %) zaznamenalo kauzu s dvojjazyčnými nápisy, 7 žáků (9 %) si vzpomnělo na problémy spojené s historií o území Těšínska.

6.6 Komunikace a jazyk

Prosím? Nerozumím!

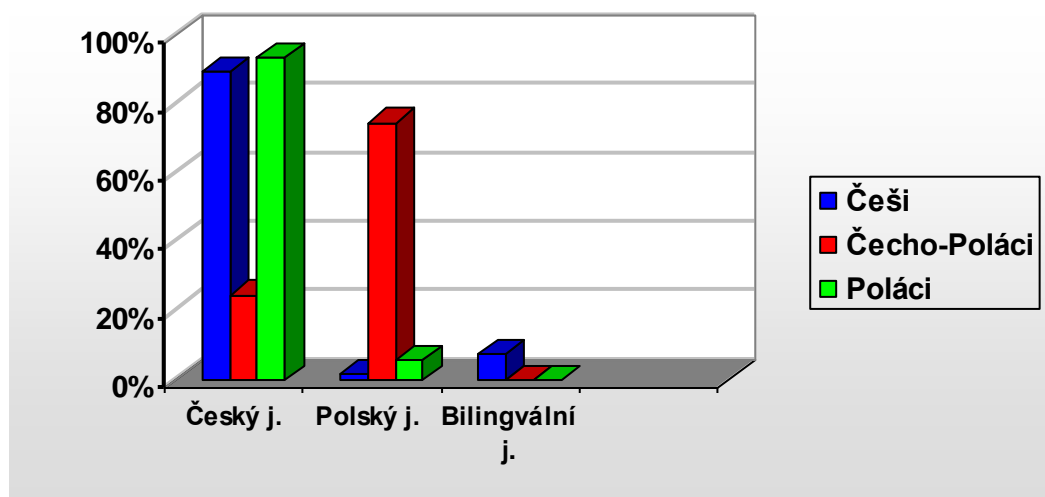
Jelikož s utvářením vztahů, které jsou cílem práce ve velké míře, souvisí také otázka komunikace, která vztahy mezi lidmi vytváří, nemohla být tedy tato kategorie vynechána. Výsledky šetření v této kategorii mne utvrdily v myšlenkách, které jsem si kladla před výzkumem, jestli jazyk určuje významné etnické identifikační znaky. Po řádném přečtení výsledků zjistíme, že jazyk stojí v základním postavení našeho pohledu na ostatní národnosti, neboť dle jazykových znalostí a jazykové orientace člověka se přikláníme k příslušnosti k určité etnické skupině, ale také zaujímáme hodnotící postoj k národu. Mé úvahy před výzkumem byly těmito uvedenými výsledky potvrzeny.

V otázce rodného jazyka převážná většina dotázaných 85 (90 %) základních škol v České republice s českým vyučovacím jazykem uvedla, že jejich rodným jazykem je jazyk český. Pouze 2 respondenti (2 %) považují za svůj rodný jazyk polský. A zbylých 8 dotázaných (8 %) se považují za bilingvální.

Z 28 žáků s jazykem polským vyučovacím na základních školách v České republice se 7 z nich přiklání k jazyku českému, čímž tvoří čtvrtinu z celkového množství respondentů tedy (25 %), zbylých 21 respondentů (75 %), považuje za svůj rodný jazyk polský.

75 (94 %) polských žáků základních škol v Polském Těšíně mají za svůj mateřský jazyk polštinu, 5 (6 %) označilo češtinu.

Graf č.11: Rodný jazyk

Druhá otázka lingvistické části dotazníku měla za úkol zjistit, zda je pro české žáky znalost polštiny a pro polské žáky znalost češtiny důležitá. U žáků česko-polských nebyla tato otázka součástí dotazníku.

Z celkového množství 95 žáků větší polovina 61 žáků (64 %) základních škol s vyučovanou češtinou, uvádí, že znalost jazyka polského není považováno v tomto regionu za důležitou, 20 žáků (21 %), odpovědělo na tuto otázku odpovědí „nevím“ a zbylých 14 respondentů (15 %), si myslí, že znalost polského jazyka je důležitá.

46 polských žáků (58 %) s touto otázkou souhlasilo, tudíž si myslí, že znalost českého jazyka je důležitá, dalších 15 žáků (19 %) nepovažuje znalost češtiny za důležitou a ostatních 19 žáků (24 %) odpověď na tuto otázku neznalo.

Z množství 95 českých žáků uvedlo 85 z nich (89 %), že neovládá znalost spisovného polského jazyka, pouze 10 (11 %) dotázaných označilo jako odpověď na tuto otázku své „ano“. Přičemž v odpovědích v podotázkách bylo uvedeno, že 7 respondentů (7 %) ovládá tento jazyk aktivně a jen 3 dotázaní (3 %) pasivně. V podotázkách k odpovědi „ne“ dotázaní zvolili následující možnosti: 30 dotázaných (32%) uvedlo, že je tento jazyk nezajímá, se stejným počtem procent 22+22 (23 %) se shodují odpovědi: „Nechci se ho učit a doma touto řečí nikdo nemluvil“. U 11 respondentů (11 %) bylo uvedeno, že by se polský jazyk rádi naučili.

Opět tato otázka nebyla nabízená k odpovědi, žákům s polským vyučovacím jazykem.

10 žáků (13 %) základních škol polského Těšína uvedlo, že český jazyk ovládají, z toho všichni žáci 10 (1 %) se přiklání k pasivní znalosti, aktivní znalost neuvedl žádný žák. V podotázkách, které byly součástí nabízených odpovědních možností u odpovědi záporné, 14 žáků (20 %) označilo, že je tento jazyk nezajímá, 11 žáků (16 %) se češtinu nechce učit oproti 20 respondentům (29 %), kteří by se český jazyk rádi naučili, a zbylých 25 žáků (36 %) označilo možnost odpovědi „doma touto řečí nikdo nemluvil“. Celkový počet žáků, kteří odpověděli záporně, bylo 70 (88 %).

Tabulka č. 7: Tabulka četnosti odpovědí: Znalost spisovného jazyka

Odpovědi	Absolutní č. Češi	% Češi	Absolutní č. Poláci	% Poláci
Ano	10	11%	10	13%
Aktivně	7	7%	0	0%
Pasivně	3	3%	10	1%
Ne	85	89%	70	88%
Nezajímá mne	30	32%	14	20%
Nechci se ho učit	22	23%	11	16%
Doma touto řečí nikdo nemluvil	22	23%	25	36%
Rád bych se ho naučil	11	11%	20	29%

Do skupiny otázek patří i ta, která zjišťuje názory dotázaných k místnímu nářečí polsko-českému smíšenému pruhu v širším jazykovém kontextu. K výsledkům, které byly zaznamenány pro jazykovou znalost a používání slezského nářečí tzv. „gwar“ uvedlo 51 respondentů (54 %), že toto nářečí používají. Z odpovědí dále vyplynulo, že 25 (26 %) mluví takto s oběma rodiči, z toho jen 8 respondentů (8 %), tak mluví s matkou, a v obou případech odpovědí tak 9 žáků (9 % + 9 %) mluví s otcem a s jiným rodinným příslušníkem. V odpovědích byla nejvíce vzpomínána babička. Ostatní 44 respondentů (46 %) odpovědělo na tuto otázku záporně.

U žáků zařazených do kategorie česko-polských mluví slezským nářečím všech výzkumů se zúčastněnými 28 žáků, a z toho přesně 22 žáků (79 %) takto mluví s oběma rodiči, a 6 žáků (21 %) pouze s matkou.

Slezské nářečí požívá 39 Poláků (49 %), konkrétně 9 žáků (23 %) označilo odpověď „komunikace s matkou“ 8 žáků (21 %) „s otcem“ a 21 žáků (56 %) komunikuje nářečím s oběma rodiči. Ostatní žáci se přiklonili k odpovědi záporné, tedy, že 41 žáků (51 %) nemluví tímto nářečím.

6.7 Škola a žáci

Všichni žáci (100 %) čeští, česko-polští a polští navštěvují třídu příznačnou pro svou národnost, v dotazníkovém šetření tedy nebyl zaznamenán žádný výskyt výjimky zařazení žáka do třídy s jinou národností, než je vyučovaný jazyk ve škole.

Se stejnými velmi jednoznačnými odpověďmi se shledala otázka: „Zdali žáci, vědí, jestli se na jejich škole vyskytují žáci polské/české národnosti, ale s místem bydliště

v ČR/Polsku?'' V této otázce byla zaznamenána varianta odpovědi „ne'' u všech respondentů (100 %).

31 českých žáků (33 %) si myslí, že se na jejich školách vyskytují polští žáci s místem bydliště v ČR, 30 žáků (31 %) tvrdí, že na jejich školách takoví žáci nejsou a 34 žáků o tom neví (36 %). Tyto odpovědi byly svým počtem velmi vyrovnané.

7 respondentů (9 %) v Polsku zaznamenalo výskyt žáků české národnosti na jejich základní škole. Zbýlých 73 (90 %) žáků napsalo, že na jejich škole se vyskytují pouze žáci polské národnosti, proto si nejsme jisti, zda uvedených 7 žáků pochopilo správnost zadání dotazu.

Tato, ani následující otázka nebyla součástí dotazníků pro česko-polské žáky.

Další otázka byla podobná jako předchozí, ale s rozdílem dotazu trvalého bydliště, znamená to tedy, že žáci musí do školy denně dojíždět. Čeští žáci ve všech 95 případech (100 %) odpověděli, že o tom „neví''.

Otázka pro porovnání dvou předchozích otázek byla zadána v dotaznících jen u žáků českých, z důvodu osídlení polskou národnostní menšinou Těšínsko již v dávné historii, což se nevyskytuje na území polského Těšína. Tito žáci 88 (93 %) si tedy myslí, že se na jejich škole ve větším počtu vyskytují polští žáci s místem bydliště v České republice a 7 (7 %) žáků se domnívá, že ve větším počtu jejich základní školu navštěvují polští žáci s místem bydliště v Polsku.

6.8 Vzájemné vztahy české a polské majority a minority

My a oni, tady a tam

Cílem práce je také zjištění postojů a vztahů mezi Čechy z ČR, a Poláky z Polska, přesně tak, jak je vnímají žáci devátých tříd. Protože dotazováni žáci žijí všichni ve stejném regionu, a vnímají události, které souvisejí s polskou národnostní menšinou kolem sebe, bylo zajímavé, jak na tuto otázku odpovědí. U žáků české národnosti se jen o dva žáky více, než u odpovědi „je mi to jedno, nezajímám se'' 26 (27 %), přiklání k odpovědi, že vztahy mezi Čechy a Poláky jsou „dobré'' 28 (29 %) žáků. Dalších 17 žáků (18 %) považuje tyto vztahy za „neutrální''. Ostatních 12 žáků se svými odpověďmi rozdělilo do dvou odporujících skupin po šesti, a to tak, že (6 %) žáků považuje vztahy za jako „velmi dobré'' a 6 (6 %) žáků naopak za „špatné''. 3 (3 %) žáci hodnotí tyto vztahy za „velmi

špatné'' a devět žáků (9 %) neumělo na tuto otázku odpovědět, proto označilo možnost „nevím,,

21 žáků (75 %) ze základních škol s polským vyučovacím jazykem se přiklání k odpovědi „neutrální''. 4 žáci (14 %) považují tyto vztahy za „dobré''. A 3 žáci se po jednom rozdělili do odpovědí „velmi dobré, špatné, a nevím''.

22 polských žáků (28 %) využilo v dotaznících odpověď „neutrální'', všech 20 žáků (25 %) považuje tyto vztahy za „dobré'', 13 žáků (16 %) hodnotí vztahy „velmi dobře'', 6 žáků (8 %) zaujímá k této otázce opačný postoj, tedy vztahy považuje za „špatné'', zbylých 11 žáků (14 %) „neznalo na tuto otázku odpověď''. Takto odpovídalo celkové množství 80 žáků.

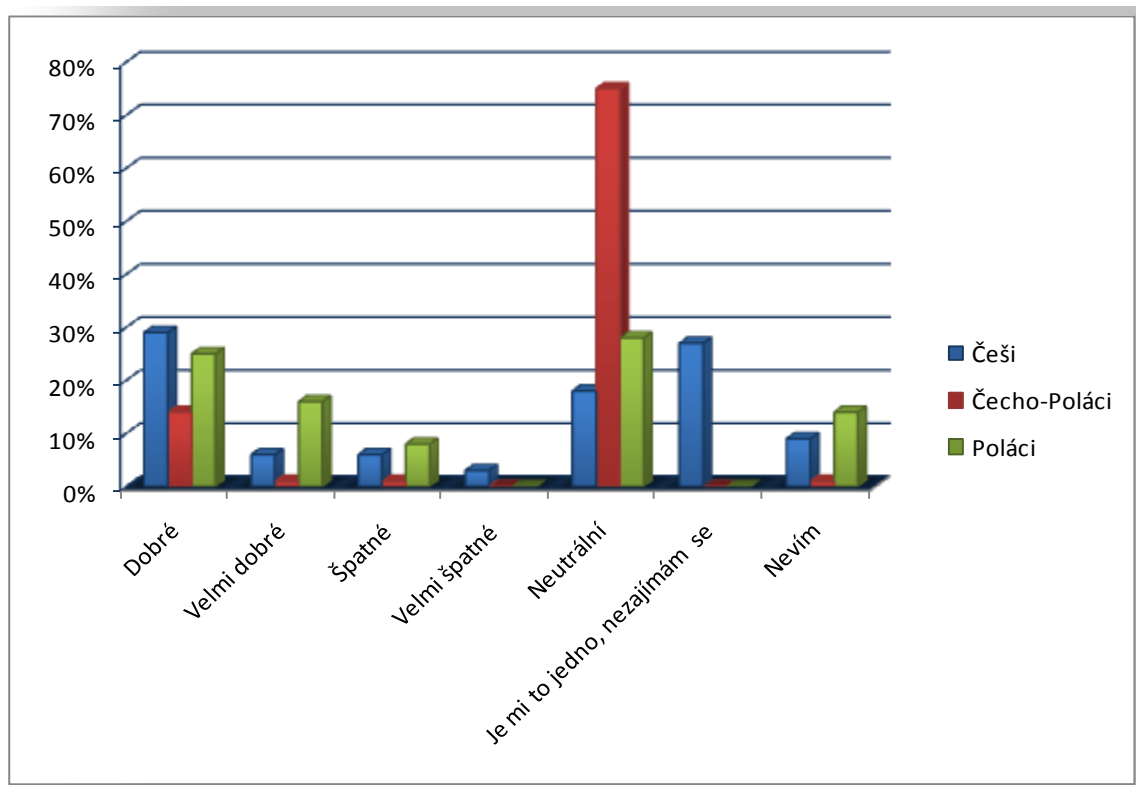
Vztahy mezi občany české a polské národnosti, kteří se vyskytují ve městě, kde žáci žijí, tedy v Těšínské oblasti, v dotazníku svým pojetím navazovala na otázku předchozí. *(Protože česká národnostní menšina se v Cieszynie nenachází, žáci tuto otázku pojali se skutečností hojného výskytu Čechů v tomto městě, z důvodu hospodářských i obchodních, které byly před vstupem a jsou i po vstupu do Schengenského prostoru).*

Velká většina 30 (32 %) žáků České republiky s českým jazykem vyučovacím si myslí, že tyto vztahy jsou „dobré'', na druhém místě se s největším počtem odpovědí 20 (21 %) zařadila „odpověď „je mi to jedno, nezajímám se'', 16 respondentů (17 %) považuje tyto vztahy za „neutrální'', 10 respondentů (11 %) vnímá vztahy jako „špatné'', 4 respondenti (4 %) naopak jako „velmi dobré'' a poslední respondent je považuje za „velmi špatné''.

14 žáků z česko-polské skupiny, tedy (50 %) považuje tyto vztahy za neutrální, 5 respondentů (19 %) neví, jak má na tyto vztahy mezi národnostní menšinou a Poláky pohlížet, stejný počet odpovědí, 4 (14 %) jako u odpovědi „špatně'' jsme zaznamenali i u možnosti odpovědi „dobré''. A jeden respondent (4 %), si myslí, že jsou tyto vztahy „velmi dobré''.

Polští žáci, kteří zaznamenávali své odpovědi ve třídách polského Těšína, odpověděli na danou otázku označením těchto variant odpovědí: 13 žáků (16 %) považuje vztahy za „dobré'', 3 žáci (4 %) považují vztahy za „velmi dobré'', 3 žáci (4 %) z nich si uvádí, že vztahy mezi občany česko-polskými jsou vztahy „špatné'', 45 žáků (56 %) vnímá vztahy neutrálním způsobem a zbylí žáci 16 (20 %) označili odpověď „nevím''.

Graf č. 12: Vztahy mezi Čechy a Poláky na Těšínsku

Čeští žáci napsali, že vztahy s Poláky/Čechy žijícími na území ČR/Polska tedy národnostní minoritou jsou horší, než vztahy s Poláky žijícími v Polsku. Tento názor zastává 35 žáků (37 %), 12 respondentů (34 %) z nich svou odpověď zdůvodnila správnou úvahou o tom, že lidé s polskou národností žijící na území jiného státu jsou menšinou, dalších 10 žáků (29 %) vidí rozdíl v temperamentu dvou odlišných národností, 10 žáků se po pěti dělí vzájemně o dvě z možností a to tak, že 5 (14 %) žáků na tuto otázku neodpovědělo, a dalších 5 (14 %) neumělo poskytnout odpověď, 1 žák (3 %) vidí rozdíl v oblasti komunikace a jazyka, 1 žák (3 %) si myslí, že jaký postoj zaujímá k této otázce, záleží pouze na jednotlivcích, a poslední žák (3 %) nechce svou odpověď obyvatele, kterých se to týká, soudit, když je nezná.

Dalších 28 českých respondentů (29 %) odpovědělo na zadání otázky kladně, tedy označilo, že tyto vztahy jsou lepší. A tuto odpověď zdůvodnili názorem, že lidé, kteří žijí společně na území s majoritou, znají místní prostředí Těšínska lépe, než Poláci v Polsku nebo Cieszynie. K tomuto názoru se přiklání 11 žáků (39 %). Dalších 8 žáků (28 %) vidí výhodu v komunikaci a dorozumívání se, dva respondenti (7 %) evokují rozdíl v charakteru a poslední čtyři respondenti (14 %) sice poskytli označení varianty odpovědi

„lepší“, avšak dále již neposkytli důvod své odpovědi, tedy nemůžeme posuzovat jejich odpověď za plně objektivní. 32 žáků (34 %) neodpovědělo vůbec.

Z 80 polských žáků v Těšíně polském se 38 (48 %) z nich přiklání k variantě odpovědi „lepší“. Z toho 3 žáci (8 %) vidí výhodu v lepší komunikaci mezi menšinou a majoritou, 8 žáků (21 %) si myslí, že sdílí podobné zvyky a tradice, 6 žáků (16 %) sdílí názor „že lidé, kteří žijí na společném území mají stejné problémy, a proto si více rozumí“, 2 žáci (5 %) uvádí, že příčina spočívá v historii územního celku, 5 žáků (13 %) napsalo odpověď „větší tolerantnost ze strany majority“ a 14 žáků (37 %) na tuto otázku neodpovědělo.

24 žáků (30 %) zvolilo variantu odpovědi „horší“, 2 žáci (8 %) zaznamenali, že nerozumí jejich charakteru a zájmům, 1 žák (4 %) napsal odpověď „zvyky místního kraje“, 4 žáci (17 %) uvádí, že je to proto, že, žijí v cizí zemi, 5 žáků (21 %) si myslí, že se nemají rádi, 12 žáků (50 %) na tuto otázku neodpovědělo, 18 žáků (23 %) napsalo odpověď „nevím“.

24 žáků (30 %) zvolilo variantu odpovědi „horší“, 2 žáci (8 %) zaznamenali, že nerozumí jejich charakteru a zájmům, 1 žák (4 %) napsal odpověď „zvyky místního kraje“, 4 žáci (17 %) uvádí, že je to proto, že, žijí v cizí zemi, 5 žáků (21 %) si myslí, že se nemají rádi, 12 žáků (50 %) na tuto otázku neodpovědělo, 18 žáků (23 %) napsalo odpověď „nevím“.

Protože cílem této práce je zjištění vztahů mezi Čechy a Poláky, proto se i nyní zaměříme na popis vztahu k Polákům, kteří žijí v Polsku. K odpovědi „neznám je, těžko říci“ se přiklání 42 (44 %) žáků. Odpověď „nemám je ráda“ označilo 17 žáků (18 %), 12ti žákům (13%) je vztah k Polákům žijícím v Polsku „lhostejný“, 10 žáků (11 %) vnímá tyto vztahy Čechů k Polákům za velmi blízké, cítí k nim „sympatii“. A třetí největší množství zaznamenaných odpovědí 14 (15 %) najdeme ve variantě „jsou to naši, nejsou mezi námi rozdíly“.

Žáci s polským jazykem vyučovacím neodpovídali na tuto otázku, otázka nebyla zařazena do dotazníku.

Z výsledků výzkumu žáků v polském Těšíně vyplynulo, že 18 žáků (23 %) považuje Čechy za „lidi stejné jako my“, a proto u nich nevnímají žádné rozdíly. 16 žáků (20 %) „nemá rádo Čechy“, 22 žáků (28 %) napsalo odpověď, že je nezná, proto je těžké se k této otázce vyjádřit, 4 žáci (5 %) cítí k Čechům „sympatii“, 20ti žákům (25 %) je vztah k Čechům „lhostejný“.

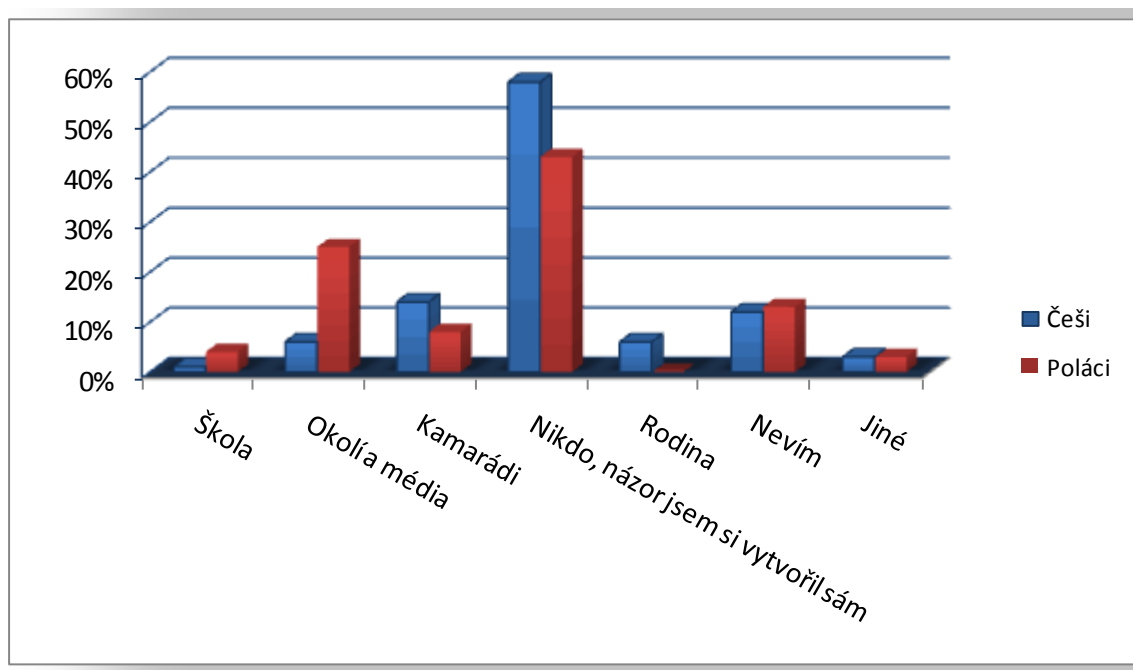
Žáci při dotazu na vztah k Polákům jako národnostní menšině v ČR popisovali jako nejčastější důvod, 24 (25 %), to, že je neznají, proto se nemohou blíže vyjádřit, jen o jednoho žáka méně se s celkovým množstvím 23 odpovědí (24 %) setkala odpověď „jsou to naši, nejsou mezi námi rozdíly“, 22 žáků (23 %) odpovědělo variantou „jsou mi lhostejní“, 14 žáků (15 %) „nemá rádo Poláky“, a posledních 12 žáků (13 %) napsalo odpověď „jsou mi blízcí, cítím k nim sympatii“. Pokud se na tuto otázku zaměříme blíže, zjistíme, že otázka v podobném smyslu, ale jiném znění již byla uvedena výše, liší se pouze ve variantách možností odpovědí. Tato otázka nebyla součástí dotazníků pro žáky česko-polské a polské, protože česká menšina se na území Cieszyna nevyskytuje a důvodem, proč se otázka nevyskytuje v dotaznících pro žáky česko-polské je, že svou národností se někteří řadí do skupiny polské a jiní do skupiny české, ale společně tedy žijí v České republice, a navštěvují základní školu s vyučovacím jazykem polským. Jelikož, podle našeho názoru, by bylo nevhodné ptát se na přesný popis těchto vztahů, proto jsme v dotaznících ponechali jen otázku výše, která by nemohla vytvořit rozbroje takové míry, jako tato uvedená otázka.

Zjistit, co ovlivňuje názor žáků na dané vztahy, bylo dalším cílem. Žáci vybírali jednu z nabízených sedmi variant odpovědí. Větší polovina českých žáků 55 (58 %) označila za svou odpověď variantu „nikdo, názor jsem si vytvořil sám“, 13 žáků, tedy (14 %) respondentů, si myslí, že jejich názor ovlivňují „kamarádi“, 11 žáků (12 %) „neví“, kdo nebo co ovlivňuje jejich názor. 12 respondentů, kteří se dělí po 6 (6 % + 6 %) do dvou variant odpovědí, považuje za ovlivnění jejich názoru „rodinu“, média a okolí. 3 (3 %) respondenti označili odpověď „jiné“. A jeden žák si myslí, že jej ovlivňuje v jeho názoru „škola“.

Tato otázka nebyla součástí dotazníků pro žáky s polským vyučovacím jazykem na území České republiky.

Polští žáci v Polsku 20 (25 %) se shodli svými odpověďmi na variantě, že jsou ovlivněni okolím a médii. Dalších 34 žáků (43 %) zaznamenalo, že si „názor vytvořili sami“, tato varianta se setkala s největším množstvím odpovědí, 6 žáků (8 %) ovlivňují „kamarádi“, 10 respondentů (13 %) „neznalo odpověď“, 3 žáky (4 %) ovlivňuje „škola“. V dotazníku byla také zaznamenána odpověď „jiný“ u 2 respondentů (3 %).

Graf č. 13: Co ovlivňuje tvůj názor?

7 SHRNUTÍ

Všichni žáci 100% splňovali podmínky výzkumu, a to jak svým místem bydliště v Těšínském Slezsku, tak národností českou a polskou. Téměř většina českých žáků má rodiče národnosti české, pouze část jedné čtvrtiny má rodiče národnosti polské, smíšené rodičovské páry se ve většině případu vyskytují u žáků česko-polských, přesto největší rodičovskou národnostní skupinou je v tomto případě národnost polská. Všichni žáci v Polsku mají rodiče národnosti polské, v čemž můžeme spatřit základní rozdíl u lidí v Těšíně a Cieszyně.

Své sympatie a náklonnost vyjadřovali žáci také zaznamenáním třech charakterových vlastností, které vnímají u Čechů a třech charakterových vlastností u Poláků. Mezi nejfrekvencovanější odpovědi v případě posuzování Čechů českými obyvateli jsme po vyhodnocení dospěli k závěrům, které jsou zde podle absolutních četností uvedeny sestupně: vtipní, přátelští, leniví, pracovití, skromní, závistiví, stejný počet respondentů vnímá Čechy jako lakomé, sobecké, dobré obchodníky, a nejméně vnímají Čechy jako ctižadostivé.

Pokud se zaměříme na heterostereotyp Poláka, zjistíme, že Češi připsali Polákům charakterové vlastnosti, které jsou obecně známy a o Polácích tvrzeny i v médiích, což uvádí příklad největší četnosti přirovnáním k dobrým obchodníkům, a malou vtipností, která v žebříčku sestaveném podle odpovědí dotazovaných žáků zaujímá až poslední místo. Čeští žáci tedy hodnotí Poláky těmito sestupně seřazenými charakterovými vlastnostmi: dobří obchodníci, sobečtí, pracovití, lakomí, stejné množství leniví, ctižadostiví, závistiví, přátelští, skromní, vtipní.

Česko - polští žáci se k popisu charakteru českých občanů staví následujícím, sestupně seřazeným způsobem: vtipní, přátelští, dobří obchodníci, stejné množství žáků si myslí, že jsou lakomí, leniví a sobečtí, dále je vnímají jako závistivé, pracovité, ctižadostivé a ani jeden žák si nemyslí, že by Češi byli skromní.

A jak popisují česko-polští žáci z části své národnosti polskou charakteristiku? Dotazování respondenti napsali tyto charakterové vlastnosti: vtipní, dobří obchodníci, pracovití, se stejným množstvím hlasů přátelští a závistiví, leniví, ctižadostiví, lakomí, sobečtí a skromní. Srovnáme li jejich autostereotyp s charakterem českým, ke kterému se sami ve svých dotaznicích také vyjadřovali, můžeme si povšimnout, že větší část těchto přídavných jmen se shoduje s českým popisem. Je to samozřejmě ovlivněno tím, že žáci žijí v České

republice a tedy vnímají charakter, vnímají interkulturu prostředí, ve kterém se pohybují, vytváří si sociální vztahy a kontakty s Čechy a zároveň i s Poláky.

Polští žáci dotazovaní v Cieszynie si myslí, že Češi jsou dobrými obchodníky, vtipní, přátelští, na stejné pozici zaujímá místo pracovitost, skromnost, závistivost, jen o jedno procento méně se vyskytlo mínění o Čechách jako národu, lenivém, ctižádostivém, sobeckém a nejméně polských žáků vnímá Čechy jako lakomce.

Sami sebe hodnotili polští žáci následnými charakterovými vlastnostmi: vtipní, pracovití, přátelští a ctižádostiví, dobří obchodníci, leniví, skromní, lakomí a závistiví, sobečtí. To, že každý národ vidí sám sebe „jinými očima“ můžeme zpozorovat při srovnání autostereotypu s heterostereotypem vytvořeným Čechy, kdy zjistíme, že jednotlivé charakterové vlastnosti se ani v jedné neshodují. (Bartminski, 1995, s. 258).

Další výsledek otázky bychom mohli považovat za neutrální, ale i za jednoznačně daný, neboť zhruba polovina Čechů považuje za své kamarády jen kamarády české národnosti, a druhá polovina téměř 50% lidí má za své přátele větší počet Čechů než Poláků. Tzn., že pouze dva žáci z celkového počtu 95 žáků mají mezi svými přáteli Poláky. Žáci česko - polští v 60ti % případů mají polovinu kamarádů českých a polovinu polských, což je způsobeno místem jazykového prostředí a sociálními vztahy žáků. Polští žáci zcela jednoznačně téměř v 80% své sociální vztahy sdílí pouze s přáteli Poláky. Žákům, kteří mají za přátele větší počet Čechů, lze přiřadit správnost odpovědi výskytu a trávení volného času s žáky polské národnosti, kteří se nejvíce setkávají s přáteli venku, druhou početnou skupinu pak tvoří setkávání se v zájmových kroužcích. Bez jednoho procenta se celá polovina dotazovaných žáků s žáky polské národnosti neseťkává. Nejpočetnější odpovědí a důvodem této skutečnosti je česká neoblíbenost Poláků, druhá nejpočetnější skupina nemá možnost setkávání se. U žáků s polským jazykem vyučovacím byla zjištěna mnohem příznivější fakta. Až na malé výjimky se žáci polské národnosti setkávají ve všech případech s přáteli a rodinou polské národnosti.

Ve sledování televizních pořadů u žáků polských převažuje záporná odpověď nad kladnou, přesto je tento výsledek alespoň o trochu lepší než u Čechů. S celkového množství dotazovaných žáků sleduje televizní přenosy v polštině pouze malé množství žáků, což není ani jedna čtvrtina. Pozitivně bychom tuto skutečnost mohli hodnotit jen v případě, že by žáci více preferovali knížku nad televizi, což je samozřejmě po pedagogické stránce správné, bohužel ani tato možnost nás nenaplnila radostným očekáváním, jelikož četbu

polských knih zaznamenalo pouze 5 žáků. U žáků v polském Těšíně jsou výsledky skoro shodné s žáky českými, jelikož televizní přenosy vysílané v češtině sleduje podobné množství žáků jako je tomu u žáků v České republice, ale horší pořadí lze přiřadit Polákům v četbě knih, kde se na rozdíl od 5 Čechů, kteří čtou polskou literaturu, nevyskytl ani jeden případ v opačné národnosti.

S rozdílem pouze dvou žáků lze také vyhodnotit návštěvy ČR u Poláků (42 žáků) a návštěvu Polska u Čechů (44 žáků), kteří se shodli na variantě odpovědi „pouze několikrát za rok“. Stejně tak je tomu i u většiny česko-polských žáků z celkového počtu 28.

Pokud budeme hodnotit v tomto celkovém shrnutí jenom ty žáky, kteří v dotaznících poskytli odpověď, tak se dozvídáme, že velké oblibě se mezi známými tvářemi veřejnosti těší mladá zpěvačka Ewa Farna, která je výrazně nejznámější mezi žáky Těšina i Cieszyna, kterou čeští i polští žáci zařadili ve svých znalostech na první místo, což není nijak překvapující, jelikož tato zpěvačka je původem z Těšínského Slezska a mnoho žáků se s ní setkává denně v městských ulicích Těšína. Druhé místo obdržel několikanásobný vítěz světového poháru ve skoku na lyžích, polský sportovec Adam Malysz, ostatní žáci si vzpomněli na Jaromíra Nohavicu, Jana Pavla II., Roberta Kubicu, a prezidenta Lecha Kaczyńskigo.

Jak již bylo uvedeno, prvenství u polských žáků získala Ewa Farna, druhou příčku získala významná osobnost hudební branže Helena Vondráčková, znalost žáků této zpěvačky můžeme přisuzovat nedávnému účinkování zpěvačky v polské taneční soutěži. Ještě větší oblibě, než je obliba světově známého zpěváka Karla Gotta, se těší interpret vystupující v písni Jožin z Bažin, jehož autorem je Ivan Mládek, který se umístil o příčku známosti vyš než sám mistr. Stejně množství žáků si vzpomnělo na fotbalového brankáře Petra Čecha, na Jana Mazocha, Jakuba Jandu a postavičku z animovaného filmu pro děti Krtečka. Mezi zbývající významné osobnosti, které, ale získali nízký počet hlasů od žáků, patří: Václav Klaus, Mirek Topolánek, Bedřich Smetana, Jan Matura, Tomáš Enge, Roman Kouzelka, a fotbalisti Tomáš Rosický, Jan Koller, Pavel Nedvěd. Nejen z tohoto přehledu znalostí, ale i z celkového shrnutí výzkumu vyplývá, že polští žáci mají daleko větší přehled o kultuře, historii a vztazích, než je tomu u českých žáků se znalostí Polska, což můžeme alespoň podle našeho mínění přisoudit nedostatečné informovanosti a znalosti zdejší kultury a prostředí mladé generace. Tyto závěry bychom si však nedovolili tvrdit o celé mladé

společnosti žijící na Těšínsku, k čemuž bychom potřebovali daleko větší vzorek, ale můžeme je shrnout pouze na vybraném výzkumném vzorku, který nám byl k dispozici.

Vnímání pohraničního prostředí v okolí svého bydliště se většiny českých žáků nijak netýká. Žáci, kteří na tuto otázku odpověděli kladně, učinili tak z důvodu znalosti dalšího jazyka navíc a z vědomí výskytu rodinných vazeb mezi obyvateli Polska, což bylo také hlavním důvodem pozitivních odpovědí u žáků česko-polských. Více kladných odpovědí ve srovnání se všemi třemi skupinami bylo zaznamenáno u žáků polských, ale stejně jako u žáků českých a česko-polských je dominantní negativní hodnocení skutečnosti života v pohraniční oblasti.

Znalost kulturních událostí „Radováněk“ se mezi českými žáky setkala s největší četností odpovědí, ostatní žáci zaznamenali jiné varianty odpovědí. Oproti žákům českým, kde svátek Tří bratří skončil ve svém výzkumném postavení na druhé příčce, u žáků v polském Těšíně zaujal první místo a o 10 % méně žáků než u českých sousedů nenapsalo odpověď vůbec. Taktéž 10 % tvoří rozdíl osobní neúčasti každého žáka. Tyto události jsou ve větším počtu navštěvovány polskými respondenty.

Hlavní rozdíl odlišnosti českých a polských obyvatel zmiňují čeští žáci v temperamentu polské populace, a další žáci si myslí, že hlavní rozdíl je ve zvycích a tradicích jednotlivých kultur. S celkovou odlišností tedy souhlasila větší polovina žáků, taktéž souhlasnou odpověď jsme získali u nadpoloviční většiny žáků česko-polských, kteří tuto odpověď specifikovali rozdílně od českých žáků a hlavní rozdíl vidí ve vzájemné komunikaci obyvatel. Polští žáci se ve svých myšlenkách k této otázce shodli s žáky česko-polskými a taktéž s největší četností zaznamenali prioritní rozdíl v komunikaci.

S negativním národnostním chováním k osobě žáka se setkaly všechny tři zkoumané skupiny ve velké míře. S počtem největšího množství negativního chování se setkali žáci českých škol. I když tyto výsledky vycházejí z výzkumu nepoměrně zastoupeného jednotlivými respondenty, myslíme si, že alespoň částečné údaje se dají použít při vyvážení příslušných závěrů, sloužících pro potřeby této práce. U žáků česko-polských se s negativním chováním nesetkalo stejné množství respondentů, jako množství žáků, kteří svou zkušenost potvrdili. S výsledků výzkumu můžeme pozorovat, že téměř všichni respondenti se setkali s negativním slovním hodnocením žákovy osoby. Větší čtvrtina žáků tázaných

v Cieszynie nemá zkušenosti s rasistickým, stereotypním ani xenofobním chováním, které je možno si představit pod slovním označením „negativní“.

S jinými problémy se velká většina českých žáků nesešla, ale téměř 60% žáků česko-polských mají nepříjemné zkušenosti, jejich bližší vysvětlení nebylo součástí dotazníku. U žáků polských byla největší četnost odpovědí negativní. Žáci tedy nemuseli čelit žádným problémům.

Problémy, které jsou řešeny nebo se řešily na území Těšínska, žáci v téměř polovině případů nezaznamenali, ostatní žáci si nemohli vzpomenout na odpověď a těch zbývajících se dotkla causa zavedení bilingválních nápisů probíraná v minulých týdnech na území města Třince a Českého Těšína. Data získaná u Poláků jsou podobná s daty českými s rozdílem malého počtu sedmi lidí, kteří si vzpomněli na problémy spojené s historií, které určovali dějiny Těšínského Slezska.

Pokud pomíneme samozřejmost, z důvodu většinové účasti žáků českých, že větší výskyt v kategorii jazyků byl zaznamenán u českého jazyka a zaměříme se na rozbor četností jazyka „druhého“ než je jejich rodný, zjistíme, že mezi českými žáky z dotázaného množství pouze dva žáci považují za svůj rodný jazyk polský, několik ostatních žáků se považuje za bilingvní, z česko-polských žáků se o pět žáků více než u českých přiklání k češtině a stejně je tomu i u žáků polských. Větší polovina žáků žijících na Těšínsku nepovažují znalost polského jazyka za důležitou, naopak polští žáci považují znalost českého jazyka jako pozitivum v oblasti vzdělávání se a rozšiřování si jazykových znalostí. 10% žáků z dotázaných ovládá jazyk polský, a z toho většina žáků aktivně, u polských žáků je tato znalost o tři procenta vyšší. Na důvod neznalosti jazyka čeští žáci v největší míře odpovídali, že je tento jazyk nezajímá a že se ho nechtějí učit, což můžeme připsat již výše zmiňované nelibosti českých žáků, polských. Polští žáci považují za důvod mnohem shovívavější vysvětlení, rádi by se jazyk naučili, ale doma s nimi touto řečí nikdo nemluvil. Jazykové i kulturně neznalým jedincům prostředí Těšínska by mohlo při poslechu rozhovoru připadat, že většina lidí žijících v této oblasti mluví polštinou, ve skutečnosti se ale jedná o místní slezské nářečí. Znalost místní mluvy uvedla větší polovina dotázaných žáků, z čehož nejvíce takto mluví s oběma rodiči. Stejně je tomu i u žáků česko - polských a slezské nářečí používá i menší polovina Poláků, tedy méně než českých žáků. Součástí dotazníků byla i otázka, která zahrnovala přeložení tří vytvořených vět do polského jazyka a slezského nářečí, v případě polských žáků do českého jazyka, protože ale ani v jednom

dotazníku nebyla zaznamenána po gramatické stránce správná odpověď, nebylo možné zařadit tuto otázku do celkového vyhodnocení dotazníků.

Všichni žáci (100 %) čeští, česko-polští a polští navštěvují třídu příznačnou pro svou národnost, v dotazníkovém šetření tedy nebyl zaznamenán žádný výskyt výjimky zařazení žáka do třídy s jinou národností, než je vyučovaný jazyk ve škole. K našemu překvapení se v žádné české třídě nevyskytoval ani jeden žák „druhé národnosti“, z čehož po výsledcích odpovědí v jiných otázkách vyvozujeme nesprávné pochopení dotazu žáky. Tři třetiny žáků se liší v názoru zastoupení žáků polské národnosti na jejich základní škole. Polští žáci zaznamenali výskyt sedmi českých žáků ve škole v Cieszynu. Pro porovnání výskytu polských žáků na českých základních školách s místem bydliště v ČR nebo v Polsku se téměř sto procent žáků správně domnívá, že tito žáci mají místo bydliště v ČR.

O vztahy mezi Čechy a Poláky se většina českých žáků nezajímá. Žáci česko-polští považují tyto vztahy za neutrální, a druhá nejhojněji zastoupená část pokládá vztahy za „dobré“, stejně jako česko-polští žáci pokládají vztahy za neutrální i žáci v polském Těšíně. Při dotazování na vztahy mezi občany české a polské národnosti, kteří se vyskytují ve městě, kde žáci žijí, tedy v oblasti Těšínska, kde jsou tyto vztahy hojně zastoupeny, si velká většina žáků myslí, že tyto vztahy jsou dobré. Polovina česko-polských žáků vnímá vztahy jako „dobré“ a polští žáci vnímají tyto vztahy neutrálně. Přesto u otázky další, která byla pouze v jiném znění než otázka předchozí, byly zaznamenány jiné výsledky. Čeští žáci napsali, že vztahy s Poláky žijícími na území ČR, tedy národnostní minoritou, jsou horší. Část žáků vidí hlavní problém v tom, že Poláci jsou zde menšinou a že žijí na území jiného státu, a další část si myslí, že hlavní rozdíl je v temperamentu. Česko-polští žáci reagovali na zadání této otázky kladně, a tedy označili, že tyto vztahy jsou lepší právě proto, že lidé žijí současně s majoritou a tak mají lepší vzájemnou komunikaci. Taktéž i polští žáci se přiklání k pozitivnímu hodnocení, z toho nejhojněji početně zastoupená skupina je v myšlence společného sdílení a známost místních zvyků a tradic. Názoru na Poláky žijící v Polsku se necelá polovina žáků přiklání k názoru „neznám je, těžko říci“ a druhá početně zastoupená skupina sdílí názor „nemám je ráda“. U žáků polských vyplynula stejná odpověď jako u Čechů, ostatním Polákům je vztah k Čechům žijícím v České republice „lhostejný“. Co ovlivňuje tyto názory a postoje bylo předmětem zjištění další otázky, z čehož většina žáků tvrdí, že si názor vytvořili sami, druhá varianta nejpočetněji zastoupena byla „ovlivnění kamarády“, u polských žáků získala největší absolutní četnost také od-

pověď „nikdo, názor jsem si vytvořil sám“ a druhá početně hojná odpověď byla „ovlivňují mne média“.

Vztahy mezi Čechy a Poláky v Polsku dopadly dle výsledků z dotazníkového šetření lépe, než vztahy s „místními“ Poláky. Tyto závěry nemůžeme samozřejmě přisuzovat většině žáků žijících na Těšínském Slezsku, můžeme je zakládat pouze na 203 odpovědích, které byly poskytnuty žáky. Jelikož s polskou národnostní menšinou se na Třineckou, Těšínsku i okolí setkáváme každý den v ulicích, tak otázkou zůstává, kde můžeme hledat příčiny této mírné antipatie mezi žáky. Tuto odpověď najdeme v dějinách, historii, a hlavně v nedostatku informací v rodinách a školství přenášené z generace na generaci.

Přestože dle vyplněných odpovědí v dotaznících je znát, že žáci vyplňovali dotazníky poctivě, což můžeme potvrdit z důvodu naší přítomnosti v některých třídách při vyplňování anket, přesto mohou být některé výsledky zkreslené z několika důvodů, mezi které můžeme zařadit například: věk respondentů, jelikož žáci v této věkové generaci mají schopnost zlehčovat zadanou práci. V některých vyplněných dotaznících byla znát i línost žáků odpovídat na příliš rozvinuté otázky, proto raději zvolili variantu jednoslovné odpovědi, bez rozvětvených možností. Při vyhodnocování zpětně vybraných dotazníků jsme zaznamenali také neschopnost odpovědět na některé dané otázky z důvodu neznalosti. Máme tím na mysli například otázky, které vyžadovaly určité znalosti kultury, nebo otázky ze sociálního odvětví. (Szlaur, Wozniak, 2008, s. 54).

Doufáme, že se nám podařilo dostatečně široce a srozumitelně shrnout dané výsledky a že tento pokus o rozbor česko-polských vztahů mezi žáky 14-15letých přinese, alespoň malé množství informací v nastínění vnímání skutečnosti, sociálních vztahů utvářených mezi občany mladé generace Těšínského prostředí. Přestože, jak bylo uvedeno, byla analýza provedena dotazníkovým šetřením, které bylo anonymní, nebyla již další možnost zjistit a prověřit pravdivost a skutečnost těchto informací, do jaké míry se získané údaje shodují se skutečným vnímáním polsko-českých vztahů.

ZÁVĚR

Cílem této bakalářské práce byla snaha zachytit vzájemné vztahy českých a polských žáků pomocí dotazníkového šetření konaného v době vyučovacích hodin na vybraných základních školách. Ti z vás, kteří práci četli, se dozvěděli mnoho informací, které jsou pro vás možná známé, nebo jste je již slyšeli, nebo jsou pro někoho zcela nové. Jelikož tuto bakalářskou práci píše při svém studiu ve Zlíně, ve městě více vzdáleném od polských hranic, než je třeba Ostrava bylo mým záměrem, seznámit vás s touto oblastí a přinést tedy informace a poznatky nové. Jelikož oblast Těšínska je více multinárodnostní než Zlín, a s Poláky se setkáváme častěji, bylo mým cílem a záměrem s pozitivní myšlenkou přiblížit a vytvořit představu o vzájemném soužití s tímto obyvatelstvem a představit tak interkulturní, promíchané a různorodé prvky soužití. Tyto informace obsahuje jak teoretická, tak praktická část.

Teoretická část práce je rozdělena na dvě velké samostatné části. V části etnografické se dozvídáme naučné a informativní poznatky o lokaci, do které je začleněna celá bakalářská práce a v které probíhal výzkum. Dozvídáme se také malé množství informací z dějin lokality. Těchto informací jsem zde zařadila opravdu málo, jelikož tato práce není dějepisná, a jelikož těchto historických dat je v této oblasti moc, bylo by tedy nemožné je uvést všechny. Dále jsou zde zařazeny informace lingvistické, menšinové. Čtenář se také dozví o etnickém vědomí, etnické orientaci, nebo etnických hranicích. Přestože studuji obor Sociální pedagogiky a ne geografii nebo etnografii, považovala jsem za nutné uvést tuto etnografickou část z důvodu správného pochopení tohoto daného tématu čtenářem. I když se zde geografické údaje vyskytují, nemůžeme v celkovém pojetí práci brát jako etnografickou, jelikož v druhé části, části s názvem Socializace a vzdělávání polské etnické menšiny na české a polské straně Těšínska, jsou zaznamenány poznatky hodné oboru Sociální pedagogiky. V této části se zmiňuji o národnostním školství, můžeme zde najít seznam základních škol s polským vyučovacím jazykem v celém Slezsku. Čtenář se také při čtení této práce dovídá informace o kulturních projektech na podporu, zlepšení a zachování vztahů mezi místními smíšenými obyvateli konaných již v dřívější době. Ale jsou zde také zaznamenány projekty, které jsou plánované také v roce letošním, z čehož mám velkou radost a považuji to zase za další a lepší krok Euroregionu Těšínského Slezska ve snaze zlepšovat místní poměry mezi obyvateli slezských měst. Jsem také ráda, že se mi podařilo tyto projekty najít a zapsat do této práce. Čtenář se také seznámí s kulturními událostmi,

konanými na Těšínsku, které žáci zaznamenali do dotazníků. Jako velmi úspěšný bych označila polostrukturovaný rozhovor s panem Doktorem Pindurem, historikem a zástupcem ředitele Těšínského muzea, který mi poskytl cenné informace a ještě více mne seznámil se zkoumaným problémem. Odpovědi z rozhovoru jsem použila v teoretické části jako další zdroj získaných informací.

Jelikož celkové shrnutí výsledků výzkumu je uvedeno v závěru praktické části, nyní bych ráda vybrala a připomněla ty nejzajímavější výsledky, které byly zaznamenány žáky.

- Jen u česko-polských žáků převažují smíšené národnosti rodičů,
- Češi se považují za vtipné a Poláky berou jakou dobré obchodníky, ale vůbec je nevnímají jako vtipný národ. Poláci sebe vnímají jako vtipný národ a Čechy vidí jako dobré obchodníky,
- většina Čechů i Poláků má mezi svými přáteli přátele jen své národnosti,
- u obou národností je malá znalost jazyka opačného,
- čeští žáci nepovažují znalost polského jazyka za důležitou věc, polští žáci považují znalost českého jazyka za pozitivum,
- důvod neznalosti čeští žáci vysvětlují nezájmem se učit nový jazyk, polští žáci by se jazyk rádi naučili, ale doma s nimi takto nikdo nemluvil,
- Češi i Poláci si v největším počtu v otázce na známou osobnost vzpomnělo na Ewu Farnou,
- čeští žáci hodnotí život v pohraničí negativně, polští žáci pozitivně,
- obě národnosti projeví znalost kulturních událostí pořádaných na Těšínsku,
- čeští žáci vidí hlavní rozdíl v temperamentu, polští v komunikaci,
- s negativním národnostním hodnocením se setkala většina žáků českých i polských,
- většina českých i polských žáků si vzpomněla na problémy s bilingválními nápisy,
- Češi si myslí, že vztahy s Poláky žijícími na území ČR jsou horší, než s Poláky v Polsku, stejně to vnímají i Poláci.

Přestože na Těšínsku žiji od dětských let, měla jsem neustálý pocit, že o zdejších obyvatelích a poměrech nevím vůbec nic a hlavně všechny mé informace a myšlenky, byly neutříděné. Devět měsíců, strávených psaním této bakalářské práce, a samotný výzkum mi pomohl dojít ke správnému poznání a porozumění těmto informacím. Zjištění, které mi práce pomohla přinést, považuji za velmi užitečné a doufám, že mi bude přínosem při mé práci v budoucnu.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BARTMINSKI, J. *Naši sąsiedzi w oczach studentów*. Kraków: Wales, T, 1995.
- [2] DAVIDOVÁ, D., BOGOCZOVÁ, I., FIC, K., HUBÁČEK, J., CHLOUPEK, J., JANDOVÁ, E. *Mluvená čeština na Moravě*. Spisy Filozofické fakulty Ostravské Univerzity: Tilia, 1997. ISBN 80-7042-478-8.
- [3] FRIŠTENSKÁ, H., SULITKA A. *Průvodce právy příslušníků národnostních menšin v ČR*. Demokratická Aliancia Slovákov v České republice, 1995.
- [4] HLADÍK, J. *Multikulturní výchova (Socializace a integrace menšin)*. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2006. ISBN 80-7318-424-9.
- [5] KLOFEROVÁ, S. *Mluva v severomoravském pohraničí*. Brno: Masarykova univerzita, 2000. ISBN 80-210-2470-4.
- [6] KNOP, A., LAMPRECHT, A., PALLAS, L. *Dějiny českého jazyka ve Slezsku a na Ostravsku*. Ostrava: Socialistická akademie, 1967.
- [7] KUDĚLKA, M. *Češi a Poláci na Těšínsku v době národního obrození*. Ostrava: Česká společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí, krajské oddělení v Ostravě se Slezským studijním oddělením v Opavě, 1957.
- [8] MICHALSKA, M. *Religijność na pograniczu, Polacy na Zaolziu*. Czeski Cieszyn: Kongres Polaków w Republice Czeskiej, 2006. ISBN 80-903673-3-X.
- [9] PINDUR, D. *Rozhovor uskutečněný 19.3 2010, Těšínské muzeum, Český Těšín*.
- [10] SIWEK, T. *Česko-polská etnická hranice*. Ostrava: Filozofická fakulta, 1996.
- [11] SOKOLOVÁ, G., HERNOVÁ, Š., ŠRAJEROVÁ, O. *Češi, Slováci a Poláci na Těšínsku a jejich vzájemné vztahy*. Opava: Tilia, 1997. ISBN 80-86101-O3-7.
- [12] ŠTIKA, J., KADŁUBIEC, K., SULITKA, A. *Těšínsko*. Muzeum Těšínska: Tilia, 2003. ISBN 80-86101-73-8.
- [13] VÝBĚR PŘÍSPĚVKŮ Z MEZINÁRODNÍ KONFERENCE „TĚŠÍNSKÉ SLEZSKO-HISTORIE A SOUČASNOST VE SPOLEČNÉ EVROPĚ“ KONANÉ DNE 15.5 2008 V ČESKÉM TĚŠÍNĚ. - ONDŘEKA, Z., PINDUR, D., SZLAUR,

- L., WOZNIAK, A. *Těšínské Slezsko*. Český Těšín: Muzeum Těšínska, příspěvková organizace, 2008. ISBN 978-80-86696-08-9.
- [14] LABISCHOVÁ, D. Těšínsko ve vědomí české a polské mládeže. *Těšínsko*, 2010 roč. LIII, č. 1, s. 7-12. ISSN 0139-7605.
- [15] KOPEČEK, L. *Coexistentia - Soužití a politická reprezentace polské menšiny na Těšínsku* [online]. [cit. 03-04-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=169>>.
- [16] *Vláda České republiky-menšiny* [online]. [cit. 03-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rnm/historie-a-soucasnost-rady-15074/>>.
- [17] *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – Vzdělávání*. [online]. [cit. 05-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/socialni-programy/narodnostni-mensiny-a-skolstvi-multikulturalita-ministerstvo-skolstvi-mladeze-a-telovychovy>>.
- [18] *Polské národnostní školství* [online]. [cit. 05-03-2010]. Dostupný z WWW: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/nme_0202.html>.
- [19] *Polské národnostní školství* [online]. [cit. 06-03-2010]. Dostupný z WWW: <https://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/nme_0203.html>.
- [20] *Národnostní menšiny v Moravskoslezském kraji* [online]. [cit. 12-03-2010]. Dostupný z WWW: <http://verejna-sprava.kr-moravskoslezsky.cz/nme_02.html>.
- [21] *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy – Vzdělávání - Základní školství* [online]. [cit. 15-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/vzdelavani/dotacni-program-podpora-vzdelavani-v-jazycich-narodnostnich>>.

- [22] *Kulturní aktivity příslušníků národnostních menšin* [online]. [cit. 16-03-2010]. Dostupný z WWW: <http://www.mkcr.cz/assets/kulturni-dedictvi/regionalni-a-narodnostni-kultura/granty-a-dotace/Prehled_vy>.
- [23] *Vláda České republiky - Projekty příslušníků národnostních menšin*. [online]. [cit. 18-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.google.cz/#hl=cs&source=hp&q=projekty+příslušníků+národnostních+menšin+na+těšínsku>>.
- [24] *Vláda České republiky – Menšiny – média* [online]. [cit. 24-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.vlada.cz/assets/ppov/rnm/Mensiny-media/polaci.pdf-menšiny-media>>.
- [25] *Svátek tří bratří, Český Těšín* [online]. [cit. 24-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskevylety.cz/slavnosti.php?kod=3951>>.
- [26] *Přehled národnostních menšin – Články* [online]. [cit. 24-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.trinec.cz/clanek/prehledka-narodnostnich-mensin-2009/>>.
- [27] *Gorolski Świąto* [online]. [cit. 25-03-2010]. Dostupný z WWW: <http://www.gorolskiswieto.cz/ofestivalu_pl.html>.
- [28] *Mezinárodní svatojánský folklorní festival Bystřice* [online]. [cit. 25-03-2010]. Dostupný z WWW: <http://www.trinec.cz/galerie_nahledy/mezinarodni-svatojansky-folklorni-festival-bystrice-2009/>.
- [29] *Těšínské divadlo* [online]. [cit. 26-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.tdivadlo.cz/>>.
- [30] *Kino na hranici* [online]. [cit. 27-03-2010]. Dostupný z WWW: <<http://www.kinonagranicy.pl/index.php?lang=cz>>.

- [31] *Horizont - Zprávy z regionu* [online]. [cit. 27-03-2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.ihorizont.cz/c1995-zlot>>.
- [32] *Týden beskydské kultury* [online]. [cit. 27-03-2010]. Dostupný z WWW:
<http://bacaboys.rajce.idnes.cz/Tyden_beskydske_kultury_-_Baca_-_s_kym_jsme_se_setkali/>.
- [33] *Český statistický úřad* [online]. [cit. 28-03-2010]. Dostupný z WWW:
<[http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/\\$File/Kapitola3.pdf](http://www.czso.cz/csu/2003edicniplan.nsf/t/C2002EA6AD/$File/Kapitola3.pdf)>.
- [34] *Mapa* [online]. [cit. 28-03-2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.risy.cz/UserFiles/Image/Sdilene/OKraji/Tur_MORSLEZ.jpg>.
- [35] *Mapa* [online]. [cit. 28-03-2010]. Dostupný z WWW:
<http://www.images.google.cz/imgres?imgurl=http://euroregion.inforeg.cz/images/mapa.jpg&imgrefurl=http://euroregion.inforeg.cz/home.htm&usg=__Os>.
- [36] *Třinecký Hutník-Seznam čísel* [online]. [cit. 28-03-2010]. Dostupný z WWW:
<<http://www.trz.cz/thuhpcz/>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

A. č. Č	absolutní četnost Češi
A. č. Č-P	absolutní četnost Čecho-Poláci
A. č. P	absolutní četnost Poláci
apod.	a podobně
č.	číslo
ČR	Česká republika
ČSFR	Česká a Slovenská Federativní Republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
např.	například
PZKO	Polský svaz kulturně - osvětový
r.	rok
resp.	respektive
s.	strana
Sb.	sbírky
st.	století
ŠK	škola
tab.	tabulka
ZŠ	základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č. 1: Mapa Euroregion Těšínské Slezsko	12
Obrázek č. 2: Mapa vymezení oblasti Těšínska.....	12
Obrázek č. 3: Počet obyvatel 2001	17
Obrázek č. 4: Počet obyvatel 2001	17
Obrázek č. 5: Měsíčník Zwrot	33
Obrázek č. 6: Noviny Głos Ludu	33
Obrázek č. 7: Nasza Gazetka	33
Obrázek č. 8: Gorolski Święto.....	37
Obrázek č. 8: Zlot	37
Obrázek č. 10: Týden beskydské kultury	38

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Vývoj polského základního školství v Těšínském Slezsku v letech 1950-1996.....	24
Tabulka 2: Počet škol s polským jazykem vyučovacím.....	25
Tabulka 3: Přehled škol s polským vyučovacím jazykem ve Slezsku.....	25
Tabulka 4: Přehled škol, které vzdělávají žáky v polském i českém jazyce vyučovacím.....	26
Tabulka 5: Výběrové řízení projektu pro rok 2010, uvedené Ministerstvem kultury.....	30
Tabulka 6: Tabulka četnosti odpovědí: Volný čas s přáteli.....	55
Tabulka 7: Tabulka četnosti odpovědí: Znalost spisovného jazyka.....	66

SEZNAM GRAFŮ

Graf č. 1: Národnost rodičů	49
Graf č. 2: Vzájemné sympatie.....	50
Graf č. 3: Sympatie českých žáků	51
Graf č. 4: Sympatie česko-polských žáků	52
Graf č. 5: Sympatie polských žáků	53
Graf č. 6: Volný čas strávený s přáteli	54
Graf č. 7: Návštěva Polska /České republiky.....	57
Graf č. 8: Přehled znalosti významných osobností	59
Graf č. 9: Pořádané společensko-kulturní akce na Těšínsku	61
Graf č. 10: Výskyt negativního chování	63
Graf č. 11: Rodný jazyk	64
Graf č. 12: Vztahy mezi Čechy a Poláky na Těšínsku	69
Graf č. 13: Co ovlivňuje tvůj názor?.....	72

SEZNAM PŘÍLOH

- P I Projekt
- P II Strukturovaný rozhovor
- P III Novinové články
- P IV Český dotazník užitý v šetření
- P V Polský dotazník užitý v šetření
- P VI Česko-polský dotazník užitý v šetření

PŘÍLOHA P I: PROJEKT

Název: S „devátáky“ za poznáním Poláků/Čechů

Představení programu:

Tento projekt je zaměřen na výchovně-vzdělávací činnost, která přispívá ke zlepšení vzájemných česko-polských vztahů mezi žáky žijícími v multikulturním prostředí.

Jak již sám název napovídá, tento projekt je směřován ke snaze zlepšit mínění a vzájemné vztahy mezi žáky devátých tříd vybraných základních škol s českým vyučovacím jazykem a základních škol s polským vyučovacím jazykem na české straně Těšínska a polské straně Cieszyna. Projekt je koncipován jako výchovně vzdělávací celek se zábavnými prvky a s vědomím, že účastníky akce budou 14-15 letí žáci, pro něž je tento program přímo určen a vytvářen. Program je svým zaměřením možno zahrnout mezi dané vyučovací osnovy školního předmětu, kterým může být například Občanská výchova, Dějepis, nebo Zeměpis. Mezi hlavní cíle projektu, patří představení Těšínska s širokými multikulturními skutečnostmi a rozvinutí vnímání a povědomí regionální kultury Těšínského Slezska u dnešní mladé generace.

Cíl programu:

❖ Cíl obecný:

- Zlepšení vzájemných multikulturních vztahů mezi českými a polskými žáky základních škol.

❖ Dílčí cíle:

• Cíl výchovný:

- Formou časopisu a zábavného programu seznámit žáky s místní polskou menšinou, žijící na Těšínsku,
- vytvořit kladné postoje a vztahy k národnostním menšinám a národnostním celkům,
- minimalizovat odmítavé, xenofobní nebo rasistické postoje k cizím národnostem,

- zábavnou formou vylepšit vzájemné vztahy mezi žáky a docílit většího utužení kolektivu, bez diskriminačních a odmítavých postojů k jiným národnostem,
  - vyvolání „zdravé“ soutěživosti žáků s následnou odměnou pro nejlepší žáky v podobě výletu,
  - docílit snahy žáků chtít se podílet na změně, která přinese pozitivní výsledky.
- **Cíl vzdělávací:**
    - Pedagogicky podnítit zájem žáků o tuto problematiku,
    - dosáhnout zlepšení informovanosti žáků o původu vzniku, historii, a kultuře města, ve kterém žijí,
    - obeznámení s polskou a českou kulturou pomocí vydávání časopisů a doprovodného programu,
    - zajistit zlepšení informovanosti žáků pomocí jimi samotnými vytvořeného projektu,
    - podpořit pozitivitu vnímání lokální multikultury,
    - vyvolat kreativitu žáků výrobou jejich vlastního projektu.
  - **Cíl odpočinkový-relaxační:**
    - Odpočínutí od běžných každodenních a školních starostí.

Cílová skupina:

Specifikace programu je určena pro žáky devátých tříd vybraných základních škol Těšínska, tedy základních škol českých, základních škol s polským vyučovacím jazykem a polských škol v Cieszyně.

Projekt se zúčastní tyto školy:

Základní školy s českým vyučovacím jazykem:

1. Základní škola Třinec, Slezská - **42 žáků**
2. Základní škola Třinec, Koperníkova - **20 žáků**
3. Základní škola Slezská -**15 žáků**
4. Základní škola Vendryně - **18 žáků**

Základní školy s polským vyučovacím jazykem:

5. Szkola Podstawowa z Polskim Jezykiem Nauczania Vendryně - **8 žáků**
6. Základní škola Stanisława Hadyny s polským jazykem vyučovacím Bystřice -**20 žáků**

Základní školy v Polském Těšíně:

7. Szkola Podstawowa nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Cieszynie - **42 žáků**
8. Szkola Podstawowa nr 1 w Cieszynie - **38 žáků**

Etapy řešení:

1. Teoretický návrh projektu,
2. organizační příprava, zajištění a podílení se na vydávání časopisu, zajištění sponzorů,
3. zajištění informovanosti žáků, učitelů škol, vedení,
4. realizace projektu mezi žáky,
5. následné hodnocení a posudky.

Sponzoři:

Program je realizován za podpory sponzorů akce, kterými jsou:

- Euroregion Těšínského Slezska
- Město Třinec, město český Těšín, Czieszyn
- Kongres Poláků
- Městská knihovna Třinec, Český Těšín
- PZKO

Euroregion Těšínské Slezsko - „je europrogram, který vznikl 22. dubna 1998 a který podporuje přeshraniční spolupráci na Těšínsku. Cíle programu euroregionu jsou následující:

- Rozvoj regionu
- Výměna zkušeností a informací
- Podpora kultury, školství a sportu v regionu
- Společný rozvoj dopravy a komunikace
- Rozvoj cestovního ruchu, včetně zlepšení přesunů turistů přes hranice

- Spolupráce mezi školami a mládeží, včetně společných ekologických aktivit pro životní prostředí.

Město Třinec, Český Těšín, Czieszyn - spolu s ostatními sponzory patří mezi hlavní iniciátory akce, zajistí přístup do vyhraněných prostorů (divadlo, muzeum, aj.) a poskytne finanční dotace.

Kongres Poláků „je zastřešující organizací polské národnostní menšiny v Česku. Největší organizací sdruženou v Kongresu je PZKO“.

Městská knihovna je zaměřena na práci s dětmi a mládeží, v rámci své příspěvkové činnosti spolu s městem patří taktéž mezi základního iniciátora a organizátora akce.

PZKO - „polský kulturně-osvětový svaz v České republice je, spolu s Kongresem Poláků v České republice, hlavní organizací polské národnostní menšiny v Česku a současně největší organizací Poláků v Česku. Cílem PZKO je zachování etnické identity Poláků v Česku. Má formu občanského sdružení fyzických osob, právní subjektivitu a působí na celém území Česka. Sídlem ústředních orgánů je Český Těšín. PZKO vzniklo v roce 1947“.

Čas realizace projektu:

Celkové trvání projektu: září - květen

- Dodávání časopisu do škol: září - prosinec
- Tvorba projektu mezi žáky ve školách: leden - únor
- Realizace nejlepšího projektu od skupiny žáků českých a skupiny žáků polských - duben
- Uskutečnění výletu pro vítězné žáky a návštěva kina pro zbylé žáky - začátek května

Časopis:

Časopis, vydávaný městskou knihovnou Třinec, svým obsahem deseti stran nabídne pohled do dění Těšínska. Časopis bude žáky provázet ve školní výuce vybraného předmětu, vždy jednou během čtyř měsíců, tedy v době od září do prosince. Školy časopis obdrží vždy první den v měsíci, z důvodu zajištění dostatečného časového prostoru pro následný program v měsíci, který se bude uskutečňovat od 15. dne každého určeného měsíce. Časo-

pis bude pro žáky zdarma, neboť slouží jako základní pomůcka pro rozvoj vnímání multikultury a její základní nauku. Časopis bude vycházet na obou stranách Těšína, tedy v české části Těšína a polské části Cieszyna. Část obsahu časopisu bude napsána v českém jazyce pro polské žáky a jazyce polském pro české žáky, což za pomoci překladu vyučujících učitelů přinese také rozšíření znalosti jazyka. Cílem časopisu je tedy poskytnout úvodní informace v mezikulturních lidských vztazích a zajistit rozšíření pohledu na tyto vztahy. Obsah časopisu bude napsán zábavnou, ale i informativní formou s ohledem na rozumové schopnosti a znalosti 14-15ti letých žáků. Cílem moderního formátu časopisu a způsobu podání informací je, aby zaujal i ty největší odpůrce této problematiky a aby splňoval nároky dnešní mladé generace. Věříme, že vydávání časopisu, i když v krátkém časovém úseku, přinese pozitivní výsledek dělby práce pro všechny zúčastněné tvůrce a čtenáře a přispěje tak ke zlepšení vztahů mezi žáky českými a polskými.

Program:

Jak, již bylo, řečeno v každém měsíci se uskuteční akce, která bude inspirací při vytváření vlastních projektů žáků na zlepšení Česko - polských vztahů, tak jak by si to oni představovali. Žáci vytvoří skupiny po pěti a budou se snažit v rámci výtvarné výchovy nebo jiného zvoleného předmětu projekt zhotovit. Na vytvoření projektu budou mít čas dva měsíce od ledna do února. Protože se „fantazii meze nekladou“, necháme žákům libovolné možnosti, jak by bylo možno takovýto projekt uchopit a následně předvést před odbornou komisí, která zvolí v každé třídě a na každé škole nejlepší skupinu. Tato skupina obdrží jako hlavní výhru jednodenní výlet do Polska/České republiky. Ostatní žáci, kteří nebudou vybráni, budou také oceněni návštěvou filmového festivalu „Kino na hranici“.

Navštívená místa programu:

❖ **Těšínské divadlo**

Těšínské divadlo, které se nachází v Českém Těšíně, je ojedinělou výjimkou v českém divadelním světě, neboť v něm působí pod jednou střechou umělecké soubory dvou národností, s názvem ČESKÁ a POLSKÁ SCÉNA.

❖ **Kino na hranici/granicy**

„Kino na hranici je mezinárodní přehlídkou, která nabízí nejrozsáhlejší prezentaci české a slovenské kinematografie v Polsku, a zároveň je nejobširnější prezentací polského kina pro

české a slovenské diváky''. Program Kina na hranici je složen nejen z filmů, ale také mnoha koncertů a setkání. Filmový repertoár tvoří retrospektivní přehlídky z děl významných osobností, často i polozapomenutých tvůrců z Polska, Česka a Slovenska, tematické cykly a široké prezentace aktuální produkce těchto tří kinematografií. „Od samého počátku je přehlídka soustředěná na tvoření a umocňování společných přeshraničních struktur na úrovni širších kulturních vazeb mezi návštěvníky Kina na hranici, obyvateli obou měst, osobami zúčastňujícími se realizace projektu''.

❖ Muzeum Těšínska

Muzeum Těšínska v Českém Těšíně patří mezi jedny ze čtyř krajských muzeí v Moravskoslezském kraji. Svým programem se věnuje bohaté historii, přírodovědě a vlastivědě české části Těšínského Slezska.

Průběh programu stvořeného od září do prosince:

1) Návštěva Muzea Těšínska v Českém Těšíně

Datum konání: 15. září 2010

Místo konání: Muzeum Těšínska v Českém Těšíně, hl. Třída 15

Čas konání prohlídky:

Tab. č. 1: Přehled času konání prohlídky

Školy	Začátek/konec návštěvy	Počet žáků	Počet autobusu	Nástupní místo
ZŠ 1	9: 00 hod - 10:15hod	62	1	Třinec-Slezská
ZŠ 2				Třinec-Slezská
ZŠ 3	10:15hod - 11:30 hod	61	1	Bystřice-škola
ZŠ 4				Vendryně-ŠK
ZŠ 5				Bystřice-škola
ZŠ 6				Vendryně-ŠK
ZŠ 7	11:30hod - 12:45 hod	80	2	Cieszyn-rynek
ZŠ 8				Cieszyn-rynek

Vysvětlivky: ZŠ - základní škola
 ŠK - škola
 rynek = náměstí

Program návštěvy: Muzeum Těšínska, pořádá expozici, která představuje průřez historií, lidovou kulturou a přírodními poměry regionu. Žáci budou moct vidět nejzajímavější exponáty oblasti každodenního života předchozích generací. Pozornost je věnována historické

kému vývoji oblasti a životu obyvatel. Také je možnost vidět soubor předmětů s církevní tematikou, které připomínají náboženskou situaci, jenž výrazně, působila na místní poměry po celé historické období. „Lidovou kulturu zobrazují ukázky vybavení domácnosti, těšínský kroj a tradiční nářadí spojené se základními způsoby obživy místních obyvatel. Část výstavy je také věnována hodnotným řemeslným výrobkům, které vznikaly jak v lidovém, tak v městském prostředí. Součástí výstavy je možnost zpracování dobrovolných pracovních listů nazvaných jako „Muzeum hrou“.Současně proběhne navštívení regionální knihovny s cílem zvýšit zájem žáků o literaturu.

2) Dopoledne jazyka- výměnné pedagogické navštívení dvou profesorů a dvou žáků

Datum konání: 15. října 2010

Místo konání: výše uvedené školy

Čas konání: 2 dopolední vyučovací hodiny stanovené ředitelem školy dle možnosti

Průběh konání: Výměnný program spočívá v dobrovolné činnosti dvou pedagogů a dvou žáků z každé školy, kteří by svou ochotou byli nápomocni věnovat svůj pracovní čas vyučování jazyka českého na školách v Cieszyně a jazyka polského v českých školách. Do tohoto programu ale nemůžeme zahrnout školy s polským vyučovacím jazykem, neboť čeština a polština je pro ně každodenní samozřejmostí. I když se žáci v rámci dvou hodin jednoho dopoledne nenaučí polštinu nebo češtinu, přesto cílem této jednodenní plánované realizace je přiblížit žákům alespoň základní seznámení s těmito jazyky, a přimět takovýmto způsobem vyvolání a následné podpoření zájmů žáku o dané jazyky. Náhrada programu pro žáky s polským vyučovacím jazykem proběhne po domluvě s řediteli a vedením škol.

Tab. č. 2: Struktura pohybu dvou vybraných učitelů a žáků.

Vlastní škola	Navštívená škola
Učitelé a žáci ze ZŠ 1,2, ...→... na ZŠ 7	
Učitelé a žáci ze ZŠ 3,4,...→... na ZŠ 8	
Učitelé a žáci ze ZŠ 7...→... na ZŠ 1,2	
Učitelé a žáci ze ZŠ 8...→... na ZŠ 3,4	

2) Návštěva divadelního představení pořádaného Těšínským divadlem

Datum představení- 15. listopadu 2010

Místo představení:

- Divadlo Třinec, KD Trisia, nám. Svobody 526 - žáci s českých základních škol a škol s polským vyučovacím jazykem Těšínské divadlo
- Divadlo Český Těšín, Ostravská 67, příspěvková organizace - žáci s polských škol z Cieszyna

Čas představení:

Tab. č. 3: Program divadelního představení

Školy	Divadlo	Název představení	Začátek představení	Počet žáků	Nástupní místo pro autobus	Počet autobusu
ZŠ 1	Třinec - KD Trisia	Ania z zielonego wzgórze	9.00 hod.	123	pěšky	0
ZŠ 2					pěšky	
ZŠ 3			9.00 hod.	80	Český Těšín - ŠK Vendryně - ŠK	Městská doprava
ZŠ 4						
ZŠ 5						
ZŠ 6						
ZŠ 7	Divadlo Český Těšín	A je to v pytlí!			Cieszyn - rynek	2
ZŠ 8					Cieszyn - rynek	

Program: Žáci z českých základních škol a základních škol s polským vyučovacím jazykem navštíví představení polské divadelní scény, konané ve městě Třinci, realizované těšínským divadelním souborem. Žáci ze základních škol s Cieszyna navštíví představení české divadelní scény, konané v Českém Těšíně, realizované těšínským divadelním souborem.

Název a obsah divadelního představení:

Třinec-Ania z zielonego wzgórze (Anna ze zeleného dvora)

„To arcydzieło literatury światowej dla dzieci i młodzieży, które nawet dorosłych przyprawia o leżkę wzruszenia. Sentymentalna i zabawna opowieść o rudowłosej dziewczynce, która obcuje ze światem w sposób spontaniczny i żywiołowy, a dzięki wybujałej

wyobraźni i wielkiej wrażliwości zachowuje godność i pogodę ducha w walce z przeciwnościami losu''

Cieszyn- A je to v pytli!

„Říká se, že když dva dělají totéž, není to totéž. Jsou ovšem výjimky, které potvrzují pravidlo. Ray a Michal – otec a syn – oba jsou autory her, oba jsou úspěšní zejména v komediálním žánru, vlastně oba dělají totéž. A jednoho dne si asi řekli, že to mohou udělat společně. Tak vznikla fraška plná humorných záměn i dramatických zvrátů s nečekanou pointou. Mladí manželé Tom a Linda s napětím očekávají pracovníci z Úřadu pro adopci dětí. Jenže velké komplikace způsobí dva Tomovi bratři se svými „geniálními nápady“. A přidáme-li k tomu dva nelegální emigranty a jednoho mafiána, je úspěch zaručený''.

4) Vánoční vystoupení Ewy Farne

Datum koncertu: 15. prosince 2010

Místo koncertu: Kulturní dům Trisia Třinec

Čas koncertu: 11:00 hod

Program: pěvecké vystoupení Ewy Farne, představitelky polského původu patřící do polské národnostní menšiny, ale žijící v České republice.

Tab. č. 4: Čas svozu žáků na koncert:

Školy	Místo konání	Název představení	Začátek koncertu	Počet žáků	Nástupní místo autobusu	Počet autobusu
ZŠ 1	Třinec - KD Trisia	Vánoční vystoupení Ewy Farne	11:00 hod	203	pěšky	-
ZŠ 2					pěšky	
ZŠ 3					Český Těšín-ŠK	Městská doprava
ZŠ 4					Vendryně - ŠK	
ZŠ 5					Bystřice - škola	
ZŠ 6					Vendryně - ŠK	
ZŠ 7					Cieszyn - rynek	2
ZŠ 8					Cieszyn - rynek	

5) Realizace jednodenního výletu pro všechny vítězné skupiny 5 žáků z každé školy

Datum konání: 15. květen 2011

Množství vítězných žáků dohromady:

- 35 žáků českých (*mezi které počítáme v tomto případě i žáky s polským vyučovacím jazykem, neboť vhodnější varianta výletu je pro ně navštívit Polsko, než Českou republiku, ve které žijí*)
- 20 žáků polských

Výlet: Výlet by byl organizován ve výměnné podobě států, tzn., že žáci z Polska by navštívili krásy České republiky a žáci z České republiky by se jeli podívat na krásy Polska. Určení místa výletu proběhne po vzájemné dohodě s vedením škol.

6) Návštěva kina na hranici pro žáky, kteří nebyli vybráni na výlet

Datum konání: 15. květen 2011

Pro zbylých 148 žáků, kteří by soutěž „Realizace návrhu projektu pro zlepšení vzájemných Česko - polských vztahů“ nevyhráli, by byla za odměnu a jako konečné ukončení celého projektu - „S deváťáky za poznáním“ zorganizována účast na prestižní mezinárodní přehlídce filmového festivalu s názvem Kino na hranici, o kterém jsme se již zmiňovali výše.

Tab. č. 5 Rozpis

Školy	Místo konání	Název představení	Počet žáků	Nástupní místo pro autobus	Počet autobusu
ZŠ 1	Český Těšín/Cieszyn	Festival kino na hranici/granicy	148	Třinec - ŠK	1
ZŠ 2				Třinec - ŠK	
ZŠ 3				Český Těšín - ŠK	
ZŠ 4				Vendryně - ŠK	
ZŠ 5				Bystřice - škola	
ZŠ 6				Vendryně - ŠK	
ZŠ 7				pěšky	-
ZŠ 8				pěšky	

Rozpočet

Většinu výdajů zajistí uvedení sponzoři, žáci zaplatí pouze symbolické vstupné. Uvedené údaje jsou pouze orientační.

- Tvorba a vydávání časopisu- 7 tisíc
- Jazykové dopoledne-daný plat učitelů
- Vstupné do muzea-15/žák (15 x 203 = 3045)
- Vstupné do divadla- 25 Kč/žák (25 x 203 = 5075)
- Koncert Ewy Farne- 40Kč/žák (40 x 203 = 8120)
- Festival kina na hranici-zdarma
- Výlet-dar sponzorů/zdarma
- Autobusy-počet autobusů 9x/cena 15 tisíc.

Celkový součet rozpočtu: 38 240 Kč

Příloha projektu

- **Informativní „leták“ o konaném projektu pro žáky, učitele a rodiče**

PŘÍLOHA P II: STRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

1. Jak se Vás dotýká život v pohraniční oblasti?

Pohraniční oblast, jako je české Těšínsko, je vnímáno velice specificky, díky tomu, že se zde mísí národnosti. Vedle české většinové společnosti, je zde silná polská národnostní menšina, stejně tak i slovenská, která se zde dostala hlavně po 2. sv. válce v souvislosti s rozvojem průmyslu v regionu. Život v této oblasti je velice specifický a rozdílný od ostatních regionů v ČR, kde není taková zkušenost s národnostními menšinami tohoto typu, především tedy s autochtonními, původními národnostmi, zde se vyskytujícími, v tomto případě tedy hlavně polskou. Dá se říci, že mě tato problematika i „živí“, protože Muzeum Těšínska je povinno dokumentovat soužití všech těchto menšin, které zde žijí. Sledovat mimo jiné tedy i vliv přilehlého Polska a Slovenska na život v našem regionu.

2. Jaký je podle Vás hlavní rozdíl mezi mentalitou Čechů a Poláků?

Řekl bych, že Čech je větší úředník „puntičkář“, staví se více zodpovědně k daným úkolům, ale i úkolům třeba v oblasti hospodářské. Češi jsou více důslední, což je možná ještě důsledek zbytku rakouské výchovy. Polák může působit jako větší improvizátor, mnohdy neřeší smlouvy. Samotná mentalita Poláků je ve větší míře srdečnější, emocionálnější. Češi jsou chladnokrevnější, nedají najevo své emoce, jsou více uzavření. Poláci jsou dodnes velmi religiozní. Češi jsou „bezvěrci“, což však zcela neplatí o regionu Těšínska, díky tomu, že se zde stýká hodně konfesí, vedle římsko - katolického se zde vyskytují i evangelíci, čímž je Těšínsko také specifické v rámci zbytku republiky. Poláci jsou aktivnější, sdružují se ve folklorních a jiných spolcích, mohu zmínit například PZKO.

Pokud bych měl hodnotit Poláky z vnitrozemí, tak ti jsou více družnější, než Češi, rádi se stýkají s cizinci. Obecně o Polácích je také známo, že jsou dobrými obchodníky.

3. Jaký vidíte největší rozdíl mezi Poláky, kteří žijí na území ČR, a Poláky na polském Těšínsku?

Tito Poláci jsou v pozici národnostní menšiny k české většině, podle posledního sčítání lidu z roku 2000 se jich přihlásilo k polské národnosti, něco přes 30

tisíc, pokud se nemýlím. Nevím, jak budou statistické údaje vypadat v tomto roce, kdy se chystá na podzim nové sčítání lidu, myslím si, ale, že jich bude méně, protože demografická křivka obecně klesá. Já bych řekl, že Poláci, kteří žijí v polském Těšíně, to vnímají tak, že jsou na svém území. Ti Poláci, kteří žijí v ČR, jsou ve svém charakteru spíše uzavřeni, stýkají se pouze mezi sebou ve školách, děti se proto ani moc sociálně nesdružují s ostatními českými dětmi, jelikož mají svou komunitu a pěvecké, divadelní soubory, polské bohoslužby v kostele a jiné. S čímž souvisí také to, že česká většina toho o životě Poláků v ČR moc neví, nemají dostatek informací pro posouzení, což je chyba Čechů a jejich nedostatečné informovanosti ve školách a institucích.

4. Jaký je Váš osobní názor na vztahy mezi českými a polskými žáky, kteří žijí v tomto regionu?

Tuto otázku nemohu a nedokážu posoudit, jelikož nepocházím z tohoto regionu, proto nemám tuto zkušenost.

5. Myslíte si, že jsou tyto vzájemné vztahy spíše pozitivní nebo negativní? A podle čeho tak usuzujete?

Taktéž tuto otázku nedokážu posoudit, poněvadž nepocházím z obce, kde by byla i česká i polská škola. Spíše mohu říci mou osobní zkušenost, jelikož si při cestě do práce, všímám dětí v dopravních prostředcích, kteří třeba jedou spolu z jedné vesnice, ale přesto se žáci a studenti polských škol baví mezi sebou místním nářečím a žáci a studenti českých škol zase odděleně česky.

6. Máte dojem, že jsou vztahy mezi Čechy a Poláky, žijícími v ČR, dostatečně podporovány regionem?

Myslím si, že ano, protože na Těšínsku existuje Euroregion Těšínské Slezsko, což je sdružení pro regionální spolupráci Těšínského Slezska, které přímo podporuje tyto aktivity na bázi nejrůznějších projektů česko-polských, dotačních a jim podobných. Jsou podporovány vládou a polská národnostní menšina využívá, veškerých prostředků, které také umožňuje Ústava České republiky, jako je například polské školství, vydávání polského tisku Głos Ludu, Zwrot, bilingválnost.

7. Zaznamenal jste nějaké rozbroje mezi polskou menšinou a majoritou, týkající se soužití těchto celků dohromady?

Toto je záležitost hlavně posledních dvou let. Mám na mysli zavádění dvojjazyčných nápisů do zdejších ulic. Myslím si, ale že zaváděním dvojjazyčných nápisů v okolí Třinecka vznikají rozbroje, hlavně na mediální bázi, které vždy vytváří skupiny jednotlivců. Řekl bych, že to není problém obou celků majority a minority, ale je to o lidech, kteří občas „utrousí“ nějakou nešťastnou formulaci a ta může rozpoutat příslušnou reakci. Celkově je to také dáno špatnou informovaností, o historickém území, mnozí Češi ani nevědí, proč tady Poláci jsou, což je chyba, zase již zmiňované nedostatečné informovanosti, a také chyba osnov vyučovaných na školách, ve kterých není zavedena dostatečná pozornost pro regionální výchovu. A pokud člověk nějakou věc nezná, tak má z toho strach a nedokáže to objektivně posoudit a může tak tímto proti polské menšině zaujímat nějaký negativní předsudek.

8. Podle odpovědí z mého dotazníkového šetření jsem zjistila, že Češi příliš nemají v oblibě polskou menšinu žijící na našem území, ale kladnější postoj zaujímají k Polákům v Polsku. Čím si toto vysvětlujete?

Je to dáno negativní zkušeností Čechů s menšinami ve 20. st. České země po 2. sv. válce, kdy byli odsunuti německy mluvící obyvatelé se téměř, stali národnostně „čistým“ státem. Stát byl koncipován na bázi dvojfederace česko-slovenské, byl dán prostor Čechům a Slovákům, tyto národnosti byly preferovány. Ale už tady nebyl dán dostatečný prostor pro ostatní, země a jejich národnosti. Ty, které tady byli původní anebo nepůvodní např. Vietnamci mohli být chápáni jako něco co nepatří do národnostně „čistě českého“ prostředí. Jelikož Čech vždycky vnímá, lepe Maďara z Maďarska, než Maďara ze Slovenska anebo Poláka z Polska, než Poláka z české republiky. Je to tím, že náš stát byl budován na principu českém a slovenském a proto stát není na toto dostatečně připraven. Bude trvat ještě dlouho, než si zvykneme na to, že součástí našeho prostředí mohou být také lidé, kteří mluví anglicky, polsky, korejsky, jako je například korejská komunita ve Frýdku- Místku ti také neumí česky, na rozdíl od Vietnamců, kteří jsou tady déle, kteří už alespoň z části ovládají jazyk. Něco jiného je Praha, kde jsou na toto lidé zvyklí, ale tady

jsou cizinci chápáni ještě pořád, jako „vetřelci“, místní lidé a hlavně starší generace si na toto ani nechce přivyknout, protože je zvyklá žít, podle svého.

9. Máte nějaký nápad, jak by se dalo toto zlepšit, nebo úplně změnit k lepšímu?

Myslím si, že především osvětou, od základních škol vychovávat děti, klást důraz na výuku dějepisu, občanské výchovy, vlastivědy, kde by byl věnován tomuto prostor, od nejmladších generací, samozřejmě by tomu měl být dáván větší prostor v médiích. Ale, jak se říká: „Starého psa novým kouskům nenaučíš“, starší generace je mnohdy nepřevychovatelná.

10. Myslíte si, že realizace většího počtu společných kulturních událostí mezi Čechy a Poláky by bylo pozitivním přínosem pro tyto vztahy?

Myslím si, že určitě ano a vždycky je to obohacím.

11. Jak se stavíte ke školám s polským vyučovacím jazykem v tomto regionu?

Myslíte si, že je jich zde dostatečně?

Ano, myslím si, že jich je dostatečné množství, hlavně tam, kde polská národnostní menšina zaujímá nějaké procento v prostředí a splňuje kvóty pro spodní limit žáků ve škole. Ale možný úbytek žáků na těchto školách v dnešní době, je způsoben stárnutím generace, což vychází zase z demografické křivky. Mnohdy je zápis dítěte z národnostně smíšeného manželství do příslušné školy ovlivněn rozhodnutím jednoho z rodičů.

12. Proč podle Vás nejsou školy s českým vyučovacím jazykem také v polském Těšíně?

Ony tam byly, před rozdělením Těšínska v r. 1920. Myslím si, že po vstupu ČR a Polska do Schengenského prostoru není vyloučeno, že tam školy s českým vyučovacím jazykem časem nevzniknou. V dnešní době se tam, ale nevyskytují. Díky vstupu do Schengenu se také vylepší vztahy. V případě obou Těšínů je vstup do Schengenu perfektní, ale nesmíme zapomínat, že i nadále jsou oba Těšíny, dvě samostatná města s vlastní samosprávou.

13. Mohl byste popsat vztahy české a polské mládeže, jak se měnily v průběhu let až do dneška? V čem jsou tyto vztahy lepší anebo horší?

Tuto otázku nedokážu posoudit, zase bych řekl, že je to o malé informovanosti, a o nízkém vzájemném sociálním setkávání se s Čechy a Poláky.

14. Z dotazníkového šetření bylo potvrzeno, že se v dnešní době stále menší počet žáků dívá na polské televizní přenosy a už vůbec nečtou polskou literaturu. V čem si myslíte, že to je a jak by se toto dalo zlepšit?

Spočívá to ve výuce polské kultury. V českých osnovách je tomu věnováno strašně málo prostoru a času, jak v literatuře, tak i v dějepise a zeměpise, ale obecně je známo, že mládež bez rozdílu národnosti většinou nečte, preferuje internet a není mnohdy schopna pracovat s literaturou i v případě referátu, seminární práce.

15. Jak se stavíte k nápadu zavést v okolí města Třince polské nápisy. Myslíte si, že to přinese nějaký užitek?

Takové nápisy jsou všude jinde v Evropě, například v Itálii, Francii, Švýcarsku, já osobně proti tomu nejsem, a jak jsem již zmiňoval ta menšina má na to podle Ústavy České republiky právo, nicméně ten překlad musí být správný, což se ne vždy, podaří.

16. Jaký podle Vás zaujímají žáci postoj k této problematice?

Toto přesně nedokážu posoudit, ale myslím si, že díky špatné informovanosti o historii a také současných údajů to polští žáci vnímají pozitivně a Češi indiferně či negativně, protože neznají všechny souvislé informace.

17. Jakou vidíte úlohu školy v souvislosti se vzájemným soužitím Čechů a Poláků?

Škola je základ, věci by ale měly být vysvětleny objektivně, nemělo by se mýtizovat, zjednodušovat, ale přednášet dějiny objektivně, tak jak byly. Měl by být dán větší prostor regionální historii, někdy je zbytečné aby se děti učily o Řecku a Římě, když neví, co se odehrávalo v jejich okolí. V závěru bych tedy řekl, celkově méně pozornosti věnovat světovým dějinám a více se soustředit na dějiny a současnost regionu.

PŘÍLOHA P III: NOVINOVÉ ČLÁNKY

- Vybrané články z místních novin, „Hutník“, týkající se dění Těšínska

Česká škola učí polštinu s úspěchem

PÍSEK – V útulné třídě v podkrovní Základní škole v Písku sedí u stolu devět dětí. Právě si lámou hlavu nad tím, co znamená polské slovo *koszyczek* a *rzezucha* a jak se píše zájček. Pečlivě jim to s pomocí barevných kartiček upevněných na tabuli vysvětluje učitelka Beata Tomanek.

Možnost naučit se hovořit i psát polsky mají žáci české písecké základní školy už druhým rokem. Jako nepovinný předmět jim škola výuku nabízí od první třídy. „Ptala se nás na to spousta rodičů zejména z manželství, kde jeden je polské a druhý české národnosti. V prvním roce se nám přihlásilo hned dvacet dětí,“ vzpomíná ředitelka školy Dagmar Adamová. Dnes už zjišťuje zájem o studium dětem blízkého polského jazyka u zápisu dětí do první třídy.

Žákům, jimž zrovna hodina polštiny neběží, nabízí škola na oplátku tvořivou češtinu. „Polština je dnes žádána i v zaměstnání, tak proč by se ji děti nemohly učit v rámci běžné výuky na české základní škole,“ mvsíl si Adamová.

stu věcí, které souvisí s probíraným tématem. Během naší návštěvy se probíralo téma Velikonoc a zvyků, které s tím v Polsku souvisí.

Zájemci o polštinu, rozdělení do dvou skupin podle věku, mají výuku vždy jednou týdně. Do první skupiny chodí děti z první a druhé třídy, do druhé třetí, čtvrtí a pátí. Hovořit správně polsky ale neumí ani jeden z nich. „Znají jen slova z našeho slezského nářečí. Snažím se na ně mluvit výhradně polsky a v prvních hodinách mi skutečně moc nerozuměli, ale teď už je to lepší,“ tvrdí Beata Tomanek. Své žáky ale chválí. A ty se přiznávají, že nejtěžší je na polském jazyce čtení a také výslovnost některých slovíček. V hodinách si mezi sebou dovidají českv. od-

Třinecký hutník č. 2010 / 15 - 14.04.2010

Dvojazyčné zastávky v nedohlednu

MOSTY U JABLUNKOVA – Výbor pro národnostní menšiny v Mostech u Jablunkova předložil zastupitelům návrh pořídit v obci dvojazyčné označení autobusových zastávek. Setkal se však s odporem.

„Na schůzce výboru jsme navrhli, aby se sešel tým lidí a diskutovalo se o dojjazyčných názvech autobusových zastávek,“ vysvětluje Jan Kufa, předseda výboru pro národnostní menšiny v Mostech u Jablunkova. „Představovali jsme si, že v týmu bude po zástupci z každé školy, kronikář, zastupitel a je-

den člen výboru. Jde nám totiž nejen o to, aby byly názvy dvojazyčné, ale také místopisně správné,“ dodává Jan Kufa.

Co se místopisných názvů týče, měli členové výboru na mysli, že ačkoliv lidé již léta používají výraz Bartkov, zastávka nese název U hřiště.

Kamil Bula, člen zastupitelstva podotkl, že cedule na autobusových zastávkách jsou v dobrém stavu, a tak nevidí důvod, proč je měnit. S pochopením zastupitelů se tedy návrh výboru pro národnostní menšiny nesetkal. (dk)

Třinecký hutník č. 2010 / 10 - 10.03.2010

Počet prvňáčků přestal v polských školách klesat

REGION - Minulý týden proběhly zápisy do základních škol s polským jazykem vyučovacím. Počet zapsaných žáků naznačuje, že polské školství si v příštím školním roce zachová status quo a školní docházku začne 196 dětí - 114 v okrese Frýdek-Místek a 82 v okrese Karviná.

Znamená to, že ve srovnání s předešlými lety, ve kterých byl zaznamenáván neustalý pokles žáků, se tato tendence pozastavila. Nasvědčoval tomu i minulý rok, v němž se do prvních tříd polských základních škol zapsalo 195 dětí a bylo to poprvé po několika letech, když se jejich počet zvýšil.

Největší nárůst dětí zcela jistě zaznamenala v tomto roce

základní škola v Jablunkově. „Jestem bardzo zadowolona. W tym roku zgłosiło się 23 dzieci, z których piątka dostała odroczenie. A to oznacza, że w najgorszym wypadku w nowym roku szkolnym naukę w pierwszej klasie rozpocznie 18 uczniów, czyli o 11 więcej niż w tym,” shrnula letošní zápisy Urszula Czudek, ředitelka školy. Přes dvacet dětí se zapsalo do první třídy také v Českém Těšíně a Karviné-Fryštátě.

Prvňáčků přibude i v malotřídkách, na příklad v Hnojníku, Milíkově a Návsí anebo v Horní Suché. Naopak, o něco méně dětí začne školní docházku v obou třineckých školách nebo v Hrádku.

Izabela Kraus-Zurová

Třinecký hutník č. 2010 / 06 - 10.02.2010

V české škole zní polština

ČESKÝ TĚŠÍN – Bezmála šest milionů devět set tisíc korun získalo město Český Těšín z Evropské unie na realizaci projektu Komunikujeme bez hranic. Ten byl nastartován loni v prosinci a po dobu třiceti měsíců bude realizován ve všech šesti základních školách zřizovaných městem.

„Projekt je zaměřen na zkvalitnění a zintenzivnění úrovně výuky anglického a polského jazyka a bude se týkat zhruba 1750 žáků a 25 pracovníků vyučujících oba jazyky,“ přiblížil místostarosta města Milan Pecka. „Pro polštinu jsme se rozhodli kvůli komunikaci, aby děti v tomto regionu znaly jazyk svých nejbližších sousedů. Navíc polské školství nabízí také zajímavé možnosti, takže chceme využít i jiné projekty,“ doplnil. Podle jeho slov jsou českotěšínské školy velmi dobře vybaveny jak z hlediska pomůcek, tak technického.

Polština se však nevyučuje pouze v polské základní škole v Havlíčkově ulici, kde je vyučovacím jazykem. Zní také

skupinka čítá asi po 15 žácích. Sedmačce Veronice Pilchové polština problémy nedělá. „Otec i děda jsou Poláci, v Polsku mám rodinu a spisovatel

Jerzy Pilch je můj příbuzný. S dědou jezdíme na skoky na lyžích do Wisły,“ vypráví. David Súra se pro polštinu rozhodl, protože je pro něj z nabízených jazyků nejlépeší. „Domluví se už slušně, horší je to s psaním,“ říká.

„Polština se jim v životě sejde. Budou z nich třeba dobří řemeslníci, pracovníci v ce-

stovním ruchu či bankovníci a mohou najít uplatnění i v Polsku,“ míní ředitelka a dodává, „Jsme snad jediná škola v Moravskoslezském kraji, kde se učí polština. Já sama polsky p řádně nerozumím. Pochází z Cech a myslím, že děti by měly znát jazyk, kterým se mluví v regionu, v němž žijí.“

Emilie Šwidro

Třinecký hutník č. 2010 / 06 - 10.02.2010 (Třinecký Hutník - Seznam čísel. [online])

PŘÍLOHA P IV: ČESKÝ DOTAZNÍK UŽITÝ V ŠETŘENÍ

Milí žáci,

jsem studentkou 3. ročníku oboru Sociální pedagogiky Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, a to, co jste právě obdrželi, jsou dotazníky, které po vašem vyplnění a mém zpracování budou sloužit jen pro účely mé závěrečné bakalářské práce.

Dotazníky jsou zaměřeny na otázky, tykající se vztahů a postojů vás, žáků, k polské menšině, žijící ve Slezsku. Dotazníky jsou anonymní a slouží jen pro účely této práce, proto vás prosím o jejich pravdivé vyplnění, za které vám děkuji.

Dotazník slouží k nahlédnutí vám, ale i dalším skupinám, proto mi do něj prosím nepište. Pro Vaše odpovědi slouží záznamové archy, kde k přidělenému číslo stačí dopsat nabízené písmeno A, B, C, D... děkuji.

Pojmy

Národnost- je příslušnost osoby k určitému národu, určuje se podle státu nebo oblasti narození, na jeho utváření mají vliv společné dějiny a kultura

Občanství- je příslušnost ke státu, což je spojeno s dodržováním daných práv a povinností

1. Ve kterém okolí z uvedených měst bydlíš?

- A. Třinec   B. Český Těšín   C. Polský Těšín

2. Ve kterém státě ses narodil/a?

- A. Česká republika   B. Polsko

3. Rodiče jsou národnosti?

- A. České   B. Polské   C. Matčina strana česká
D. Otcova strana česká   E. Matčina strana polská   F. Otcova strana polská
G. Jiné (*dopiš*) _____

4. Víš o tom, že by se na tvé škole, do které chodíš, vyskytovali žáci polské národnosti, ale s místem bydliště v ČR?

- A. Ano, jsou tady   B. Ne, nejsou tady   C. Nevím o tom

5. Jsou na tvé škole žáci polské národnosti, o kterých bys věděl/la že, mají trvalé bydliště v Polsku?

- A. Ano, jsou tady   B. Ne, nejsou tady   C. Nevím o tom

6. Znovu se podívej na otázku č. 4 a č. 5 a pokus se porovnat, kterých žáků je z tvého pohledu na škole víc?

- A. Poláků z Polska   B. Poláků žijících na území ČR

7. Myslíš si, že se lidé se stejnou národností, ale s jiným občanstvím (polským nebo českým) v něčem liší? (*Např. ve způsobu chování k ostatním, v komunikaci, ve zvycích a tradicích...*)

- A. Ano   B. Ne   C. Nevím

a) *Prosím, dopiš, v čem se liší?* _____

8. Třída, do které chodíš, je?

- A. Česká   B. Polská

9. V případě, že chodíš do české třídy, jsou mezi vámi i spolužáci z Polska?

- A. Ano _____   B. Ne

(prosím, uveď počet)

10. Potkáváš se s přáteli polské národnosti ve tvém volném čase, (např. v zájmových kroužcích, sportovních oddílech, venku u domu)?

- A. Ano   B. Ne
a) V rodině   a) Nechci
b) Venku, mezi kamarády   b) Nemám možnost
c) V kroužku   c) Nemám rád Poláky
d) Ve sportovním oddílu   d) Rád bych, ale nikoho neznám
e) Jiné (*dopiš* _____)   e) Jiné (*dopiš*) _____

11. Většina tvých kamarádů je:

- A. Jen Češi   B. Jen Poláci   C. Půl na půl   D. Více Čechů
D. Více Poláků

12. Vztahy mezi Čechy z ČR a Poláky z Polska považují za:

- A. Dobré   B. Velmi dobré   C. Špatné   D. Velmi špatné
E. Neutrální   F. Je mi to jedno, nezajímám se   G. Nevím

13. Vtaky mezi občany české a polské národnosti, žijícími v MÉM MĚSTĚ, považují za:

- A. Dobré   B. Velmi dobré   C. Špatné   D. Velmi špatné
E. Neutrální   F. Je mi to jedno, nezajímám se   G. Nevím

14. Myslíš si, že Poláci, kteří žijí v ČR, mají vztahy s Čechy lepší nebo horší, než Poláci v Polsku?

- A. Lepší (*prosím zdůvodni proč?*) _____
B. Horší (*prosím zdůvodni proč?*) _____

15. Setkal ses někdy u občana polské národnosti s chováním (*rasově podloženým*) ke tvé osobě, které by se ti nelíbilo?

- A. Ano   B. Ne
a) Slovním
b) Fyzickým

16. Jaký je tvůj rodný jazyk?

- A. Český   B. Polský

17. Myslíš si, že znalost polštiny je v tomto regionu důležitá?

- A. Ano   B. Ne   C. Nevím

18. Ovládáš spisovný polský jazyk?

- A. Ano B. Ne
a) Aktivně a) Nezajímá mne
b) Pasivně b) Nechci se ho učit
c) Doma touto řečí nikdo nemluvil
d) Rád bych se ho naučil

19. Používáte doma v rodině slezské nářečí?

- A. Ano B. Ne
a) mluvím tak s matkou
b) mluvím tak s otcem
c) mluvím tak s oběma
d) jiné

20. Pokus se přeložit tyto věty do polského jazyka?

Ahoj, jak se máš? _____
Zítra půjdu do školy. _____
Dneska odpoledne půjdeme s kamarády ven. _____

21. Pokus se přeložit tyto věty do slezského nářečí.

Ahoj, jak se máš? _____
Zítra půjdu do školy. _____
Dneska odpoledne půjdeme s kamarády ven. _____

22. Dotýká se tě nějakým způsobem život v pohraniční oblasti?

- A. Ano (*dopiš, jak*) _____
B. Ne C. Je mi to jedno

23. To, že žiješ na hranicích států, vnímáš jako:

- A. Pozitivní B. Negativní C. Je mi to jedno

24. Jak bys popsal/a svůj vztah k Polákům, žijícím v Polsku?

- A. Jsou to naši, nejsou mezi námi roz- C. Jsou mi lhostejní
díly D. Nemám je ráda
B. Jsou mi blízcí, cítím k nim sympatii E. Neznám je, těžko říci

25. Jak bys popsal/a svůj vztah k Polákům, jako národnostní menšině na Těšínsku?

- A. Jsou to naši, nejsou mezi námi roz- C. Jsou mi lhostejní
díly D. Nemám je ráda
B. Jsou mi blízcí, cítím k nim sympatii E. Neznám je těžko říci

26. Co si myslíš, že ovlivňuje tvůj názor?

- A. Škola D. Nikdo, názor jsem si vytvořil sám
B. Okolí a média (*informace z TV, rá- E. Rodina*
dio, noviny) F. Nevím
C. Kamarádi G. Jiné (*dopiš* _____)

27. Kdo je ti více sympatický?

- A. Češi   B. Poláci   C. Jiné (*dopiš*) _____
D. Nemohu posoudit

28. Máš nebo měl jsi nějaké problémy s polskou menšinou žijící ve tvém městě?

- A. Ano   B. Ne

29. Dokážeš si vzpomenout, které problémy v souvislosti s Poláky se řešily na území tvého města?

(*Prosím, dopiš*) _____

30. Napiš, které 3 charakterové vlastnosti z nabízené škály podle tvého názoru nejvíce vystihují českou a polskou mentalitu: (*vtipní, pracovití, přátelští, leniví, skromní, ctižádostiví, závistiví, dobří obchodníci, lakomí, sobečtí*)

Česká

Polská

1. _____
2. _____
3. _____

1. _____
2. _____
3. _____

31. Sleduješ polské televizní přenosy?

- A. Ano   B. Ne

32. Čteš polské literaturu, noviny, časopisy?

- A. Ano   B. Ne

33. Znáš nějakou významnou osobnost? (*např. herec, zpěvák, umělec, spisovatel*)

(*Prosím dopiš*) _____

34. Jak často jezdíte do Polska?

- A. Každý den   B. 1x týdně   C. O víkendu
D. 1x za měsíc   E. Několikrát za rok   F. Jiné

35. Znáš některé společensko-kulturní akce polské národnostní menšiny pořádané na území tvého města nebo v okolí?

(*Prosím dopiš*) _____

36. Účastníš se jich?

- A. Ano   B. Ne   C. Někdy

PŘÍLOHA P V: POLSKÝ DOTAZNÍK UŽITÝ V ŠETŘENÍ

Drodzy uczniowie,

jestem studentką 3. roku, Pedagogiki socjalnej na Uniwersytecie „Tomáše Bati“ we „Zlíně“, Czechy. Mam dla Was prośbę, wypełnienia tego kwestionariuszu, który, stanowi fundament mego egzaminu końcowego na studiach, na pozycji „Bakaláře-Bc.“. Wywiad i pytania w nim, dotyczą problematyki stosunków i stanowisk, Was uczniów, ku polskiej mniejszości narodowej, żyjącej na Śląsku. Wywiad jest anonimowy i będzie służył, tylko dla mojej pracy dyplomowej. Dlatego, Was drodzy uczniowie, proszę o prawdziwe wypowiedzi, za które, bardzo serdecznie dziękuję i na rewanż. Proszę o niewpisywanie i zakreślania odpowiedzi do kwestionariusza, będzie jeszcze służył i uczniom innych szkół. Odpowiedzi proszę zanotować do czystych arkuszy papieru i na pytania 1. – 34., wpisać jedną z możliwości, oznaczonych literami A – G

Dziękuję bardzo za współpracę !

1. Jakie jest twoje miejsce zamieszkania?

- A. Trzyniec   B. Czeski Cieszyn   C. Cieszyn (PL)

2. W którym państwie jesteś urodzona/y?

- A. Czeska republika   B. Polska

3. Jakiej narodowości, są twoji rodzice?

- A. Czeskiej   B. Polskiej   C. Ze strony matki Czeskiej
D. Ze strony ojca Czeskiej   E. Ze strony matki Polskiej
F. Ze strony ojca Polskiej   G. Lub innej, wpisz

4. Czy do twojej szkoły uczęszczają i uczniowie Czeskiej narodowości?

- A. Tak   B. Nie

5. Klasa, do której chodzisz jest?

- A. Czeska   B. Polska

6. Jeżeli chodzisz do klasy polskiej, są między wami, także uczniowie z Czech?

- A. Tak (*napisz ile*) _____   B. Nie

7. Spróbuj porównać, których uczniów jest w szkołach więcej?

- A. Polaków z Polski   B. Polaków, żyjących w Czechach

8. Myślisz, że ludzie z jednakową narodowością, ale z innym obywatelstwem (Polskim lub Czeskim), są inni? (...w komunikacji, zwyczajach, tradycjach, występowaniu...).

- A. Tak   B. Nie   C. Niewiem

Proszę dopisz w czym się różnią? _____

9. Spotykasz się z przyjaciółmi czeskiej narodowości w swym wolnym czasie, np. w kółkach zainteresowania, w klubach sportowych, czy z przyjaciółmi?

A. Tak	B. Nie
a) z rodziną	a) nie chcę
b) z przyjaciółmi	b) nie mam okazji
c) w kółkach zainteresowania	c) nie lubię Czechów
d) w klubach sportowych	d) chciałbym, ale nikogo nieznam
e) inne (wpisz)_____	e) inne (wpisz)_____

10. Większość twoich przyjaciół to:

A. Tylko Polacy	B. Tylko Czesi	C. Na połowę
D. Więcej Polaków	E. Więcej Czechów	

11. Stosunki między uczniami polskiej i czeskiej narodowości, uważam za:

A. Dobre	B. Bardzo dobre	C. Złe
D. Bardzo złe	E. Neutralne	F. Nieobchodzą mnie
G. Nie wiem		

12. Stosunki między obywatelami polskiej i czeskiej narodowości w moim mieście, uważam za:

A. Dobre	B. Bardzo dobre	C. Złe	D. Bardzo złe
E. Neutralne	F. Nie obchodzą mnie	G. Nie wiem	

13. Myślisz sobie, że Czesi żyjący w Polsce, mają lepszy stosunek z Polakami lub gorszy, niż Czesi żyjący w Czechach?

- A. Lepszy (a dlaczego,wpisz)_____
- B. Gorszy (a dlaczego,wpisz)_____

14. Czy spotkałeś się kiedykolwiek z niewłaściwym zachowaniem, które ci sprawiły nieprzyjemności (słowne, fizyczne)dlatego, że jesteś Polakiem?

A. Tak	B. Nie
a) Słowne	
b) Fizyczne	

15. Jaki jest twój język ojczysty?

A. Czeski	B. Polski

16. Umiesz mówić w języku czeskim?

A. Tak	B. Nie
a) Aktywnie	a) Nie interesuje mnie
b) Pasywnie	b) Nie chcę się go uczyć
	c) W domu nikt po czesku nierozmawiał
	d) Chciał bym się go nauczyć

17. Czy uważasz, że znajomość języka czeskiego jest w naszym regionie ważna?

A. Tak	B. Nie	C. Nie wiem

18. Umiesz, rozumiesz czy rozmawiasz, po czesku?

- A. Tak
- B. Nie
- a) Aktywnie
- a) Nie interesuje mnie
- b) Pasywnie
- b) Nie chcę się go uczyć
- c) W domu nikt po czesku nierozmawia
- d) Chciał bym się go nauczyć

19. Czy Twoja rodzina mówi gwarą śląską?

- A. Tak
- B. Nie
- a) Mówię tak z mamą
- b) Mówię tak z ojcem
- c) Mówię tak z obojkiem

20. Spróbuj, przetłumaczyć następujące zdania do języka czeskiego:

- a) Cześć jak ci się powodzi?
- b) Jutro pójdę do szkoły
- c) Dziś, popołudniu pójdziemy z kolegami na podwórko

21. Dotyka Cię w jakiś sposób życie w regionu pogranicznego?

- A. Tak (*wpisz, jak*) _____
- B. Nie
- C. Nie interesuje mnie to

22. Fakt, że mieszkasz na granicy, bratnich państw, uważasz za:

- A. Pozytywny
- B. Negatywny
- C. Nie interesuje mnie to

23. Jak, byście popisali, swój stosunek do Czechów

- a) To nasi bliscy i niema różnicy
- c) Są mi zupełnie obojętni
- b) Są bliscy memu sercu i czuję sympatie
- d) Nie lubię Czechów
- e) Nie znam ich, trudno powiedzieć

24. Co wpływa na Twoją opinię, jak sądzisz?

- A. Szkoła
- B. Środowisko i media
- C. Koledzy/koledzanki
- D. Nikt, mam swój pogląd
- E. Rodzina
- F. Nie wiem
- G. Inne

25. Do kogo czujesz większe sympatie,

- A. Do Czechów
- B. Do Polaków
- C. Innych
- D. Nie mogę ocenić

26. Masz, czy miałś/łaś, kiedyś problemy z obywatelem czeskim?

- A. Tak
- B. Nie

27. Pamiętasz, jakieś problemy związane z Czechami i mówiło się o nim, we Waszym regionu?

Napisz, przykład _____

28. Wypisz, proszę, trzy charakterystyki z poniższych, które są dla czeskiej i polskiej mentalności, typyczne: (dowcipni, pracowici, koleżeńscy, leniwi, skromni, ambitni, skąpi, dobrzy handlowcy, zazdrośni, samolubni).

A. Czesi	B. Polacy
a) _____	a) _____
b) _____	b) _____
c) _____	c) _____

29. Czy oglądasz czeskie transmisje w telewizji?

- A. Tak   B. Nie

30. Czytasz czeskie książki?

- A. Tak   B. Nie

31. Czy znasz jakąś wybitną osobowość z Czech (naprz.aktor, artysta, piosenkarz, pisarz...)

Proszę o wpisanie _____

32. Jak często podróżujesz do Czech?

- A. Codziennie   B. Raz w tygodniu   C. W sobotę czy niedzielę
D. Raz w miesiącu

33. Czy znasz jakieś imprezy PZKO w Czechach, albo imprezy, kulturalno-oświatowe w Twoim mieście lub okolicy?

Proszę o wpisanie _____

34. Czy bierzesz udział w nich?

- A. Tak   B. Nie   C. Czasami

PŘÍLOHA P VI: ČESKO-POLSKÝ DOTAZNÍK UŽITÝ V ŠETŘENÍ

Drodzy uczniowie,

jestem studentką 3. roku, Pedagogiki socjalnej na Uniwersytecie „Tomáše Bati“ we „Zlíně“, Czechy. Mam dla Was prośbę, wypełnienia tego kwestionariuszu, który, stanowi fundament mego egzaminu końcowego na studiach, na pozycji „Bakaláře-Bc.“. Wywiad i pytania w nim, dotyczą problematyki stosunków i stanowisk, Was uczniów, ku polskiej mniejszości narodowej, żyjącej na Śląsku. Wywiad jest anonimowy i będzie służył, tylko dla mojej pracy dyplomowej. Dlatego, Was drodzy uczniowie, proszę o prawdziwe wypowiedzi, za które, bardzo serdecznie dziękuję i na rewanż. Proszę o niewpisywania i zakreślania odpowiedzi do kwestionariusza, będzie jeszcze służył i uczniom innych szkół. Odpowiedzi proszę zanotować do czystych arkuszy papieru i na pytania 1. – 20., wpisać jedną z możliwości, oznaczonych literami A – G

Dziękuję bardzo za współpracę !

1. Jakie jest twoje miejsce zamieszkania?

- A. Trzyniec   B. Czeski Cieszyn   C. Cieszyn (PL)

2. W którym państwie jesteś urodzona/y?

- A. Czeska republika   B. Polska

3. Jakiej narodowości, są twoji rodzice?

- A. Czeskiej   B. Polskiej
C. Ze strony matki Czeskiej   D. Ze strony ojca Czeskiej
E. Ze strony matki Polskiej   F. Ze strony ojca Polskiej
G. Lub innej, wpisz

4. Myślisz, że ludzie z jednakową narodowością, ale z innym obywatelstwem (Polskim lub Czeskim), są inni? (...w komunikacji, zwyczajach, tradycjach, występowaniu...).

- A. Tak   B. Nie   C. Niewiem

Proszę dopisz w czym się różnią? _____

5. Klasa, do której chodzisz jest?

- A. Czeska   B. Polska

6. Spotykasz się z przyjaciółmi czeskiej narodowości w swym wolnym czasie, np. w kółkach zainteresowania, w klubach sportowych, czy z przyjaciółmi?

- A. Tak   B. Nie
a) z rodziną   a) nie chcę
b) z przyjaciółmi   b) nie mam okazji
c) w kółkach zainteresowania   c) nie lubię Czechów
d) w klubach sportowych   d) chciałbym, ale nikogo nieznam
e) inne (wpisz) _____   e) inne (wpisz) _____

7. Większość twoich przyjaciół to:

- A. Tylko Polacy
B. Tylko Czesi
C. Na połowę
D. Więcej Polaków
E. Więcej Czechów

8. Stosunki między uczniami polskiej i czeskiej narodowości, uważam za:

- A. Dobre
B. Bardzo dobre
C. Złe
D. Bardzo złe
E. Neutralne
F. Nieobchodzą mnie
G. Nie wiem

9. Stosunki między obywatelami polskiej i czeskiej narodowości w moim mieście, uważam za:

- A. Dobre
B. Bardzo dobre
C. Złe
D. Bardzo złe
E. Neutralne
F. Nie obchodzą mnie
G. Nie wiem

10. Myślisz sobie, że Czesi żyjący w Polsce, mają lepszy stosunek z Polakami lub gorszy, niż Czesi żyjący w Czechach?

- A. Lepszy (a dlaczego, wpisz) _____
B. Gorszy (a dlaczego, wpisz) _____

11. Czy spotkałeś się kiedykolwiek z niewłaściwym zachowaniem, które ci sprawiły nieprzyjemności (słowne, fizyczne) dlatego, że jesteś Polakiem?

- A. Tak
B. Nie
a) Słowne
b) Fizyczne

12. Jaki jest twój język ojczysty?

- A. Czeski
B. Polski

13. Czy Twoja rodzina mówi gwarą śląską?

- A. Tak
B. Nie
a) Mówię tak z mamą
b) Mówię tak z ojcem
c) Mówię tak z obojkiem

14. Spróbuj, przetłumaczyć następujące zdania do gwarą śląską?

- a) Cześć jak ci się powodzi?
b) Jutro pójdę do szkoły
c) Dziś, popołudniu pójdziemy z kolegami na podwórko

15. Dotyka Cię w jakiś sposób życie w regionu pogranicznego?

- A. Tak (wpisz, jak) _____
B. Nie
C. Nie interesuje mnie to

16. Fakt, że mieszkasz na granicy, bratnich państw, uważasz za:

- A. Pozytywny
B. Negatywny
C. Nie interesuje mnie to

17. Do kogo czujesz większe sympatie,

- A. Do Czechów   B. Do Polaków   C. Innych   D. Nie mogę ocenić

18. Masz, czy miałś/łaś, kiedyś problemy z obywatelem czeskim?

- A. Tak   B. Nie

19. Wypisz, proszę, trzy charakterystyki z poniższych, które są dla czeskiej i polskiej mentalności, typiczne: (dowcipni, pracowici, koleżeńscy, leniwi, skromni, ambitni, skąpi, dobrzy handlowcy, zazdrośni, samolubni).

A. Czesi

B. Polacy

a) _____

a) _____

b) _____

b) _____

c) _____

c) _____

20. Jak często podróżujesz do Czech?

A. Codziennie

B. Raz w tygodniu

C. W sobotę czy niedzielę

D. Raz w miesiącu

